

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2005-2006**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: «Η ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΟΥ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΠΗΛΙΟΥ. (ΑΓΡΙΑ-ΔΡΑΚΕΙΑ)»**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Τσαλίκη Ειρήνη (Α.Μ.0202086)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Βασίλειος Αναγνωστόπουλος

Β' ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Τασούλα Τσιλιμένη

-ΒΟΛΟΣ 2006-

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 3787/1
Ημερ. Εισ.: 07-06-2007
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιδετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2006
ΤΣΑ

**Αφιερωμένη στην οικογένειά μου με
πάρα πολλή αγάπη που με στήριξε
και που πάντα ήταν δίπλα μου
σε κάθε μου προσπάθεια...**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδες
1.Πρόλογος	1-3
2.Εισαγωγή	4-6
<u>3. Α΄ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.</u>	7-68
<u>1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:</u>	
Α. Ο όρος «λαϊκή παράδοση».	7-11
<u>2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:</u>	
Α. Το παραμύθι-Σχέσεις παραμυθιού με τον μύθο.	12-15
Β. Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ παραμυθιού και παράδοσης.	16-18
Γ. Ο λαϊκός αφηγητής-παραμυθάς.	19-23
Δ. Η αφηγηματική τεχνική και η γλώσσα του λαϊκού παραμυθά.	24-28
<u>3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ</u>	
<u>Α. ΑΓΡΙΑ</u>	29-46
Α ¹ . Ιστορικά Στοιχεία	29-33
Α ² . Λαογραφία.	34-35

A ³ . Μνημεία	36-37
A ⁴ . Σημερινή κατάσταση	38-43
A ⁵ . Το τρενάκι του Πηλίου	44-46

<u>B. ΔΡΑΚΕΙΑ</u>	47-59
B ¹ . Ιστορικά Στοιχεία	47-50
B ² . Μνημεία-Λαογραφία	51-58
B ³ . Σημερινή κατάσταση	59

Γ. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ

<u>ΔΡΑΚΕΙΑΣ</u>	60-68
A. Γιατροί	60-64
B. Ευεργέτες	64-66
Γ. Κοινοτάρχες	66-67
Δ. Ιεράρχες	67
Ε. Ιεροψάλτες	67
ΣΤ. Δάσκαλοι	68

4.Β' ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

A. Η διαδικασία διεξαγωγής της Έρευνας	69-70
--	-------

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

<u>1^η Καταγραφή:</u> Μυλωνά Βαρβάρα	71-78
---	-------

2^η Καταγραφή: Καραχότζα Κατίνα 79-85

3^η Καταγραφή: Φιλίππου Λαμπρινή 86-91

4^η Καταγραφή: Καλατζής Νικόλαος 92-96

5^η Καταγραφή: Χαρανά Σόνια 92-104

5.ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φωτογραφικό υλικό από την περιοχή της Αγριάς και της Δράκειας.

6.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1.ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο τελευταίο έτος των σπουδών τους όλοι συνήθως οι φοιτητές έχουν το δικαίωμα, εάν το επιθυμούν, να εκπονούν μία διπλωματική-πτυχιακή εργασία.

Η αλήθεια είναι ότι καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου με απασχολούσε το ζήτημα της πτυχιακής εργασίας. Είχα αποφασίσει ότι θα' θελα κι εγώ να εκπονήσω μια πρωτότυπη πτυχιακή εργασία μόνο που προβληματιζόμουν για το ποιο θα μπορούσε να είναι το θέμα.

Όταν άρχισα να συζητώ το θέμα με τον καθηγητή κ. Βασίλη Αναγνωστόπουλο του είπα πως θα με ενδιέφερε να εκπονήσω μια εργασία γενικά για το Πήλιο. Εκείνος όμως με προέτρεψε στο να κάνω μια εργασία πιο «ειδικευμένη» στον τόπο στον οποίο μεγάλωσα την Αγριά.

Η πρόταση αυτή μου φάνηκε πραγματικά πολύ ενδιαφέρουσα και ενθουσιάστηκα στην ιδέα ότι θα μπορούσα να ασχοληθώ λίγο με τον τόπο με τον οποίο γεννήθηκα και μεγάλωσα γιατί μέχρι τότε δεν μου είχε δοθεί ανάλογη ευκαιρία. Ίσως και να μην το επεδίωξα. Δεν είχα καθόλου να ασχοληθώ ούτε καν με την ετυμολογία του τοπωνυμίου της Αγριάς. Είναι λυπηρό αλλά δυστυχώς αληθές.

Ξεκίνησα λοιπόν με όρεξη και αγάπη σιγά-σιγά να συγκεντρώνω υλικό για την εργασία αυτή. Η διαδικασία

συγκέντρωσης υλικού ήταν κοπιαστική και πήρε αρκετό χρόνο όμως ήταν επίσης και εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και χρήσιμη ώστε να έρθω σε επαφή με τα ήθη και τα έθιμα του τόπου καταγωγής μου.

Στην εργασία λοιπόν αυτή παρουσιάζεται η λαϊκή προφορική παράδοση δύο χωριών του Ανατολικού Πηλίου, της Αγριάς και της Δράκειας. Νιώθω πολύ χαρούμενη που γνώρισα από κοντά ανθρώπους λαϊκούς, αγνούς που με ευχαρίστηση δέχτηκαν να με βοηθήσουν και να μου αφηγηθούν μαρτυρίες και παραδοσιακά έθιμα των χωριών αυτών. Μέσα από αυτούς τους ανθρώπους έμαθα πολλά πράγματα, που δεν γνώριζα και αγάπησα περισσότερο την περιοχή, στην οποία έζησα και ζω μέχρι σήμερα.

Ελπίζω το αποτέλεσμα της παρούσας εργασίας να είναι αρκετά ικανοποιητικό και ίσης αξίας με την προσπάθεια που κατέβαλα τους τελευταίους οχτώ μήνες περίπου. Ίσως αν είχα περισσότερο χρόνο να γινόταν ακόμη καλύτερη. Έστω όμως και σε αυτά τα χρονικά πλαίσια πιστεύω πως συνέβαλα ακόμη και λίγο στο να διατηρηθεί ένα μικρό μέρος της παράδοσης των χωριών Αγριάς-Δράκειας κυρίως μέσα από τις αφηγήσεις ατόμων, που αν δεν γινόταν η έρευνα για την εργασία αυτή μπορεί να μην καταγράφονταν ποτέ.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω πάρα πολύ τον Πρόεδρο του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής

Εκπαίδευσης, Καθηγητή κύριο Βασίλη Αναγνωστόπουλο πρώτα απ' όλα για την τιμή που μου έκανε να δεχτεί την επίβλεψη της εργασίας μου καθώς επίσης και για την βοήθεια που μου προσέφερε όσες φορές κι αν του ζητούσα για θέματα που αφορούσαν την εργασία. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Επίκουρο του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης ,κυρία Τασούλα Τσιλιμένη για την βοήθειά της κατά την οργάνωση της εργασίας. Επίσης να ευχαριστήσω τους δασκάλους του Δημοτικού σχολείου Δράκειας για τη βοήθειά τους όπως και τον Δήμο Αγριάς για το φωτογραφικό υλικό που μου προσέφερε.

Πάνω απ' όλα όμως θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου που με στήριξε και με στηρίζει πάντα σε κάθε μου προσπάθεια και ειδικότερα τη μητέρα μου που χωρίς αυτήν ίσως να μην μπορούσα να οργανώσω και να διεκπεραιώσω έτσι όπως έπρεπε την εργασία αυτή.

Σας ευχαριστώ όλους
Μέσα από την καρδιά μου.
Βόλος, Ιούνιος 2006

Τσαλίκη Ειρήνη

2.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της εργασίας αυτής, έχει όπως άλλωστε έχετε διαβάσει και στο εξώφυλλο, τη μελέτη της λαϊκής παράδοσης σε δύο χωριά του Ανατολικού Πηλίου, την Αγριά και τη Δράκεια.

Η αφορμή για την εργασία αυτή δόθηκε από το χωριό του Πηλίου την Αγριά, το χωριό στο οποίο γεννήθηκα, μεγάλωσα και ζω μέχρι σήμερα. Όπως προανέφερα ελάχιστα πράγματα γνώριζα για τα ήθη, τα έθιμα και την ιστορία του τόπου μου. Μέσα από την εργασία αυτή μου δόθηκε η ευκαιρία να επανορθώσω και να εκφράσω το σεβασμό μου και την τιμή που νιώθω για τους ανθρώπους που έζησαν στα χωριά αυτά πριν από εμένα και κατάφεραν να δημιουργήσουν λαϊκή παράδοση.

Ελπίζω πως με την προσπάθειά μου θα βοηθήσω έστω και σε μικρό βαθμό να διατηρηθούν στοιχεία της παράδοσης του τόπου αυτού να τα θυμηθούν οι παλαιότεροι αλλά πολύ περισσότερο να μαθευτούν από τους νεότερους και γιατί όχι αν μπορέσουν να τα συνεχίσουν για να μη χαθούν.

Προχωρώντας θα ήθελα να σας παρουσιάσω τα θέματα τα οποία διαπραγματεύομαι και αναπτύσσονται στα κεφάλαια που ακολουθούν.

Αρχικά να διευκρινίσω ότι η εργασία μου αποτελείται από δύο βασικά μέρη, το πρώτο το οποίο είναι το θεωρητικό και το δεύτερο το ερευνητικό.

Στα δύο πρώτα κεφάλαια του πρώτου μέρους αναλύονται θέματα όπως: ο όρος της λαϊκής παράδοσης, ο ορισμός του παραμυθιού και η σχέση του με το μύθο, η σχέση του παραμυθιού και της παράδοσης, ο λαϊκός αφηγητής-παραμυθάς, καθώς και η αφηγηματική τεχνική και η γλώσσα του.

Στο τρίτο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους, παρουσιάζονται ιστορικά στοιχεία της Αγριάς και της Δράκειας, λαογραφικά στοιχεία, μνημεία ,πληροφορίες για το τρενάκι του Πηλίου, η σημερινή κατάσταση των χωριών όπως και οι βιογραφίες δύο εκ των σημαντικότερων προσωπικοτήτων που έζησαν στα χωριά αυτά.

Τώρα όσον αφορά το ερευνητικό μέρος περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια: το πρώτο στο οποίο αναλύεται η διαδικασία διεξαγωγής της έρευνας και το δεύτερο όπου παρουσιάζονται πέντε καταγραφές αφηγήσεων ανθρώπων που γνωρίζουν αρκετά στοιχεία της λαϊκής παράδοσης των χωριών όπως επίσης και στοιχεία ιστορικά. Οι καταγραφές αυτές έγιναν με τη βοήθεια μαγνητοφώνου.

Στο παράρτημα της εργασίας παρατίθεται αρκετό φωτογραφικό υλικό από τα χωριά Αγριά-Δράκεια. Πολλές είναι αρκετά παλιές από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα γι' αυτό και ασπρόμαυρες.

Μαζί με την εργασία παραδίδεται και κασέτα(CD) ήχου όπου υπάρχουν οι καταγραφές των πέντε αφηγητών και θα βοηθήσουν πιστεύω στο να παρουσιαστεί ακόμη καλύτερα το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας.

Α'

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Α΄ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

Α. Ο όρος «λαϊκή παράδοση».

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

Α. Το παραμύθι-Σχέσεις παραμυθιού με τον μύθο.

Β. Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ παραμυθιού και παράδοσης.

Γ. Ο λαϊκός αφηγητής-παραμυθάς.

Δ. Η αφηγηματική τεχνική και η γλώσσα του λαϊκού παραμυθά.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Α. ΑΓΡΙΑ

A¹. Ιστορικά Στοιχεία

A². Λαογραφία.

A³. Μνημεία

A⁴. Σημερινή κατάσταση

A⁵. Το τρενάκι του Πηλίου

Β. ΔΡΑΚΕΙΑ

B¹. Ιστορικά Στοιχεία

B². Μνημεία-Λαογραφία

B³. Σημερινή κατάσταση

Γ. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΡΑΚΕΙΑΣ

A decorative border of red floral motifs surrounds the page. The motifs are arranged in a grid-like pattern, with each row and column containing 15 elements. The flowers are stylized with multiple petals, creating a repeating pattern around the central text.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Α. Ο ΟΡΟΣ «ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ»

Ο όρος παράδοση παραπέμπει ουσιαστικά «στο εμπράγματο παρελθόν στο βιωμένο άμεσα ή έμμεσα χώρο και χρόνο, τις ιδέες, τις αξίες και τα πρωταρχικά ριζώματα και όνειρα, γλώσσα, θρησκεία, ήθη και έθιμα, τη μουσική, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, την πνευματική δημιουργία, τα πολιτισμικά κατορθώματα του λαού¹».

Η παράδοση ως λέξη είναι παλιά(προέρχεται από το ρήμα παραδίδωμι), μόνο όμως στα νεότερα χρόνια της αρχαιότητας συνδέθηκε με τα ήθη και τα έθιμα της κάθε κοινότητας, τα οποία θα πρέπει να είναι αξιοσέβαστα².

Η διαδικασία της παράδοσης θυμίζει σε όλους εμάς το γοητευτικό κοινό μας παρελθόν(πολιτισμικά στοιχεία, νοοτροπίες, συμπεριφορές). Δρα ως ένας σύνδεσμος ανάμεσα στα μέλη μιας κοινωνίας ή ενός έθνους. «Η κοινή παράδοση ως κοινή περιουσία προσδιορίζει και καθορίζει ως ένα βαθμό την ύπαρξη και την έκφραση της εθνικής συνείδησης και συγκροτεί, από τη σκοπιά της ένα έθνος³».

¹ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, «Λαϊκή Παράδοση. Επιβίωση και Αναβίωση. Προβλήματα και Προβληματισμοί», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2005, σελ.14

² Ήμελλου, Δ Στεφάνου «Λαογραφικά. Δημώδεις Παραδόσεις», Αθήνα 1988, σελ.8

³ Βαρβούνης, Μ. Γ. «Θεωρητικά της Ελληνικής Λαογραφίας», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, σελ.39

Μπορούμε να διακρίνουμε την παράδοση σε δύο βασικές κατηγορίες: τη λαϊκή και τη λόγια.

Η λαϊκή παράδοση μας κατευθύνει σε ανθρώπους λαϊκούς που ζουν συνήθως στην επαρχία και όχι σε μεγάλες πόλεις που πιθανόν να μην γνωρίζουν γράμματα και να ασχολούνται με γεωργικές ή κτηνοτροφικές εργασίες, αλλά να έχουν δημιουργικότητα, φαντασία και πάνω από όλα φυσικό ξεχωριστό ταλέντο που τους καθιστά ικανούς να δημιουργήσουν πολιτισμό, τέχνη και παράδοση.

Όπως αναφέρθηκε σε ένα λαό δημιουργείται και ένα δεύτερο είδος παράδοσης η λεγόμενη λόγια, η οποία είναι «προϊόν των ανθρώπων της γνώσης, της σπουδής και του πνεύματος⁴».

Ανάμεσα στα δύο αυτά είδη παράδοσης παρατηρείται μια αμοιβαία επίδραση παρόλο που υπάρχουν εμφανείς διαφορές κυρίως στον τρόπο δημιουργίας τους αλλά και στο περιεχόμενό τους. Η βασικότερη διαφορά είναι ότι «η λαϊκή παράδοση εκφράζει το σύνολο ενώ η λόγια το άτομο, τη μονάδα αυτού του συνόλου⁵».

Στην λόγια παράδοση ανήκουν συγγραφείς και ποιητές όπως οι Αδαμάντιος Κοραής, Ιωάννης Βηλαράς, Ρήγας Βελεστινλής και πολλοί άλλοι οι οποίοι άφησαν πίσω τους έργα μικρής ή μεγάλης αξίας.

Η λαϊκή παράδοση επίσης κατηγοριοποιείται σε δύο είδη, την προφορική και τη γραπτή παράδοση. Ο όρος της προφορικής

⁴ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, ο.π. σελ.17

⁵ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, ο.π. σελ. 17

παράδοσης περιλαμβάνει το στοιχείο του αυθόρμητου και του απροσδόκητου. «Είναι η άυλη, η πνευματική δημιουργία που ενυπάρχει στην καρδιά και στα χείλη των λαϊκών ανθρώπων που με αφορμή διάφορα κοινωνικά γεγονότα όπως αρραβώνες, γάμοι, βαπτίσεις, ήθη και έθιμα μετακενώνεται σε μορφές τέχνης κοινολογείται και γίνεται τερπνό άκουσμα⁶». Η προφορική πηγάζει από λαϊκούς ανθρώπους που δημιουργούν αυθόρμητα και τυχαία διάφορες αφηγήσεις, ποιήματα, τραγούδια εξαιτίας διαφόρων γεγονότων της ζωής τους ευχάριστων (γάμοι, βαπτίσεις) ή δυσάρεστων (θάνατος, κηδείες).

Όταν η προφορική λαϊκή παράδοση καταγράφεται σε χαρτί σε κασέτες μαγνητοφώνου, σε βίντεο τότε γίνεται στοιχείο της γραπτής λαϊκής παράδοσης. Άρα η λαϊκή γραπτή παράδοση αναφέρεται στα στοιχεία της προφορικής παράδοσης που έχουν καταγραφεί και δεν κινδυνεύουν πια να χαθούν με το πέρασμα του χρόνου. Οι καταγραφές που ακολουθούν στη συνέχεια της εργασίας αυτής ανήκουν πλέον στη γραπτή λαϊκή παράδοση.

«Τα προϊόντα της προφορικής λαϊκής παράδοσης δεν ανήκουν κατ' ανάγκην όλα στον κύκλο της τέχνης⁷». Χρειάζεται λοιπόν ξεδιάλεγμα και δίκαιη αξιολόγηση των δημιουργιών των λαϊκών ανθρώπων που προϋποθέτει φυσικά γνώσεις, αγάπη γι' αυτό που κάνουμε και επίπονη μελέτη επί σειρά ετών.

⁶ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, ο.π. σελ 20

⁷ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, ο.π. σελ 21

Τα είδη της προφορικής λαϊκής παράδοσης τα οποία αποτελούν και αναπόσπαστο μέρος της λαϊκής λογοτεχνίας είναι τα εξής:

- ❖ Παραμύθια
- ❖ Ήθη και έθιμα
- ❖ Μύθοι
- ❖ Θρύλοι
- ❖ Παροιμίες
- ❖ Γνωριμίες
- ❖ Παροιμιόμυθοι
- ❖ Δημοτικά Τραγούδια
- ❖ Παραδόσεις
- ❖ Αυτοβιογραφίες
- ❖ Κάλαντα
- ❖ Παινήματα
- ❖ Νανουρίσματα
- ❖ Ταχταρίσματα
- ❖ Ευτράπελες ιστορίες
- ❖ Καραγκιόζης
- ❖ Ανέκδοτα
- ❖ Γλωσσοδέτες
- ❖ Αινίγματα
- ❖ Κατάρες
- ❖ Ξόρκια
- ❖ Αφορισμοί
- ❖ Αναθέματα

- ❖ Ευχές
- ❖ Σοφά λόγια
- ❖ Βλασφημίες
- ❖ Προπόσεις
- ❖ Χαιρετισμοί
- ❖ Όρκοι και πολλά άλλα...

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας μου καταγράφονται ορισμένα από τα παραπάνω είδη της λαϊκής προφορικής παράδοσης και θα παρουσιαστούν μέσα από αφηγήσεις ορισμένων ανθρώπων που κατοικούν στα χωριά της Αγριάς και της Δράκειας στο ανατολικό Πήλιο.

Η ενασχόληση του ανθρώπου με την παράδοση στη σημερινή εποχή θεωρείται ένα έργο ιδιαίτερα σημαντικό. Βοηθά στο να μην χαθεί η λαϊκή προφορική κυρίως παράδοση. Συγκροτεί την εθνική μας ταυτότητα και οδηγεί στο να συνειδητοποιήσουμε την κοινή ιστορία μας και να την μεταβιβάσουμε στα παιδιά μας.

Η παράδοση ήταν και είναι απαραίτητη στον άνθρωπο όπως και η θρησκεία. Καλύπτει τα μεταφυσικά κενά της ανθρώπινης ψυχής, τις αναζητήσεις του ανθρώπου και γι' αυτό είναι σύμφυτη και ταυτόχρονη με την ανθρώπινη ύπαρξη σε κάθε τόπο και χρόνο της πορείας του ανθρώπου πάνω στη γη.

A decorative border consisting of a repeating pattern of red starburst or floral motifs, arranged in a rectangular frame around the page content.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Α. Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟ ΜΥΘΟ.

Η λέξη παραμύθι προέρχεται από το «ομηρικό ρήμα «παραμυθέομαι» που σημαίνει αρχικά συμβουλευώ και κατόπιν στον Ηρόδοτο και στον Πλάτωνα παρηγορώ¹». Η σημασία που αποδίδεται σήμερα στο παραμύθι αποχτήθηκε κατά τους νεότερους χρόνους.

Κάθε εποχή δίνει διαφορετικούς ορισμούς για το παραμύθι αλλά και οι μελετητές αποτυπώνουν τις δικές τους ιδεολογικές και κοσμοθεωρητικές απόψεις στις προτάσεις που κάνουν. Ο Πλάτων θέλοντας να αντιδιαστείλει τα παραμύθια από τη φιλοσοφία τα ορίζει και τα οριοθετεί, υπογραμμίζοντας «ότι ταύτα μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος²». Ὅτι δηλαδή τα παραμύθια πρόκειται για φλυαρίες που λένε οι γριές και οι οποίες εμπεριέχουν προφανώς μια απλοϊκή αντίληψη για όσα διακονεί η φιλοσοφία.

Ο Β. Αναγνωστόπουλος δίνει ένα συνοπτικό και συγχρόνως κατανοητό ορισμό του παραμυθιού «Παραμύθι είναι η λαϊκή αφήγηση (φανταστική, διδακτική, ευτράπελη) με γνωρίσματα το διηγηματικό πλάτος και την έντεχνη διήγηση. Σκοπό έχει να

---

¹ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, «Θέματα Παιδικής λογοτεχνίας. Α' Ανιχνεύσεις», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987, σελ. 65.

² Αυδίκος Ευάγγελος, «Το Ααϊκό Παραμύθι. Θεωρητικές Προσεγγίσεις», Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1994, σελ.31

τέρψει και κατά τούτο διαφέρει από τον μύθο που αποσκοπεί στη διδαχή³».

Ή Ποια είναι όμως η ρίζα του παραμυθιού; «Αν η αλήθεια γεννήθηκε με τον άνθρωπο, το παραμύθι γεννήθηκε πριν από αυτόν⁴». Το παραμύθι δημιούργησε το μεταφυσικό χώρο, για να μπορέσει να ζήσει ο άνθρωπος και να αντιμετωπίσει τις εχθρικές δυνάμεις που τον περιτριγύριζαν και κυρίως τον αναπότρεπτο θάνατο.

Σε πολλές χώρες έχει απασχολήσει πολλούς επιστημονικούς κλάδους όπως τη φιλολογία, τη λαογραφία, την εθνολογία. Μελετητές και λαογράφοι συνηθίζουν να συγχέουν τους αρχαίους ελληνικούς μύθους με τα νεότερα παραμύθια. Ο παραλληλισμός των αρχαίων μύθων με των νεότερων παραμυθιών υποδηλώνει μια σχέση συγγένειας και καταγωγής των δευτέρων από τους πρώτους⁵.

Πράγματι τα όρια μεταξύ του μύθου και του παραμυθιού δεν διακρίνονται εύκολα. Ο Propp που μελέτησε τα λαϊκά ρώσικα παραμύθια ως προς τη δομή τους ταξινόμησε τις ιστορίες των ηρώων τους σε συγκεκριμένες επτά δράσεις και τριανταμία λειτουργίες. Πολλοί αρχαίοι ελληνικοί ηρωικοί μύθοι εμφανίζουν παρόμοια δομή. Το ότι βέβαια υπάρχουν κοινά δομικά χαρακτηριστικά δεν εξασφαλίζεται η σύγκλιση των δύο

³ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, ο.π. σελ 65

⁴ Μάτσας Νέστορας, «Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός και Παράδοση. Το περιβόλι με τα χαμένα παραμύθια», Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1973, σελ.24.

⁵ Καπλάνογλου Μαριάνθη, «Ελληνική Λαϊκή Παράδοση. Τα παραμύθια στα περιοδικά για παιδιά και νέους (1836-1922)», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998, σελ.20

ειδών. Κατ' αρχήν ο μύθος είναι ευσύνοπτος δεν έχει μεγάλο διηγηματικό πλάτος⁶, ενώ αντίθετα η διήγηση ενός παραμυθιού μπορεί να κρατήσει πολλές ώρες. Ο σκοπός του παραμυθιού όπως αναφέρθηκε και παραπάνω είναι να διασκεδάσει τον ακροατή-αναγνώστη ενώ ο σκοπός του μύθου να διδάξει. Επίσης τα παραμύθια «τείνουν να αναφέρονται σε ανθρώπινους τύπους παρά σε συγκεκριμένα άτομα και τοποθετούνται σε απροσδιόριστο τόπο και χρόνο, ενώ η δράση του μύθου ορίζεται τοπικά και χρονικά και παράλληλα οι ήρωές τους ανήκουν σε συγκεκριμένες βασιλικές και αριστοκρατικές οικογένειες⁷».

Ο πρώτος που εξέδωσε συλλογή ελληνικών παραμυθιών στα γερμανικά ήταν ο Αυστριακός πρόξενος στα Γιάννενα Johan Georg von Hahn. Η συλλογή είχε τίτλο «Griechische und Albanische Märchen⁸». Η δεύτερη σημαντική προσπάθεια συλλογής ελληνικών παραμυθιών ήταν του Γερμανού Bernhard Schmidt το 1877 με τίτλο «Märchen, Sagen und Volkslieder». Ο πιο σπουδαίος όμως ξένος μελετητής των ελληνικών παραμυθιών είναι ο άγγλος αρχαιολόγος R. Daw-Kins που εγκατέλειψε το 1914 την αρχαιολογία και αφιερώθηκε στη λαογραφία.

⁶ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, «Τέχνη και τεχνική του παραμυθιού», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1997, σελ.63

⁷ Καρακάντζα, Ε.Δ., «Αρχαίοι ελληνικοί Μύθοι. Ο θεωρητικός λόγος του 20^{ου} αιώνα για την φύση και την ερμηνεία τους», Εκδόσεις μεταίχμιο, Αθήνα 2004, σελ.30.

⁸ Αυδίκος Ευάγγελος, ο.π. σελ 146.

Παράλληλα με τους ξένους μελετητές από τον 19^ο αιώνα άρχισαν και οι Έλληνες μελετητές και λαογράφοι να στρέφουν το ενδιαφέρον τους στο παραμύθι. Κυριότεροι από αυτούς είναι οι Ν. Πολίτης, Αδαμαντίου Σ. Κυριακίδης, Γ. Μέγας, Λουκάτος, Μερακλής κ.α.

Β. ΣΧΕΣΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ.

Η παράδοση με το παραμύθι έχουν μια συγγένεια μεταξύ τους κι αυτό έχει δημιουργήσει στους ξένους κυρίως ειδικούς την ανάγκη επισήμανσης των ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ της παράδοσης και του παραμυθιού ώστε να αποφεύγονται οι συγχύσεις και οι παρεξηγήσεις. Με τον όρο παράδοση εδώ εννοείται η κάθε φανταστική αφήγηση που πλάθει ο λαός και την πιστεύει ως αληθινή άρα ουσιαστικά η παράδοση ταυτίζεται με τη λέξη θρύλος.

Πρώτοι που αισθάνθηκαν αυτήν την ανάγκη ήταν οι αδερφοί Grimm. Η διάκριση που είχαν κάνει οι αδερφοί Grimm ήταν ότι: «το παραμύθι είναι ποιητικότερο, η παράδοση ιστορικότερη¹». Αυτό σημαίνει ότι η παράδοση συγκριτικά με το παραμύθι είναι πιο στενά συνδεδεμένη με ένα τόπο και ένα χρόνο και συνεπώς προβάλλει την αξίωση να γίνει πιστευτή σαν κάτι βιωμένο προσωπικά από αυτό που αφηγείται και εξιστορεί.

«Η παράδοση έχει ως αφετηρία της τη δεισιδαιμονική πλευρά του ανθρώπου που μετέτρεπε σε ιστορία κοινή για την κοινότητα, τα προσωπικά βιώματα των μελών της²». Το στοιχείο αυτό αντανακλάται και σε πολλά χαρακτηριστικά της.

Το παραμύθι συνδέεται με την παράδοση με μια σχέση αντίθεσης. Πρώτον όσον αφορά τον τόπο και το χρόνο. Το

¹ Μερακλής, Γ Μιχάλης, «Λαϊκή Τέχνη. Ελληνική Λαογραφία» Γ' Τόμος, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1992, σελ.45.

² Αυδίκος Ευάγγελος, «Το Λαϊκό Παραμύθι. Θεωρητικές Προσεγγίσεις», Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1994, σελ. 134

παραμύθι δεν αρέσκεται στην αναφορά συγκεκριμένου τόπου και χρόνου, καθώς ο προορισμός του είναι να αποτελεί μια φανταστική ιστορία. Αντίθετα « η δήλωση του τόπου στην παράδοση και η στενή σύνδεσή της με αυτόν έχει θεωρηθεί ως κύριο χαρακτηριστικό της όπως και η σύνδεσή της με ορισμένο χρόνο στον οποίο τοποθετείται η δράση των ηρώων της³».

Η αναφορά της παράδοσης σε ορισμένο τόπο και χρόνο έχουν ως αποτέλεσμα να συνδέεται με την πραγματικότητα και να γίνεται πιστευτή και αληθινή. Τις παραδόσεις τις θεωρούν αληθινές τόσο αυτοί που τις αφηγούνται όσο και εκείνοι που τις ακούνε.

Το αντίθετο συμβαίνει με το παραμύθι. Στη συνείδηση του παραμυθά όσο και του κοινού είναι κάτι ψεύτικο και πλαστό. «Σε καμιά περίπτωση, δεν δημιουργούνται αμφιβολίες για το αντίθετο, αφού και στην ίδια διήγηση, κυρίως στην κατακλείδα της, δηλώνεται πολλές φορές απερίφραστα ότι (ψέματα και αλήθεια\ έτσι τα λεν' τα παραμύθια)⁴».

Οι ήρωες της παράδοσης δε δρουν αποδέχονται το πεπρωμένο τους ενώ στο παραμύθι αγωνίζονται για να επιτύχουν τους στόχους τους. Δεν δέχονται τα γεγονότα ως μη ανατρέψιμα γι' αυτό και αναλαμβάνουν περιπέτειες για να υλοποιήσουν το σκοπό τους. «Γενικά η παράδοση είναι απαισιόδοξη ως προς την τελική της έκβαση ενώ το φανταστικό παραμύθι είναι

³ Ημελλου Δ. Στεφάνου, «Λαογραφικά. Δημώδεις παραδόσεις» Τόμος Α', Αθήνα 1998, σελ 15.

⁴ Ημελλου Δ. Στεφάνου, ο.π σελ. 16

αισιόδοξο⁵». Μετά από τις περιπέτειές του ο ήρωας του παραμυθιού λυτρώνεται στις παραδόσεις χτυπημένος από μια δύναμη ανώτερη από αυτόν μένει ως το τέλος αλύτρωτος και υποκύπτει στο χτύπημα.

Η δομή της παράδοσης ως αφήγηση είναι απλή. Απουσιάζει η πλοκή αφού συγκροτείται συνήθως από ένα επεισόδιο. Αλλά και όταν υπάρχουν περισσότερα σχετίζονται μεταξύ τους κάτι που δεν συμβαίνει πάντα στο παραμύθι στο οποίο τα επεισόδια μπορεί να είναι πολλά και απομονωμένα.

Τέλος, η παράδοση είναι μια απλή εξιστόρηση. Το χαρακτηριστικό αυτό προσδιορίζει τη λογοτεχνική αξία της σε σχέση με το παραμύθι. «Στόχος της είναι μόνο να εξιστορήσει το επεισόδιο. Δεν έχει φιλοδοξίες υψηλού επιπέδου. Δεν αποδεσμεύεται το γεγονός αυτό ώστε να αποκτήσει χαρακτηριστικά λογοτεχνικού είδους⁶». Το παραμύθι υπερέχει σαφώς σε αυτό το σημείο καθώς είναι ένα ολοκληρωμένο αφήγημα. Στη σχέση περιεχομένου και μορφής υπάρχει αυτονομία από τα πραγματικά ή μη γεγονότα.

⁵ Μερακλής Γ. Μιχάλης, ο.π. σελ 46

⁶ Αυδίκος Ευάγγελος, ο.π. σελ.134

Γ. Ο ΛΑΪΚΟΣ ΑΦΗΓΗΤΗΣ-ΠΑΡΑΜΥΘΑΣ.

Το παραμύθι είναι πάνω από όλα αφήγηση. Για να πραγματοποιηθεί όμως μια αφήγηση ενός παραμυθιού θα πρέπει να υπάρχει κάποιος αφηγητής, ο παραμυθάς, ένα ακροατήριο και ο χώρος όπου γίνεται η αφήγηση. « Αυτοί οι παράγοντες αποτελούν και το φυσικό περιβάλλον που γεννάει και ανανεώνει το παραμύθι¹».

Σήμερα είναι γεγονός ότι όλο και περισσότερο σπανίζουν οι λαϊκοί αφηγητές και ιδιαίτερα οι παραμυθάδες. Ίσως να μπορέσει κανείς να συναντήσει παραμυθάδες σε μακρινά ορεινά χωριά της επαρχίας όπου ο εκσυγχρονισμός και ο τεχνολογικός πολιτισμός δεν έχουν προλάβει να φτάσουν ακόμα. Οι γιαγιάδες και οι παππούδες που συνήθιζαν να αφηγούνται παραμύθια στα εγγόνια τους, τώρα έπαψαν πια κι αυτοί μιας και απορροφήθηκαν από τα προγράμματα της τηλεόρασης. Στην εποχή μας το ρόλο του παραμυθά έχουν επωμιστεί οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι στα σχολεία. Μπορεί βέβαια το παραμύθι να έχει ενταχθεί στα πλαίσια της διδασκαλίας από τους δασκάλους δεν σημαίνει όμως αυτό ότι θεωρείται η αφήγησή του τέχνη και ότι εξασκούνται σ' αυτό.

Οι παραμυθάδες ήταν κυρίως γέροντες και γριές που ονομάζονταν αντίστοιχα παραμυθάδες και παραμυθούδες. Οι άνδρες παραμυθάδες γνώριζαν παραμύθια μεγάλης διάρκειας

¹ Αυδίκος Ευάγγελος, «Το Λαϊκό Παραμύθι. Θεωρητικές Προσεγγίσεις», Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1997, σελ.42

και απευθύνονταν κατά κύριο λόγο στους μεγάλους. Οι γυναίκες έλεγαν περισσότερο παραμύθια σε παιδικό κοινό.

Παραμύθια και παραμυθάδες υπήρχαν πάντοτε στην Ελλάδα. Στην αρχαία Ελλάδα και στα Βυζαντινά χρόνια η διήγηση παραμυθιών ήταν αποκλειστική υπόθεση των γυναικών γιαγιάδων και νταντάδων. Κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας το παραμύθι έγινε πιο σοβαρή υπόθεση. «Η λαϊκή δημιουργία δεν είναι πια το αποπαίδι. Είναι ο κύριος εκφραστής της κοινωνικής πραγματικότητας²».

Σε καμιά περίπτωση δεν μπορούσε να γίνει παραμυθός ο οποιοσδήποτε. Χρειαζόταν ειδικές ικανότητες. Οι παραμυθάδες ήταν άτομα με οργιώδη φαντασία και ιδιαίτερη ικανότητα να μυθοποιούν τα περιστατικά της ζωής, να μιλάνε συμβολικά, να ενεργοποιούν τη φαντασία των ακροατών και να συγκινούν τις καρδιές³. Οι Έλληνες παραμυθάδες ήταν άτομα αναλφάβητα προικισμένα όμως με καλή μνήμη και ασκημένα σε πολύωρες αφηγήσεις παραμυθιών. Συνήθως (στον ελλαδικό χώρο) ήταν ερασιτέχνες. «Συναντούμε όμως και ορισμένους επαγγελματίες, που ναυτολογούνταν στα καράβια, για να ψυχαγωγούν τους ναυτικούς και τους επιβάτες στα μακρινά ταξίδια. Άλλοι έπαιρναν χρηματικά φιλοδωρήματα όταν πήγαιναν σε σπίτια για να αφηγηθούν παραμύθια⁴».

² Αυδίκος Ευάγγελος, ο.π. σελ.43.

³ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, «Λαϊκή Παράδοση. Επιβίωση και Αναβίωση. Προβλήματα και Προβληματισμοί», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2005, σελ.44.

⁴ Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, «Η Τέχνη της αφήγησης», Επιμέλεια Κουλουμπή-Παπαπετροπούλου Κούλα, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1996, σελ. 44-45.

Οι παραμυθάδες ήταν πρόσωπα που έχαιραν της γενικής εκτιμήσεως. Οι ακροατές τους θεωρούσαν πρόσωπα έξυπνα, με φαντασία και μυθοπλαστική ικανότητα που μπορούσαν να τους ψυχαγωγούν για πολλές ώρες.

Στη σύγχρονη εποχή ο ρόλος του παραμυθά έχει αλλάξει. Είναι ρόλος περισσότερο πολιτιστικός και μορφωτικός. Λίγοι είναι αυτοί που αφηγούνται ή πλάθουν παραμύθια μόνοι τους και είναι οι περισσότεροι γνωστοί. Το γεγονός αυτό «επηρεάζει το χαρακτήρα τους γιατί κατά κάποιο τρόπο έχουν επίγνωση ότι επιτελούν έργο κοινωφελές και χρήσιμο για όλους και ιδιαίτερα στα παιδιά⁵».

Για να ξεκινήσει όμως ένας παραμυθάς να διηγείται θα πρέπει να έχει δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα. Γιατί για να δημιουργήσουν αυτοί οι χαρισματικοί άνθρωποι θα πρέπει να υπάρξει κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης κι εκτίμησης και να είναι σίγουρος για τις αγαθές προθέσεις του ακροατηρίου.

Όταν υπάρξει αυτό το κλίμα «ο αφηγητής κάθεται στη θέση του ‘στρογγυλοκάθεται’ σιάζει όμορφα τα ρούχα που φοράει ρίχνει μια ματιά γύρω του, σα να ετοιμάζεται να αποχαιρετήσει τον κόσμο τούτο και να ταξιδέψει στον θαυμαστό κόσμο του παραμυθιού. Μια φορά κι έναν καιρό...⁶».

Η φωνή του λαϊκού αφηγητή διαφέρει σε τόνους και αποχρώσεις ανάλογα με την ηλικία, το είδος και το περιεχόμενο

⁵ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, «Τέχνη και Τεχνική του παραμυθιού», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1997, σελ. 22.

⁶ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, ο.π. σελ.25.

της ιστορίας, το φύλο, τον τόπο καταγωγής, το ακροατήριο και την ώρα της αφήγησης. Ξέρει πότο πρέπει να υψώσει τη φωνή του πότε να τη χαμηλώσει πότε να αγριεύει και πότε να γλυκαίνει το λόγο του. Οι φωνές των αντρών αφηγητών είναι πιο τραχιές σε αντίθεση με των γυναικών που είναι γλυκειές. Επίσης οι παύσεις είναι σημαντικές κατά τη διάρκεια της αφήγησης. Κρατούν την αγωνία και το ενδιαφέρον του ακροατή αλλά και δίνουν την ευκαιρία και των αναγκαίο χρόνο να αφομοιωθεί καλύτερα η ιστορία και να δοθεί η ανάλογη σοβαρότητα στο αφηγούμενο γεγονός. Γενικά όμως υπάρχει ηρεμία και αυτοπεποίθηση για ότι διηγούνται κι ακόμα σε σκηνές βίας ξέρουν να διατηρούν το κλίμα εμπιστοσύνης κι ασφάλειας.

Το πρόσωπο του αφηγητή αλλάζει εκφράσεις ανάλογα με το θέμα ή το είδος της ιστορίας. Αυτό βοηθά την αφήγηση «με στοιχεία άμεσα και εύλωτα που φανερώνουν δηλαδή την ψυχική κατάσταση του ήρωα και παράλληλα διερμηνεύουν και τα συναισθήματά του. Οι συναισθηματικές αλλαγές καθρεφτίζονται στο βλέμμα και στις ανάλογες συσπάσεις του προσώπου⁷».

Εκτός από την έκφραση του προσώπου του αφηγητή και την όλη στάση του, στην αφήγηση του παραμυθιού ή της ιστορίας σημαντικό ρόλο παίζουν και οι κινήσεις των χεριών.

⁷ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, ο.π. σελ.27.

Τα χέρια συμμετέχουν στην πορεία της ιστορίας και στις ευχάριστες και στις δυσάρεστες στιγμές. Τα χέρια μπορούν να δραματοποιήσουν την ιστορία άλλες φορές πανηγυρίζοντας και άλλες μόνο με τη σιωπή τους.

«Ο αφηγητής είναι ένας ρομαντικός και ανιδιοτελής άνθρωπος που πάσχει και συμπάσχει με τους φανταστικούς του ήρωες κι αυτό ίσως είναι η μεγάλη δόξα του⁸».

---

⁸ Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, ο.π.28.

Δ. Η ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΑ.

Ανάλογα με την προσωπικότητα του αφηγητή-παραμυθά διαμορφώνεται η αφήγησή του. «Όσους παραμυθάδες κι αν ακούσεις τόσες διαφορετικές τεχνικές αφήγησης θα παρακολουθήσεις κι άλλους τόσους διαφορετικούς τρόπους απόδοσης του παραμυθιού θα διακρίνεις. Ακόμα κι αν πρόκειται για τον ίδιο αφηγητή, που επαναλαμβάνει το ίδιο παραμύθι, και τότε πάλι η αφήγησή του δεν θα είναι ακριβώς η ίδια¹».

Η τύχη του κάθε παραμυθιού εξαρτάται από τα χέρια του εκάστοτε παραμυθά. Τα παλαιότερα χρόνια οι παραμυθάδες χρησιμοποιούσαν διάφορα μέσα και τεχνικές για να κερδίζουν το ενδιαφέρον του ακροατηρίου τους.

Πριν ακόμη ξεκινήσουν την διήγησή τους συνήθως λέγανε τον τίτλο του παραμυθιού ή περιέγραφαν με λίγα λόγια τον ήρωα. Καθ' όλη τη διάρκεια της αφήγησης ο παραμυθάς έκανε διάφορες χειρονομίες ή και γκριμάτσες όταν ήθελε να τονίσει ή να αναιρέσει το νόημα των γεγονότων του παραμυθιού. Ακόμη και η απόλυτη ακινησία φόρτιζε πολλές φορές το περιεχόμενό του.

Ο παραμυθάς συμμετείχε στα παθήματα των ηρώων του στη χαρά ή τη λύπη τους. Ζούσε πραγματικά το παραμύθι. «Πολλές φορές έκανε προσωπικές παρεμβολές και ασκούσε κριτική,

¹ Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, «Η Τέχνη της αφήγησης», Επιμέλεια Κουλουμπή-Παπαπετροπούλου Κούλα, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1996, σελ.142.

έλεγε τη γνώμη του προέβαινε σε χαρακτηρισμούς και καταδίκασε πράξεις που αντιβαίνουν στις πεποιθήσεις του ή στην ηθική²».

Με το βλέμμα του έλεγχε το ακροατήριο παρακολουθούσε τις αντιδράσεις του και για να κρατήσει το ενδιαφέρον του καμιά φορά ζητούσε τη γνώμη του για τα γεγονότα του παραμυθιού.

Αναλόγως του περιεχομένου και της εξέλιξης της πλοκής του παραμυθιού ο παραμυθάς χρησιμοποιούσε προσωπικά του βιώματα και τοπωνυμίες του τόπου καταγωγής του «Το ύφος του ήταν κατά περίπτωση μυστηριώδες, δραματικό, ειρωνεία ή χιουμοριστικό, με αποτέλεσμα το ακροατήριο να βρίσκεται κοντά στα πρόσωπα και στα τεκταινόμενα της παραμυθιακής αφήγησης³».

Ο παραμυθάς θα μπορούσαμε να πούμε ότι είχε το χάρισμα του ηθοποιού. «Κατά την αφήγηση του παραμυθιού έμπαινε σε λειτουργία ένα ολόκληρο θέατρο που το κινεί μόνο ένας άνθρωπος με στόχο να μαγέψει το ακροατήριό του και να επιβάλει γρήγορα την ατμόσφαιρα που θέλει⁴». Με ρητορικά τεχνάσματα διάφορες μιμήσεις και υφολογικά στοιχεία όπως οι υπερβολές, το χιούμορ, η αλληγορία, οι επαναλήψεις, η αφήγηση γινόταν αριστουργηματική.

² Αναγνωστόπουλος Βασίλειος, «Τέχνη και Τεχνική του Παραμυθιού», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1997, σελ.28.

³ Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού βιβλίου, ο.π. 53.

⁴ Κύκλος του ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, ο.π. σελ 141.

Με την αφηγηματική τεχνική του παραμυθά «είναι αλληλένδετη η έννοια της παράστασης (performance) η οποία έχει συγκεκριμένη σημασία στην αφήγηση των παραμυθιών⁵».

Κάποιες φορές το παραμύθι τύχαινε να μην ολοκληρωθεί σε μια νύχτα ή γινόταν επίτηδες από τον παραμυθά. Αυτό ήταν ένα ακόμη τέχνασμα για να κρατήσει αμείωτο το ενδιαφέρον του κοινού. Η αφήγηση συνεχιζόταν λοιπόν το επόμενο βράδυ. Οι ακροατές φυσικά σε αυτή την περίπτωση σχολίαζαν την υπόθεση και αυτά που συνέβησαν στο παραμύθι «όπως συμβαίνει και σήμερα με τα επεισόδια των σύγχρονων τηλεοπτικών σειρών (π.χ. Λάμψη)⁶».

Τώρα όσον αφορά τη γλώσσα του λαϊκού παραμυθά, οι Έλληνες παραμυθάδες χρησιμοποιούν κατά κύριο λόγο το τοπικό ιδιοματικό λεκτικό. Σε πάρα πολλές περιπτώσεις όμως ο παραμυθάς πρέπει να δίνει ο ίδιος την εξήγηση και τη σημασία μερικών λέξεων κι αυτό γιατί είναι αρκετά παλαιές και έχουν πάψει πια να χρησιμοποιούνται. Εάν πάλι δεν γνωρίζει ή δεν μπορεί να βρει την κατάλληλη εξήγηση δημιουργεί καινούριες λέξεις ή προσπαθεί να αποδώσει τα λεγόμενά του με παραστατικές κινήσεις. Ακόμη στα πιο παλιά χρόνια που επικρατούσα η αρχαϊζουσα κάποιοι παραμυθάδες προσπαθούσαν να εξαρχαΐσουν δημοτικούς τύπους χωρίς φυσικά ιδιαίτερη επιτυχία.

⁵ Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, ο.π. σελ 54.

⁶ Κύκλος του Ελληνικού παιδικού βιβλίου, ο.π. σελ 55.

Στην Τήνο, όπως σημειώνει ο Αδαμ. Αδαμαντίου στο άρθρο του για τα παραμύθια του νησιού, «οι αφηγητές χρησιμοποιούσαν πολλές φορές στερεότυπες εκφράσεις (έμμετρες συνήθως ενάρξεις και κατακλείδες, μεταφορικές εκφράσεις, παρομοιώσεις κ.λ.π.) κατά την πορεία της αφήγησης. Αυτό, εκτός των άλλων, μπορούσε να βοηθήσει τον αφηγητή να ανακαλέσει στη μνήμη του τα επεισόδια του παραμυθιού ή ακόμη να το οδηγήσει σε μάκρος⁷».

Ορισμένοι παραμυθάδες, όταν το παραμύθι όδευε προς το τέλος του, χρησιμοποιούσαν παροιμιακές εκφράσεις για να προβάλλουν το ηθικό δίδαγμα του παραμυθιού.

Επίσης πολλές φορές παρατηρούνταν και παρατηρείται μέχρι και σήμερα σε κάποιες αφηγήσεις παραμυθάδων μια αθυροστομία στο λεξιλόγιό τους, κυρίως όταν υπαγορεύονταν από τα θεματικά επεισόδια της αφήγησης. «Η σεμνοτυφία γενικά δεν είχε θέση στη γλώσσα των αφηγητών⁸». Κι αυτό γινόταν γιατί βέβαια το ακροατήριο εκείνα τα χρόνια ήταν κυρίως ενήλικες και όχι μικρά παιδιά.

Στα Ελληνικά παραμύθια συναντούμε πού και πού κάποιες τούρκικες λέξεις όπως βεζίρης, μπέης, παράς κ.α. Δεν είναι όμως πάρα πολλές και «σε καμιά περίπτωση δεν επηρεάζουν τον λαϊκό ελληνικό λόγο και το ύφος των παραμυθιών⁹».

⁷ Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, ο.π. σελ.50

⁸ Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, ο.π. σελ.51

⁹ Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, ο.π. σελ 51

Συνοψίζοντας, θα ήθελα να τονίσω ότι γενικά η γλώσσα του λαϊκού αφηγητή-παραμυθά είναι στη δημοτική, απλή και κατανοητή από όλους, χωρίς όρους σύνθετους και λέξεις που δεν έχουν καμία σχέση με την καθημερινή ζωή.

A decorative border consisting of a repeating pattern of red starburst or floral motifs, arranged in a rectangular frame around the page.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Α. ΑΓΡΙΑ

Α1. Ιστορικά Στοιχεία.

Η Αγριά είναι σχετικά ένα νεοσύστατο χωριό που απέχει μόλις 7 χλμ. από την πόλη του Βόλου. Είναι το πρώτο παραθαλάσσιο χωριό που συναντά κανείς ξεκινώντας από το Βόλο για το Πήλιο¹.

Ο οικισμός της Αγριάς υπήρχε προτού δημιουργηθεί η νέα πόλη του Βόλου². Αρχισε ένα δημιουργείται, κατά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα από κατοίκους των γειτονικών χωριών του Πηλίου.

«Αρχικά στην περιοχή της Αγριάς υπήρχαν μόνο μικρά καλύβια όπου οι κάτοικοι της Δράκειας κατέβαιναν το χειμώνα για να μαζέψουν τις ελιές. Το καλοκαίρι κατέβαιναν συνήθως την ημέρα για τις γεωργικές τους εργασίες και το βράδυ επέστρεφαν στα χωριά τους όπου έμεναν μόνιμα, αλλά και λόγω του ανθυγιεινού κλίματος, καθώς η ανατολική κυρίως περιοχή ήταν βαλτώδης και συνεπώς εστία κουνουπιών και βατράχων με αποτέλεσμα να ενδημεί η ελονοσία. Η δε δυτική περιοχή πλημμυριζόταν το χειμώνα από τα νερά του χειμάρρου πριν βρουν διέξοδο στη θάλασσα»³.

¹ Λύκειο Αγριάς, «Πηλιορείτικες σελίδες», Βόλος 1993, σελ. 51

² Τζαμτζής Α.Ι., «Ένα χρονικό της Αγριάς», Εφημερίδα «Η Θεσσαλία», 27-31 Ιανουαρίου 1980

³ Τζαμτζής Α.Ι., «Αγριά-Δράκεια: Παράλληλοι βίοι δύο πηλιορείτικων χωριών», Έκδοση δήμου Αγριάς 2005, σελ 56-57.

Σχετικά με την ετυμολογία του τοπωνυμίου της Αγριάς ο Βαγγέλης Σκουβαράς σημειώνει ότι πριν εκατό χρόνια επικράτησαν τρεις γνώμες:

α) Ότι ονομάστηκε από το φυτό της αγριά-δος. Φυσικά η γνώμη αυτή είναι προχειρολογία, των τότε λογίων, μια τέτοια ονομασία φυτού δεν υπάρχει. *Υπάρχει!!!*

β) Ότι ονομάστηκε «εκ της άγρας των αλιέων». Αλλά τότε το τοπωνύμιο έπρεπε να λέγεται άγρα μια λέξη που χωρίς να συνηγορούν φθογγικοί ή ουσιαστικοί λόγοι δεν μπορεί να εξελιχθεί σε αγριά.

γ) Ο Λεχωνίτης λόγιος και αγωνιστής Πάτροκλος Δ. Πολυμηδάς διατύπωσε τον περασμένο αιώνα (19οαι.) στο περιοδικό του Εσφιγμενίτη «Προμηθεύς» μια ελκυστική και πειστική ετυμολογία για το τοπωνύμιο Αγριά. Υποστήριξε δηλαδή ότι εδώ υπήρχε στην προχριστιανική αρχαιότητα, ναός αφιερωμένος στην Αγριά Άρτεμη που είχε αυτό το επίθετο «δια τον έφορον είναι παντός αγρίου την θεόν και παν το άγριον ανήμερον καταστέλλειν» όπως ερμήνευαν οι παλαιοί λεξικογράφοι. Το δίχως άλλο, τοπωνυμιολογικά το πράγμα, «ευοδούται», όπως λένε στη γλωσσολογία, και αφού έχουμε όμοια ελαία-ελιά, γραία-γριά⁴.

Ο παλιός όμως Αγριώτης Αποστόλης Σταμάτης σε ένα χειρόγραφο χρονικό που έγραψε αναφέρει ότι μπορεί το όνομα Αγριά να προέρχεται και από το αγριλιά ή αγρια-λια καθώς οι

⁴ Σκουβαράς Βαγγέλης, «Από το λειμώνα της Παράδοσης: Πηλιορείτικα Β'», Εκδόσεις Αστήρ, Αθήνα 1983, σελ 107.

αγριελιές και οι ελιές έφταναν ως τη θάλασσα. Και προσθέτει: «Ποίοι εκ των ανωτέρω παραδόσεων ευσταθούν μόνο επιστήμονες γλωσσολόγοι είναι αρμόδιοι να κρίνουν»⁵.

Η Αγριά άρχισε να αναπτύσσεται σε οικισμό και στη συνέχεια σε κωμόπολη μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας. Στην εποχή της τουρκοκρατίας ήταν απλός τελωνειακός σταθμός.

«Από τους πρώτους μόνιμους οικιστές της Αγριάς, κατά πληροφορίες πάντοτε του Βαγγέλη Σκουβαρά, ήταν ο Μακρινιτσιώτης γερο-Χατζηρήγας, ένας από τους πιο δραστήριους φιλικούς και στενός συνεργάτης του Ανθιμου Γαζή στην επανάσταση της Θεσσαλομαγνησίας το 1821. Η εγκατάστασή του είχε γίνει πριν από το 1821. Το γεγονός ότι οι επαναστάτες Φιλικοί Βρίσκονταν στην Αγριά τη μέρα που μπήκαν τα ελληνικά καράβια στον Παγασητικό, οπωσδήποτε σχετίζεται με την κατοικία του Χατζηρήγα στο μέρος εκείνο. Μετά τη κατάπνιξη του ξεσηκωμού, ο λαός, απαντώντας σ' εκείνους, που έριχναν ευθύνες στο Γαζή και στο Χατζηρήγα, είχε φτιάξει και το ακόλουθο δίστιχο:

«Δε φταίει ο Χατζηρήγας, δε φταίνε τα χουργιά,
μον' φταίνε τα καράβια που βγήκαν στην Αγριά»⁶.

«Στα 1860 ίδρυσε στην Αγριά εταιρεία εξαγωγικού εμπορίου ο Αγιολαυρεντίτης Δ. Γ. Θεοδοσιάδης, που ήρθε από το Γαλάζι της Ρουμανίας»⁷. Σε αυτόν οφείλεται και μια βιοτεχνία η οποία

⁵ Τζαμτζής Α.Ι., ο.π. σελ. 65.

⁶ Σκουβαράς Βαγγέλης, ο.π. σελ. 105.

⁷ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ. 54.

άκμαζε τότε στην Αγριά, η βαρελοποιεία, που αναπτύχθηκε από τη ανάγκη της συσκευασίας και τοποθέτησης των εξαγωγίμων βρωσίμων ελαιών.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η Αγριά είχε εκατόν είκοσι καλοχτισμένα και όμορφα σπίτια. Όψη πολυσύχναστου οικισμού, πήρε ιδιαίτερα όταν λειτούργησε ο σιδηρόδρομος Βόλου-Λεχωνίων.

«Στην περιοχή της Αγριάς, την περίοδο της ελαιοσυλλογής, έρχονταν και εργάζονταν εργάτες από όλη την περιοχή της Δυτικής Θεσσαλίας και της Άρτας και κυρίως από τα χωριά Μυρόφυλλο, Τετράκωρφο, Παχτούρι κ.λ.π. Οι ντόπιοι αυτούς τους αποκαλούσαν Βλάχους χωρίς βέβαια αυτού να είναι. Συνήθως έρχονταν τον Σεπτέμβριο-Οκτώβριο και έφευγαν τον Απρίλη όταν πλέον τέλειωναν το μάζεμα της σοδειάς. Σιγά-σιγά όμως καθώς αναπτυσσόταν το εμπόριο ελαιών και υπήρξε συνεχής πλέον ανάγκη εργατικών χεριών, πολλοί από αυτούς τους εποχιακούς εργάτες εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Αγριά φέρνοντας εδώ και τις οικογένειές τους»⁸.

Ένα άλλο «κύμα κατοίκων εγκαταστάθηκαν στην Αγριά το 1922, όταν πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία αλλά κυρίως από την Ανατολική Θράκη και από τα εκεί ελληνικά χωριά, κατέφυγαν εδώ μετά το διωγμό από τα πατρικά του χώματα»⁹.

⁸ Τζαμτζής Α. Ι ο.π. σελ. 57.

⁹ Τζαμτζής Α. Ι ο.π. σελ. 58.

Όταν άρχισε ή μόνιμη διαμονή οικογενειών στην περιοχή της Αγριάς προέκυψε και θέμα σχολείου για τα παιδιά των κατοίκων. Το 1906 η Αγριά απέκτησε δύο δημοτικά σχολεία το Αρρένων με 18 μαθητές και το Θηλέων με 42 μαθήτριες¹⁰.

---

¹⁰ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ. 55.

Α2. Λαογραφία.

Η Αγριά δεν έχει να επιδείξει ιδιαίτερα λαογραφικά στοιχεία. Είναι ακριβώς τα ίδια με αυτά που διαθέτει όλο το Πήλιο ή άλλες περιοχές της Ελλάδας μιας που οι περισσότεροι κάτοικοι είναι Πηλιορείτες ή από άλλα μέρη της Θεσσαλίας (Τρίκαλα, Μυρόφυλο Καρδίτσας, ή της Μακεδονίας). «Παρόλα αυτά γύρω στα 1950 διοργανώνεται για πρώτη φορά η «ψαράδικη βραδιά». Είναι μια βραδιά γλεντιού και θεότρελου ξεφαντώματος. Μια βραδιά για τους κατοίκους της Αγριάς που μπορούν να αναδείξουν τις καλλιτεχνικές τους ικανότητες και να θυμηθούν τις παλιές συνήθειές τους»¹¹.

Παλιότερα, λέγοντας «ψαράδικη βραδιά», εννοούσαν τη βραδιά που γινόταν κάποιες εκδηλώσεις των ψαράδων. Σήμερα όμως έχουμε μια ποικιλία καλλιτεχνικών εκδηλώσεων στις οποίες παίρνουν μέρος όλοι οι πολίτες και όχι μόνο ψαράδες. Η ψαράδικη βραδιά γίνεται πάντα στα μέσα Ιουλίου και όταν δεν υπάρχει πανσέληνος, γιατί όπως είναι γνωστό, τα ψάρια με την πανσέληνο απομακρύνονται.

Η εκδήλωση αυτή γινόταν στα πλαίσια της ναυτικής εβδομάδας του Βόλου. «Αυτό όμως έπαψε να ισχύει κι έτσι η «ψαράδικη βραδιά» πραγματοποιείται ανεξάρτητα από κάθε άλλη παρόμοια εκδήλωση. Στα πλαίσια της Ναυτικής Εβδομάδας όμως έχουμε τη βραδιά των προσκόπων που κατά

¹¹ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ. 55.

τη διάρκειά της οι πρόσκοποι παρουσιάζουν διάφορα σκέρτσα και αστεία. Επίσης θα πρέπει να αναφέρω και το διαγωνισμό ψαρέματος που γίνεται κάθε χρόνο με ερασιτέχνες ψαράδες. Στις εκδηλώσεις παίρνει μέρος και ο Σκοπευτικός όμιλος όπου οι διαγωνιζόμενοι αναδεικνύουν τις σκοπευτικές τους ικανότητες»¹².

Άλλη μια βραδιά είναι αφιερωμένη στα παιδιά που παίρνουν μέρος σε διαγωνισμούς σταυρολέξου, αινιγμάτων κ.λ.π. Επίσης οι κάτοικοι της Αγριάς μπορούν να διασκεδάσουν και να ψυχαγωγηθούν με θεατρικές παραστάσεις.

Το αποκορύφωμα των εκδηλώσεων είναι η παρουσίαση των χορευτικών συγκροτημάτων της περιφέρειας και εκτός αυτής. Αυτή η εκδήλωση διαρκεί δύο Σαββατοκύριακα και προσελκύει πολύ κόσμο. Η εμφάνιση των γρι-γρι, εφοδιασμένων με βεγγαλικά και πυροτεχνήματα, προσδίδει στη βραδιά εορταστική ατμόσφαιρα.

Τέλος μπορεί κανείς να γευτεί το φρέσκο τηγανιτό ψάρι και τη νόστιμη κακαβιά που προσφέρεται από το Δήμο σε όλο τον κόσμο που παρευρίσκεται στην εκδήλωση αυτή.

---

¹² Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ. 56.

Α3. Μνημεία.

Η ανάγκη των κατοίκων της Δράκειας και του Αγίου Λαυρεντίου να αναπτύξουν το εμπόριό τους, «τους ώθησε ώστε να δημιουργήσουν εμπορικές επιχειρήσεις: ελαιοτριβεία, αποθήκες ελαιών κ.α. Αυτά μπορεί να τα δει ο επισκέπτης και ο ερευνητής στη σημερινή Αγριά, αφού σώζονται κατά μήκος της παραλίας της»¹³.

Από ιστορική άποψη όσο και από αρχαιολογική, δεν έχει να μας παρουσιάσει τίποτα το αξιόλογο. Αξίζει όμως να σημειώσουμε ότι από την Αγριά ξεκινά ένα όμορφο και γραφικό μονοπάτι που οδηγεί στην πανέμορφη Ανεμούτσα με τα μεγάλης αρχαιολογικής αξίας ξωκλήσια βυζαντινής εποχής. «Τα πιο γνωστά είναι ο Αγ. Ταξιάρχης, ο Σταυρός και ο Αγ. Ιωάννης. Μπορεί κανείς να θαυμάσει το ξυλόγλυπτο και ζωγραφιστό τέμπλο του ναού του Σταυρού. Οι παραστάσεις του είναι παρμένες από την καθημερινή ζωή: βρακάδες Πηλιορείτες που σφάζουν αρνιά, διάκοι με τα τρικέρια τους, κυνηγοί ελαφιών, τσακάλια που συμπλέκονται σε θανατερή πάλη, λουλούδια, πουλιά, φίδια κ.α.»¹⁴. Όλα αυτά δημιουργούν σε κάθε προσκυνητή μια οικεία ατμόσφαιρα. Πάνω από την Ωραία Πύλη υπάρχει και η απεικόνιση μιας πάλης δρακόντων. Το θέμα αυτό συμβολίζει τη νίκη του καλού πάνω στο κακό. Παντού

¹³ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ. 56.

¹⁴ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ 57.

υπάρχει βέβαια, η άμπελος σύμβολο της ευφορίας και της αγνότητας.

«Όλες αυτές οι μορφές, όπως γράφει ο Κίτσος Μακρής, είναι σκαλισμένες αδρά. Τα κεφάλια μεγάλα και τα κύρια χαρακτηριστικά τονισμένα με ζωηρά χρώματα. Τα σημεία που προεξέχουν δέχονται περισσότερο φως και δείχνουν ανοιχτότερα, ενώ αντίθετα στις εσοχές η σκιά δημιουργεί βαθύτερους τόνους. Γι' αυτό και το χρώμα και ο όγκος είναι τόσο δεμένα μεταξύ τους που δημιουργούν ένα ευχάριστο αισθητικό αποτέλεσμα»¹⁵.

Στο πανηγύρι που γινόταν, στο ναό αυτό, παλιά μοιραζόταν στον κόσμο νηστίσιμο φαγητό πλάφι με χταπόδι και ακλουθούσε γλέντι και χορός.

Αξίζει πιστεύω να αναφέρω τον αρχαίο τάφο που βρέθηκε κατά τη διάρκεια της διαπλάτυνσης και κατασκευής του δρόμου στο σημείο της Παιδόπολης (σημερινό σχολείο ΕΛΕΠΑΠ). Όπως αναφέρουν οι ειδικοί, πρόκειται πιθανότατα για τάφο πειρατή, σύμφωνα με τα οστά και τα αντικείμενα που βρέθηκαν. Τα ευρήματα του τάφου αυτού φυλάσσονται σήμερα στο Αθανασάκειο αρχαιολογικό μουσείο του Βόλου.

¹⁵ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ 57.

Α4. Σημερινή κατάσταση.

Είναι φανερό πως η Αγριά αναπτύχθηκε από τη μετοικεσία τόσο των κατοίκων της Δράκειας όσο και των άλλων περιοχών που προανέφερα που ζήτησαν ένα καταφύγιο λόγω του ήπιου κλίματός της, αλλά και του πλεονεκτήματος να γειτνιάζει με την πόλη του Βόλου.

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που, μένουν μόνιμα στην Αγριάενώ έχουν τις εργασίες τους στο Βόλο. «Ουσιαστικά σήμερα η Αγριά αποτελεί ένα ζωντανό προάστιο του Βόλου, έχει όμως χάσει την έννοια του αγροτικού χωριού, καθώς σιγά-σιγά εγκαταλείπονται οι ορεινές περιοχές, μειώνονται οι αγροτικές καλλιέργειες και έχει μεταβληθεί πλέον σε αστική κωμόπολη με τους κατοίκους της να ασχολούνται όλο και λιγότερο με τις εργασίες της υπαίθρου»¹⁶.

Γενικά η Αγριά, είναι ένα όμορφο μέρος που προσφέρεται για διακοπές. Δεν έχει βέβαια ακόμη αναπτυχθεί τουριστικά σε μεγάλο βαθμό. «Μόλις τα τελευταία χρόνια διαμορφώνεται το αναπτυξιακό σχέδιο της Αγριάς. Παρόλα αυτά το καλοκαίρι η καθαρή θάλασσα και η αμμουδιά της προσελκύουν πολλούς τουρίστες και επισκέπτες ιδιαίτερα από την πόλη του Βόλου»¹⁷.

Πέρα από το μπάνιο μπορεί κανείς να ασχοληθεί με διάφορες θαλάσσιες δραστηριότητες (θαλάσσιο σκι, ψάρεμα, γουίντ σέρφινγκ κ.α.). Όσο για τους λάτρεις του περιπάτου, μπορούν

¹⁶ Τζαμτζής Α. Ι. ο.π. σελ 132.

¹⁷ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ 58.

να ακολουθήσουν τα μονοπάτια που οδηγούν στους καταπράσινους ελαιώνες και να δροσιστούν με το χωνευτικό νερό των πηγών.

Μεγάλη ποικιλία μπορεί να συναντήσει κανείς στο φαγητό γευματίζοντας στα πολλά παραλιακά εστιατόρια και δοκιμάζοντας τους θαλασσινούς μεζέδες. Το βράδυ μπορεί να διαλέξει επίσης το είδος της διασκέδασης που τον ικανοποιεί, αφού η Αγριά διαθέτει ποικιλία κέντρων ψυχαγωγίας, για να περάσει μια ευχάριστη βραδιά.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ-ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ.

Στην Αγριά εδρεύουν πολλές από τις πιο γνωστές βιομηχανίες και βιοτεχνίες σε όλη την Ελλάδα. Μερικές από αυτές είναι: το εργοστάσιο τσιμέντων **ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ** που βρίσκεται στις παρυφές των συνόρων της Αγριάς και της Άλλης Μεριάς¹⁸. Η βιομηχανία αυτή ιδρύθηκε το 1926 κι έδωσε νέα πνοή στην περιοχή της Αγριάς-Βόλου αφού απασχολεί τουλάχιστον τους μισούς κατοίκους της περιοχής.

Οι **Ελαιαποθήκες Νικολάου Σιούρα και αφών Σαπουνά**, οι οποίες ασχολήθηκαν με την τυποποίηση και εμπόριο ελαιών. Ιδρύθηκαν το 1928 και το 1917 αντίστοιχα. Οι εξαγωγικές δραστηριότητές τους εκτείνονται σε όλη την Ελλάδα καθώς και στην Αυστραλία, Ευρώπη, Αμερική και τις Αραβικές χώρες¹⁹.

¹⁸ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 155.

¹⁹ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 156-157.

Η οξοποιεία **ΑΓΡΟΞ** που είναι ιδρυμένη από τον Ιωάννη Παπαδημητρίου το 1954 τον οποίο όμως διαδέχθηκε αργότερα ο Ευάγγελος Παπαδημητρίου. Το ξύδι διατίθεται σε πλαστικά μπουκάλια για οικιακή χρήση και σε βαρέλια (χύμα) για την συντήρηση ελαιών, λαχανικών (τουρσιά) κ.λ.π²⁰. Η βιοτεχνία εξάγει το ξύδι σε όλη την Ελλάδα.

Και φυσικά η **Εταιρεία Ψυγείων Αγριάς (ΕΨΑ)** που ιδρύθηκε το 1924 και λειτουργεί σήμερα με το ίδιο όνομα παρά τις αλλαγές στην ιδιοκτησία της. Εγκαινιάσθηκε από τον τότε πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο. Πρώτος διευθυντής ήταν ο Κωνσταντίνος Αργύρης. Το 1969 περιήλθε στους αδερφούς Μοσκαχλαΐδη και Νίκου Τσαούτου²¹. Η **Ε.Ψ.Α.** με τις λεμονάδες τις έκανε γνωστή την Αγριά σε όλη την Ελλάδα πρόσφατα δε και στο εξωτερικό.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΓΡΙΑΣ

Ο πολιτιστικός σύλλογος αγριάς ιδρύθηκε από τον δικηγόρο Μιλτιάδη Σαπουνά το 1963 με σκοπό την πολιτιστική και τουριστική προαγωγή της Αγριάς.

Μία από τις πρώτες δραστηριότητες του συλλόγου ήταν η δημιουργία κοινοτικής βιβλιοθήκης. Το 1964 εγκαινίασε την Ψαράδικη Βραδιά το οποίο καθιερώθηκε έκτοτε σαν ένα λαϊκό

²⁰ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 158.

²¹ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 154.

πανηγύρι. Μετά τη διάλυση του συλλόγου η Ψαράδικη Βραδιά οργανώνεται από το δήμο²².

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓΡΙΑΣ.

Ο Πολιτιστικός Οργανισμός του δήμου Αγριάς είναι νομικό πρόσωπο και ιδρύθηκε από την κοινότητα αγριάς το 1996 και πήρε τη σημερινή του μορφή το 2000. Σκοποί του Οργανισμού είναι να σχεδιάζει και να υλοποιεί προγράμματα πολιτιστικής αναπτύξεως, να αναπτύσσει δραστηριότητες στον τομέα της καλλιτεχνικής αγωγής και να διασφαλίζει την πολιτισμική μας κληρονομιά να τη συντηρεί και να την προβάλλει.

Στον Πολιτιστικό Οργανισμό του Δήμου Αγριάς λειτουργούν τμήματα παραδοσιακών χορών, κεραμικής, ζωγραφικής και ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Ο ΠΡΟΣΚΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΟΔΗΓΩΝ.

Η πρώτη προσκοπική ομάδα ιδρύθηκε το 1937 κι είχε ως σύμβολο τον Αναγενόμενο Φοίνικα. Το 1981 ιδρύθηκε και το 1^ο σύστημα ναυτοπροσκόπων Αγριάς.

Η Μαρίκα Παραθύρη και η Μαρίκα Παπαϊωάννου ίδρυσαν το 1961 το Τοπικό Τμήμα του Σώματος Ελληνίδων Οδηγών Αγριάς. Από τότε μέχρι σήμερα λειτουργούν με επιτυχία και

²² Τζαμτζής Α. Ι. ο.π. σελ 211.

προσφορά το τοπικό τμήμα με ομάδες των κοριτσιών (Αστέρια-Πουλιά-Οδηγοί)²³.

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΘΗΣΕΑΣ».

Ο πιο παλιός αθλητικός σύλλογος της Αγριάς. Ιδρύθηκε το 1927 με κύρια δραστηριότητα το ποδόσφαιρο σε ερασιτεχνικό επίπεδο. Πριν τον πόλεμο του '40 οι δραστηριότητές του περιορίζονταν σε τοπικό επίπεδο μεταπολεμικά όμως κατατάχθηκε στην Γ' εθνική κατηγορία και τη χρονιά 1959-60 πήρε το πρωτάθλημα στην κατηγορία αυτή²⁴. Σήμερα βρίσκεται στην Δ' εθνική στα χρόνια όμως που πέρασαν ανέδειξε πολλούς και καλούς αθλητές, που μεταγράφηκαν σε ποδοσφαιρικές ομάδες του Βόλου.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΧΟΡΩΔΙΑ ΑΓΡΙΑΣ.

Ιδρύθηκε το 1995 και αποτελείται από 47 μέλη. Πήρε μέρος σε πολλές εκδηλώσεις που έγιναν τόσο στην Αγριά όσο και στην Πορταριά, στην Νέα Ιωνία και στο Βόλο. Έλαβε επίσης μέρος σε πολλά χορωδιακά φεστιβάλ.

Στα πλαίσια του Κοινωνικού της προγράμματος διοργάνωσε συναυλίες, τα έσοδα των οποίων διατέθηκαν στους Γιατρούς χωρίς σύνορα, στους σεισμοπαθείς της Αττικής, στο σύλλογο

²³ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 210.

²⁴ Τζαμτζής Α. Ι. ο.π. σελ 212.

Εθελοντών αιμοδοτών κ.α. Την καλλιτεχνικά επιμέλεια της παιδικής χορωδίας έχει η Σοφία Μαρκογιαννοπούλου²⁵.

ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓΡΙΑΣ.

Σκοπός του Αθλητικού Οργανισμού του Δήμου Αγριάς που ιδρύθηκε το 1996 και αναδιοργανώθηκε το 2000, είναι η δημιουργία και λειτουργία αθλητικών κέντρων και γυμναστηρίων, η διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων, η ανάπτυξη μαζικού αθλητισμού για όλες τις ηλικίες και τα ενδιαφέροντα, η καλλιέργεια και η διάδοση αθλητικού πνεύματος και η εν γένει ανάπτυξη του αθλητισμού στην πόλη. Σε συνδιοργάνωση με τον Οργανισμό Ολυμπιακή Παιδεία, ο οργανισμός πραγματοποιεί εκδηλώσεις που σκοπό έχουν την τόνωση του Ολυμπιακού πνεύματος²⁶.

Ο Νίκος Μαγγίτσης καθηγητής Φυσικής Αγωγής, και μέλος του Ορειβατικού Ομίλου Βόλου είναι εκπαιδευτής νέων σε αναρριχήσεις. Ο ίδιος συμμετείχε σε πολλές αποστολές στο Βόρειο και Νότιο Πόλο, στο Κιλιμάντζαρο στις Άλπεις και το Μάιο του 2004 πάτησε την κορυφή του Έβερεστ.

²⁵ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 214.

²⁶ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 215.

Α5. Το τρενάκι του Πηλίου.

«Στην προσπάθειά τους να αυξήσουν τα έσοδά τους οι Σιδηρόδρομοι Θεσσαλίας αποφάσισαν να κατασκευάσουν σιδηροδρομική γραμμή, η οποία θα διέσχιζε την εύφορη παραλιακή από την πλευρά του Παγασητικού κόλπου-ζώνη του Πηλίου. Στις 26 Μαΐου του 1893 υπογράφεται με το ελληνικό δημόσιο η σχετική σύμβαση»²⁷.

Η τότε κυβέρνηση διέθεσε τα απαιτούμενα κεφάλαια και «ανέθεσε τη μελέτη της γραμμής στον μεγάλο Ιταλό μηχανικό Εβαρίστο Ντε Κίρικο, πατέρα του Τζιόρτζιο Ντε Κίρικο, του μεγάλου και γνωστού ζωγράφου. Η γραμμή θα ξεκινούσε από το Βόλο και θα έφτανε μέχρι τα Άνω Λεχώνια. Το 1900 αποφασίστηκε να προεκταθεί μέχρι τις Μηλιές»²⁸.

Στις 2 Ιουλίου του 1903 οι εργασίες ολοκληρώθηκαν και η γραμμή παραδόθηκε στην κυκλοφορία. Έχει συνολικά μήκος 28.200 μέτρα ενώ το πλάτος της φτάνει μόνον τα 60 εκατοστά.

Το θρυλικό τρενάκι, «ο Μουτζούρης όπως τον λέγανε, είχε 26 βαγόνια, 14 επιβατικά και 12 φορτηγά. Βέβαια οι ανέσεις του ήταν ελάχιστες, κάτι που δυσκόλευε το ταξίδι όταν οι καιρικές συνθήκες ήταν δύσκολες. Και όμως όταν το ταξίδι γινόταν δύσκολο, η διαδρομή δίπλα στη θάλασσα, μέσα στα οπωροφόρα

²⁷ Λύκειο Αγριάς, «Το τρενάκι του Πηλίου», Βόλος 2001, σελ 9.

²⁸ Λύκειο Αγριάς, « Πηλιορείτικες σελίδες», Βόλος 1993, σελ 147.

και τις ελιές και δίπλα στις καταπράσινες πλαγιές και βαθιές χαράδρες, ήταν μία από τις γραφικότερες»²⁹.

Αξιοσημείωτα είναι ορισμένα συμβάντα τα οποία έκανα το τρενάκι να ξεχωρίζει. «Κάθε καλοκαίρι ομογενείς από την Αίγυπτο πήγαιναν με το τρενάκι στις Μηλιές και με τα μουσικά όργανα έστηναν ξέφρενο πανηγύρι. Το τρενάκι, παρόλο που το Πήλιο φημίζεται για τις σφοδρές χιονοπτώσεις του, δε φοβήθηκε ποτέ το χιόνι και συνέχιζε το ταξίδι του»³⁰. Το πιο χαρακτηριστικό γεγονός ήταν το μασκάρωμα του «Μουτζούρη» τότε σε ελέφαντα τότε σε δράκοντα, κατά την περίοδο του καρναβαλιού, κάτι που έδινε ξεχωριστό χρώμα στην όλη εκδήλωση.

Τα κτίρια των σταθμών της Αγριάς, του Βόλου και των Άνω Λεχωνίων ήταν εντυπωσιακά για τα δεδομένα της εποχής που κατασκευάστηκαν. «Συγκεκριμένα επρόκειτο για διώροφα κτίσματα με πλαϊνά υπόστεγα και πλούσια διακοσμητικά στοιχεία»³¹.

Το τρενάκι έφερε μεγάλη αλλαγή στη ζωή των χωριών. «Οι σταθμοί καθημερινά πλημμύριζαν από κόσμο και τα ζώα δεν σταματούσαν να κουβαλούν εμπορεύματα προς τα υπόλοιπα χωριά. Η ζωή παντού καλυτέρευε και όλα τα χωριά είχαν οτιδήποτε χρειάζονταν. Ήταν το μοναδικό μέσο εκείνης της εποχής γι' αυτό και γνώρισε μέρες μεγάλης δόξας. Έγινε

²⁹ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ 149.

³⁰ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ 150.

³¹ Λύκειο Αγριάς, «Το τρενάκι του Πηλίου», Βόλος 2001, σελ 14.

αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής των ανθρώπων της πηλιορείτικης περιοχής, έγινε ο σφυγμός της και συμπορεύτηκε μαζί με τους ανθρώπους στις χαρές, στις λύπες, στους πολέμους, στην πείνα, στις καταστροφές, στην Κατοχή και την Αντίσταση»³².

Με την πάροδο όμως των χρόνων τα λεωφορεία άρχισαν να αποσπούν τον κόσμο από το τρένο και ο κόσμος το θεωρούσε ασύμφορο. Έτσι η δικτατορική κυβέρνηση με αφορμή την κυκλοφοριακή συμφόρηση που προκαλούσε το τρενάκι στο κέντρο του Βόλου, στις 20 Ιουνίου του 1971 αποφάσισε να σταματήσει τη λειτουργία του.

Την άνοιξη του 1996 και μετά από την ολοκλήρωση κάποιων έργων υποδομής, το τρενάκι του Πηλίου άρχισε να εκτελεί δρομολόγια από τα Άνω Λεχώνια στις Μηλιές. Στη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 έκανε το δρομολόγιο Αγριά- Άναυρος. Σιγά-σιγά ελπίζουμε να αρχίσει να εκτελεί κανονικά το δρομολόγιο Βόλος-Μηλιές κάτι που θα αποτελέσει μια πρόκληση για τον τόπο και την ανάπτυξή του.

³² Λύκειο Αγριάς, «Πηλιορείτικες Σελίδες», Βόλος 1993, σελ. 150-151.

B. ΔΡΑΚΕΙΑ

B1. Ιστορικά Στοιχεία.

Η ίδρυση του οικισμού της Δράκειας θα μπορούσε να τοποθετηθεί προς τα μέσα του 15^{ου} αιώνα ή τις αρχές του 16^{ου}. Στο συμπέρασμα αυτό φτάνει κανείς από την έρευνα στους κώδικες των μοναστηριών που διασώθηκαν στις μέρες μας.

«Για την ετυμολογία του ονόματος της Δράκειας έγιναν πριν από χρόνια φιλολογικοί καυγάδες ανάμεσα στον σχολάρχη Αδαμάντιο Γρίβα και τον δρακιώτη ιατροφιλόσοφο Ζήση Κυρτσώνη. Ο Ζ. Κυρτσώνης πίστευε ότι το χωριό πήρε το όνομά του από κάποιον Δράκο που ήταν και ο πρώτος οικιστής του, ο Γρίβας όμως δεν συμφωνούσε καθόλου με αυτό γιατί υποστήριζε ότι η ονομασία του χωριού προέρχεται από τη μυθική παράδοση. Συγκεκριμένα έλεγε ότι η νεότερη παράδοση αναφέρει πως το χωριό πρωτοοικίστηκε από φυγάδες, που στο 16^ο αιώνα αναζητούσαν καταφύγιο στο χώρο αυτόν του Πηλίου, όπου βρίσκεται το σημερινό χωριό. Κατά τον Γ. Κορδάτο το όνομα Δράκεια δεν είναι ελληνικό, αλλά παλαιοσλαβικό.

Συζητήσεις έγιναν και για την ορθογραφία του ονόματος του χωριού, δηλαδή αν θα πρέπει να γράφεται Δράκια ή Δράκεια με ι ή με ει και ποιο είναι το σωστό. Στο ζήτημα αυτό ο σχολάρχης Γρίβας παραλληλίζοντάς το με ονόματα από άλλες πόλεις, όπως Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Σελεύκεια κ.λ.π. που προήλθαν από

δευτερόκλιτα ονόματα (Αλέξανδρος, Αντίοχος, Σέλευκος), υποστήριζε ότι σε αναλογία με αυτά να γράφεται και το Δράκεια (με έψιλον γιώτα) από το Δράκος. Αντίθετα ο γιατρός Κυρτσώνης επέμενε στον σχηματισμό του ονόματος από τη δημοτική και υποστήριζε ότι έπρεπε να γράφεται με γιώτα δηλ. Δράκια. Το πρόβλημα αυτό παραμένει μέχρι σήμερα»¹.

Η Δράκεια είναι χωριό παράμερο, αόρατο από τη θάλασσα, υποβλητικό όμως λόγω της άγριας φύσης που το περιβάλλει. Καταλαμβάνει μια μεγάλη έκταση και συνορεύει με τα εξής χωριά: Άλλη μεριά, Κατηχώρι, Πορταριά, Μούρεσι, Κισσό, Μακρυρράχη, Ζαγορά, Πουρί, Αγ. Λαυρέντιο, Λεχώνια και Αγριά. Η συνολική της έκταση ανέρχεται σε 20.000 στρέμματα. «Η Δράκεια έχει σημαντική προσφορά στην οργάνωση του επαναστατικού κινήματος για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού, το 1821. Από το 1818 άλλωστε, ο Άνθιμος Γαζής, για λογαριασμό της Φιλικής Εταιρείας, συνεργαζόταν με τους Δρακιώτες επαναστάτες Γ. Θλιβερό, Ν. Τζαννέτο, Λουτσογιάννη, και Παπουτσή»². Σημαντική ήταν και η συμμετοχή των Δρακιωτών στην εξέγερση του 1854.

Στα χρόνια της Γερμανικής κατοχής το χωριό υπέφερε πάρα πολύ. Υπήρξε κι αυτό «ένα από τα πολύπαθα χωριά που δοκιμάσθηκαν και πλήρωσαν ακριβά σε φόρο αίματος την αντιστασιακή δράση των αντάρτικων ομάδων που δρούσαν στο

¹ Τζαμπτζής Α.Ι., «Αγριά-Δράκια: Παράλληλοι βίοι δύο ηπλιορείτικων χωριών», Έκδοση δήμου Αγριάς 2005, σελ.50.

² Λύκειο Αγριάς, «Πηλιορείτικες σελίδες», Βόλος 1993, σελ. 87.

Πήλιο την περίοδο της Κατοχής. Την πλήρωσε με την κατακρεούργηση από τις γερμανικές στρατιωτικές μονάδες, 118 αθώων ανδρών της, που είχαν την ατυχία να βρίσκονται στον τόπο αυτόν τις δύσκολες εκείνες μέρες.

Η τραγική ιστορία ξεκίνησε όταν μία ομάδα ανταρτών που δρούσε στο Πήλιο, σε ενέδρα κάπου κοντά στην περιοχή της Αλικόπετρας, σε μια ασήμαντης έκτασης ανταλλαγή πυρών με μια μικρή ομάδα Γερμανών μοτοσικλετιστών, σκότωσε δύο Γερμανούς και τραυμάτισε έναν τρίτο»³.

Η συνέπεια του επεισοδίου αυτού υπήρξε μια ανεπανόρθωτη συμφορά για το δύσμοιρο χωριό. Ο Νικόλαος Καλατζής στο Β΄ Μέρος της εργασίας αυτής μας αφηγείται τη συγκλονιστική μαρτυρία του από τη μοιραία εκείνη ημέρα.

Οι Γερμανοί το απόγευμα της 17^{ης} Δεκεμβρίου αποφάσισαν να πραγματοποιήσουν το ανοσιούργημα τους. «Κατέβηκαν από την Αλικόπετρα στο χωριό τις απογευματινές ώρες από σημεία αφύλακτα εκεί που δεν τους περίμενε κανείς. Μάζεψαν τους άντρες του χωριού από τα δύο καφενεία της Δράκειας τα σπίτια και τους δρόμους στο κοινοτικό καφενείο της Πλατείας.

Το πρωί της 18^{ης} Δεκεμβρίου άρχισε η διαδικασία της εκτέλεσης των Δρακιωτών. Οι μελλοθάνατοι οδηγούνταν σε πεντάδες ή τριάδες στην πεζούλα στο ρέμα, εκεί που τότε βρισκόταν ένα χάνι, όπου κάτω σταυλίζονταν τα ζώα. Εκεί ήταν το σφαγείο των ζώων και φαίνεται να ήταν μοιραίο να γίνει και

³ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 120.

το σφαγείο των αντρών του χωριού. Σήμερα δεν υπάρχει πια. Στη θέση αυτή χτίστηκε το κενοτάφιο μνημείο με τα ονόματα των 118 εκτελεσθέντων πατριωτών»⁴.

Στο βιβλίο «Ποιητικά Άπαντα. «Η φωνή μου δεν καίγεται», το οποίο επιμελείται ο Β. Αναγνωστόπουλος, ο Γιάννης Φάτσης αφιερώνει ένα ποίημά του στους 118 εκτελεσθέντες Δρακιώτες, με τίτλο «Ο Τύμβος». Σας παραθέτω ένα μικρό κομμάτι του ποιήματός του:

«Ο θάνατός τους μια κόκκινη πέτρα ριγμένη στις λάσπες
κι αυτός ο τύμβος σα μια αδόκητη πολυάριθμη λέξη.
Αυτός ο τύμβος είναι ένα δεμάτι ονόματα
μπορείς να διαλέξεις, έχουν το ίδιο νεκρώσιμο μάκρος
έχουν το ίδιο περίσσευμα πίκρας
τα χέρια τους δείχνουν το θάνατο.
Τώρα έχουν το ίδιο σπίτι, έχουν το ίδιο όνομα
σα μια ομοιόμορφη λέξη
πάνω σε ήμερες πέτρες- σα μια αγγελία νεκρώσιμη»⁵...

Μετά από όλα αυτά το χωριό σχεδόν ερημώθηκε. Πολλοί ήτανε εκείνοι που κυριευμένοι από φόβο έφυγαν, σκόρπισαν στα γύρω καλύβια, στην Αγριά στο Βόλο, ή ακόμη πιο μακριά. Πέρασε αρκετός καιρός για να αρχίσουν σιγά-σιγά να ξαναγυρίζουν στις εστίες τους όσοι επέζησαν και να βρίσκει το χωριό τους κανονικούς του ρυθμούς.

⁴ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 125.

⁵ Φάτσης Γιάννης, «Ποιητικά Άπαντα: Η φωνή μου δεν καίγεται», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2005, σελ 143.

Β2. Πολιτισμός.

Η Δράκεια έχει ένα από τα παλαιότερα, στα χρόνια της τουρκοκρατίας, σχολεία του Πηλίου εξοπλισμένο μάλιστα με μια από τις καλύτερες βιβλιοθήκες η οποία παρ' όλες τις περιπέτειες που έπαθε το χωριό και το σχολείο διασώθηκε χάρη στο ενδιαφέρον και τις προσπάθειες των κατά καιρούς δασκάλων⁶.

Στη βιβλιοθήκη αυτή υπάρχουν πολλές παλιές εκδόσεις αρχαίων συγγραφέων, εγχειρίδια διδασκαλίας κ.λ.π. Τα βιβλία προέρχονται από δωρεές Δρακιωτών λογίων και φιλογενών, όπως του Χατζηαποστόλου ή Αποστολίδη.

Η αυγή του 19^{ου} αιώνα βρήκε τη Δράκεια, όπως και όλα τα πηλιορείτικα χωριά σε ακμή. Στα μισά του αιώνα εισάγεται η καλλιέργεια της πατάτας που έδωσε νέα ανάπτυξη στην οικονομία του χωριού.

Πολλά έχει να επιδείξει η Δράκεια στο χώρο της οικοδομικής παράδοσης. «Μεγάλα αρχοντικά ήταν του Μπαντή, του Τζαμτζή, του Μπαλντούμη και το περίφημο αρχοντικό του Τριανταφύλλου, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως δικαστήριο και το παράσπιτό του ως φυλακή στα χρόνια της τουρκοκρατίας»⁷.

Ένα απαραίτητο στοιχείο των αρχοντικών ήταν ο ζωγραφικός διάκοσμος. Στον μουσαφίρ οντά⁸ υπήρχαν χαρούμενες

⁶ Τζαμτζής Α. Ι. ο.π. σελ. 196.

⁷ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ 87.

⁸ Το δωμάτιο για τους καλεσμένους

ζωγραφιές για διακόσμηση και τόσο στο χώρο ανάμεσα στα παράθυρα όσο και στη φρίζα⁹ υπήρχαν ζωγραφισμένα περίτεχνα σχέδια με ζωηρά χρώματα. Μερικές φορές υπήρχαν ζωγραφισμένες παραστάσεις και στους εξωτερικούς τοίχους του αρχοντικού.

« Στον 19^ο αιώνα εκτός από τους δυο Παγώνηδες (πατέρα και γι), γνωστοί ζωγράφοι υπήρξαν και οι μάστορο-Γεώργος Δρακιώτης, που ζωγράφισε το σπίτι του Ντίκα στην Πορταριά που κάηκε το 1944, οι Κώστας και Γιάννης Τζιαμτζής και ο Διανέλλος Μπάμπος»¹⁰.

Τα πιο αξιόλογα μνημεία του χωριού είναι όπως προανέφερα η νέα εκκλησία του Σταυρού μέσα στην αγροτική περιοχή Ανεμούτσα, με το θαυμάσιο ξυλόγλυπτο τέμπλο, όπως επίσης και η μονή των Αγίων Ταξιαρχών.

Από τις πιο αξιοσημείωτες εκδηλώσεις στη Δράκεια ήταν το πανηγύρι του *Αϊ-Θαν* (Αθανασίου του εν Άθω) στις 5 Ιουλίου που κρατούσε τέσσερις μέρες. Τις τρεις πρώτες μέρες ο χορός γινόταν στην πλατεία και την τελευταία στις 8 Ιουλίου, του αγίου Προκοπίου, στην απάνω. Χωριζόταν σε δύο φάσεις. Η πρώτη άρχιζε με το πέσιμο του ηλίου και οι πανηγυριστές χόρευαν συρτό χορό, γύρω, με την συνοδεία ζουρνάδων και νταουλιού. Κοντά στις 10:30 με 11 γινόταν διακοπή και πολλοί πήγαιναν για φαγητό για να επιστρέψουν σε λίγο, όταν άρχιζαν τα βιολιά, δηλαδή ορχήστρες με όργανα ευρωπαϊκά και ο

⁹ Ο χώρος πάνω από τα παράθυρα

¹⁰ Τζιαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 204.

κόσμος χόρευε ευρωπαϊκούς χορούς (φοξ-τροτ, βαλς, ταγκό κ.λ.π.)¹¹. Κάποιες άλλες ατραξιόν του χωριού ήταν το *σφάξιμο της βουβάλας*, (το κρέας της οποίας ήταν απαραίτητο για την παρασκευή καλής ποιότητας λουκάνικων, με τα οποία γίνεται η γνωστή ανά το πανελλήνιο πηλιορείτικη σπεσιαλιτέ: το σπετζοφάι,) όπως επίσης και οι *Μάηδες* όπου μία ομάδα από νέους ντυνόταν Ζειμπέκηδες, δηλαδή χωροφύλακες ή στρατιώτες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας που προερχόταν από εξισλαμισθέντες Έλληνες της Μικράς Ασίας και με συνοδεία μουσικών λαϊκών οργάνων γύριζαν στα σπίτια του χωριού χορεύοντας και τραγουδώντας για τα απαραίτητα κεράσματα¹².

Γενικά τα έθιμα της Δράκειας δεν είχαν ιδιαίτερες διαφορές με αυτά του υπόλοιπου Πηλίου. Η μόνη διαφορά που μπορούμε να βρούμε είναι το έθιμο των καλαντάρηδων. Είναι από τα πιο παλιά έθιμα και συνεχίζεται μέχρι σήμερα από τους νέους του χωριού. Το βράδυ της παραμονής των Φώτων, μια ομάδα καλαντάρηδων τραγουδάει παραδοσιακά τραγούδια και τοπικά κάλαντα, προκειμένου να εκπληρωθεί κάποιος ιερός σκοπός. Ο Κίτσος Μακρής διέσωσε κάλαντα και δύο δρακιώτικα δημοτικά τραγούδια¹³.

Οι λεγόμενοι καλαντάρηδες εκτός από τους γενικούς στίχους της γιορτής: *Σήμερα τα Φώτα και ο Φωτισμός\ έρχονται στο*

¹¹ Τζαμτζής Α. Ι. ο.π. σελ 200.

¹² Τζαμτζής Α. Ι. ο.π. σελ 201-202.

¹³ Τζαμτζής Α. Ι. ο.π. σελ. 198-199.

κόσμο και ο στολισμός...αφιερώνανε φιλοφρονητικούς στίχους και για τα μέλη της οικογένειας όπως:

Σ' αυτό το σπίτι π' ήρθαμι πέτρα να μη ραΐσει
 κι η νοικοκύρης του σπιτιού χρόνια πουλλά να ζήσει
 να ζήσει χρόνια εκατό κι' να τα διαπεράσει
 κι' απ' τα σαράντα κι' ύστιρα
 ν' ασπρίσει να γιράσει
 ν' ασπρίσει σαν τον Έλεμπο σαν τα' άσπρου περιστέρι
 σαν τα πουλιά που κιλαϊδούν χειμώνα καλοκαίρι.

Για την κυρά του σπιτιού τραγουδούσαν:

Κυρά μ' ψιλή κυρά μ' λιγνή
 Κυρά μ' καγκιλουφρύδα
 στου βασιλιά την κάμαρα
 σ' έχουν ζωγραφισμένη
 κι άμα θα ντ' θεις κι άμα αλλαχτείς
 στην εκκλησιά να πάεις
 βάνεις στον ήλιο πρόσωπο
 κι του φιγγάρ' αστήθι
 και του κουράκου του φτιρό
 βάνεις καγκελοφρύδι...

Για τον γιο της οικογένειας:

Μέσα σε τούτες τις αυλές
 τις μαρμαροχτισμένες
 είν' ένα αρχοντόπουλο

του βασιλιά τ' αγγόνι
καβαλικεύει χαίρεται
πεζεύει καμαρώνει...

Για την κόρη:

*Την κόρη σου την όμορφη
βάλτηνε στο ζεμπίλι
και κρέμασέ τηνε ψιλά, να μην την τρων οι ψύλλοι...*

Φαίνεται όμως να υπήρχε και κάποιο είδος ρατσισμού καθώς για την υπηρέτρια έλεγαν:

*Κυρά μ' την παραπαίδα σου,
την κανταριού ψειριάρα
που βάνει πέντε δάχτυλα
και βγάνει δέκα ψείρες...*

Αν τυχόν όμως και δεν έμεναν ευχαριστημένοι από την προσφορά του αφέντη δεν παραλείπανε να πούνε:

*Σένα σι πρέπει άρχοντα
τρουβάς και δεκανίκι
να σε τραβούνε τα σκυλιά
και πέντε δέκα λύκοι...*

Το ένα δημοτικό τραγούδι της Δράκειας, που περισώθηκε από τον Κίτσο Μακρή ο οποίος τα βρήκε σε ένα παλιό χειρόγραφο σε κάποιο δρακιώτικο σεντούκι¹⁴, είναι το εξής:

Εδώ ' χουμ ένα σταυραϊτό λουλόν και παιγνιδιάρη

¹⁴ Τζαμτζής Α. Ι. ο.π. σελ 200.

*Η μάνα του τον χτένιζε στο δάσκαλο τον στέλνει
να πα να μάθει γράμματα, να πα να μάθει γνώσει
κι' ο δάσκαλος τον έδερνε με μια χρυσή λουρίτζα
δασκάλισσα τον μέρωνε με δυο κλωνάρια μόσχου
κι απ' τη δασκάλα έφυγε, στη μάνα του πηγαίνει
κι μάνα του τον ζέταζε, κι η μάνα του του λέγει:
«Γιε μου που είν' τα γράμματα, γιε μου που είν' η γνώση;»
«Τα γράμματα είναι στο χαρτί κι η γνώση στα παιγνίδια...»*

Και το δεύτερο:

*Χρυσή καντίλα κρέμεται στους ουρανούς απάνω
με δίχως καίγονταν, με δίχως λάδι καίει
με δίχως αλίσα κρέμονταν, δίχως αέρα κ' νιέται
δίχως κερι και λίβανο φέγγει τον κόσμο ολό
φέγγει τους ξένους που δειπνούν, τους ναύτες π' αρμενίζουν
φέγγει και τη μανούλα μου στο στρώμα που κοιμάται...*

Τώρα όσον αφορά την παραδοσιακή ενδυμασία των Δρακιωτών, «η γυναικεία φορεσιά αποτελούνταν από δύο κομμάτια το πάνω από τη μέση, τον *κορμά*, και τη μακριά φούστα μέχρι το έδαφος, η οποία των ηλικιωμένων ήταν σκουρόχρωμη ενώ των νεότερων με φανταχτερά χρώματα. Πάνω απ' τον κορμά φορούσαν το κοντογούνι ένα είδος

ζακέτας μεταξωτής ή βελουδένιας με όρθιο γιακά. Μαύρη για τις ηλικιωμένες χρωματιστή για τις νιές»¹⁵.

Οι κάλτσες ήταν όπως και οι ανδρικές μάλλινες για το χειμώνα και βαμπακερές για το καλοκαίρι. Πλέκονταν από τις ίδιες και έφταναν ως το γόνατο. Ξεκάλτσωτη η κυκλοφορία της γυναίκας, ακόμα και το καλοκαίρι θεωρούνταν ντροπή και αποφεύγονταν. Γνωστό είναι το δίστιχο: *Σ' το πα και στο ξαναλέω, πάλι θα στο ξαναπώ ξεκαλτσούνωτη στη βρύση, ωχ! να μη σε ξαναϊδώ.*

Στο κεφάλι φορούσαν το μαφέσι που ήταν συνδυασμός δύο μαντιλιών που δένονταν το ένα πάνω στο άλλο. Τα παπούτσια ήταν χαμηλοτάκουνα μαύρα ή καφέ σε ίδιο σχήμα με τα ανδρικά για την καθημερινή χρήση, ενώ τα κυριακάτικα είχαν κάποια σχέδια και κουμπάκια. Μερικές καλοκυράδες φορούσαν μποτάκια τσόχινα ή καστόρινα. Μέσα στο σπίτι κυκλοφορούσαν με παντόφλες ή με τα *τερλίκια* που ήταν παντόφλες πλεχτές με νήμα μάλλινο ή βαμβακερό και σόλα από λεπτό δέρμα.

¹⁵ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 206-207.

Η παλιά ανδρική ενδυμασία της Δράκειας ήταν ίδια με τη γνωστή τοπική ενδυμασία του Πηλίου, «δηλαδή τσιάκα-βράκα και καλπάκι, όπως τη λέγανε. Σήμερα η ενδυμασία αυτή έχει εξοβελιστεί τελείως. Ως τα τελευταία προπολεμικά χρόνια υπήρχαν ακόμη μερικοί γεροντότεροι που την φορούσαν, σήμερα έχουν επιβληθεί πλέον τα φράγκικα. Όλοι οι άντρες έχουν γίνει ψαλιδόκωλοι, όπως τους ονόμαζαν υποτιμητικά παλιότερα οι βρακάδες»¹⁶.

---

¹⁶ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 206.

Β3. Σημερινή κατάσταση.

Σε αντίθεση με την Αγριά που διαρκώς αναπτύσσεται η Δράκεια όσο πάει και ερημώνει. Οι νεότεροι κάτοικοί της την εγκαταλείπουν για να βρουν κάποια δουλειά είτε στην Αγριά είτε στο Βόλο, ή οπουδήποτε αλλού μιας και το μέλλον τους στο χωριό είναι αβέβαιο. Εργάζονται στην βιομηχανική ζώνη του Βόλου, στο εργοστάσιο τσιμέντων, σε γραφεία εταιρειών.

«Οι λιγστοί κάτοικοι που έχουν απομείνει ασχολούνται κυρίως με γεωργικές εργασίες αλλά δεν παύουν να υπάρχουν ακόμα άτομα που ασχολούνται με την τέχνη, όπως είναι οι ξυλουργοί. Αρκετοί όμως είναι αυτοί που έχουν ξενοδοχειακές επιχειρήσεις στον οικισμό του χωριού τα Χάνια, αλλά τώρα τελευταία και στο ίδιο το χωριό»¹⁷.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού του χωριού έχει παίξει η κατασκευή του δρόμου που συνδέει το χωριό με τον ορεινό αυτό οικισμό, πράγμα που διευκολύνει τους τουρίστες στην μετακίνησή τους στα υπόλοιπα χωριά του Πηλίου.

¹⁷ Λύκειο Αγριάς, ο.π. σελ 91-92.

Γ. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΡΑΚΕΙΑΣ.

Α. ΓΙΑΤΡΟΙ.

Γεώργιος Καραμάνης: Γιατρός φυματιολόγος.

Στις 23 Απριλίου 1873 γεννήθηκε στη Δράκεια Πηλίου ο Γεώργιος Καραμάνης από εύπορη οικογένεια. Ύστερα από τις εγκύκλιες σπουδές του γράφτηκε στην Ιατρική σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, αφού έκανε για κάποιο διάστημα το δάσκαλο στο χωριό, όταν μία πρόωρη ορφάνια, τον υποχρέωσε να φροντίσει την οικογένειά του.

«Το Νοέμβριο του 1895 πήρε το πτυχίο της ιατρικής σχολής και γύρισε στη Δράκεια όπου εξάσκησε την ιατρική για δεκατρία χρόνια. Ήταν μια εποχή που η φυματίωση θέριζε κυριολεκτικά τον κόσμο και ιδιαίτερα τους νέους και ο Καραμάνης από τα φοιτητικά του χρόνια έδειξε ενδιαφέρον για τη μάλιστα αυτή. Μελέτησε όσο μπορούσε καλύτερα την αρρώστια και ιδιαίτερα τα θεραπευτικά μέσα που εφαρμοζόταν στα περίφημα σανατόρια της Ελβετίας. Οραματίσθηκε ακόμη πως το κλίμα στις παρυφές του Πηλίου ήταν εξίσου κατάλληλο για την εφαρμογή των συγχρόνων της εποχής του μεθόδων

ιάσεως και του γεννήθηκε η ιδέα να ιδρύσει ένα ελβετικού τύπου σανατόριο»¹.

Το πρώτο σανατόριο στην Ελλάδα ονομάστηκε Ζωοδόχος Πηγή και χτίσθηκε στο Πήλιο σε ύψος 1200μ. Το 1922 στο σανατόριο αυτό έδωσε νέα ώθηση η Άννα Καραμάνη που παντρεύτηκε το γιατρό (αργότερα έγινε η σύζυγος του ποιητή Άγγελου Σικελιανού). Το 1935 χτίσθηκε από το ζεύγος Καραμάνη δίπλα στο σανατόριο το Πρεβαντόριον, τα Χελιδόνια. Ήταν ένα ίδρυμα όπου προσέφερε περίθαλψη σε μικρά παιδιά².

Δυστυχώς τα γεγονότα του πολέμου του 40' που ακολούθησαν υπήρξαν καταστροφικά για το σανατόριο. Το 1950 ξανάρχισε τη λειτουργία του στις τραυματισμένες εγκαταστάσεις που είχαν απομείνει από τη θύελλα του πολέμου. Πιστός στη θέση του εκεί ο γιατρός Καραμάνης που ως το τέλος της ζωής του, στις 10 Ιουνίου 1964, αγωνιζόταν, έστω και χωρίς ελπίδα να το κρατήσει στη ζωή. Θάφτηκε δίπλα στο σανατόριο, στο οποίο είχε αφιερώσει ψυχή και σώμα³.

¹ Μουγογιάννης Γιάννης, « Ο Γεώργιος Καραμάνης και το Σανατόριο Πηλίου », Έκδοση δήμου Αγριάς, 1999, σελ. 10-11.

² Τζαμτζής Α.Ι. «Αγριά-Δράκια: Παράλληλοι βίοι δύο πηλιορείτικων χωριών», Έκδοση δήμου Αγριάς, 2005, σελ. 223.

³ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ. 223.

Κώστας Στέλλος: Ένας γιατρός-ιεραπόστολος στην Αγριά.

«Αν ήθελε κανένας σαν χαρακτηρίσει το έργο του γιατρού Κ. Στέλλου τόσο στην Αγριά, κατά κύριο λόγο, όσο και στη Δράκεια και το γενέθλιο χώρο του Άγιο Λαυρέντιο, θα μπορούσε πραγματικά να τον αποκαλέσει ιεραπόστολο. Όσοι ακόμα τον θυμούνται, υπήρξε ένας άνθρωπος, ασκητικός, μονήρης, υπηρέτης της επιστήμης του, αφοσιωμένος στους αρρώστους του σε εποχές που οι επιδημίες ήταν συχνές.

Ο Κ. Στέλλος γεννήθηκε το 1873 στον Άγιο Λαυρέντιο και σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, απ' όπου πήρε το πτυχίο του το 1898. Γύρισε στο χωριό του, όπου άσκησε τη ιατρική μαζί με τους γιατρούς Αθανάσιο Παπαθανασίου και Γεώργιο Παραθύρη. Παράλληλα ασχολείται και με τα κοινά και εκλέγεται πρόεδρος στο Κοινοτικό Συμβούλιο. Από τους αρρώστους του όχι μόνο δεν έπαιρνε χρήματα, αλλά πλήρωνε για τα αναγκαία φάρμακα»⁴.

Εγκαταστάθηκε στην Αγριά μετά το τέλος της προεδρίας του την εποχή που μαστιζόταν από την ελονοσία. Αγωνίστηκε ως μέλος του Κοινοτικού Συμβουλίου να κατασκευαστούν απλά αποστραγγιστικά έργα προκειμένου να απαλλαγεί το χωριό από τα κουνούπια που ενδημούσαν στα υπάρχοντα έλη.

Ιδιαίτερη ευαισθησία είχε ο γιατρός, (έτσι τον αποκαλούσαν όλοι)για τους για τους πρόσφυγες που είχαν εγκατασταθεί στην

⁴ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 224.

Αγριά μετά τη μικρασιατική καταστροφή. Ποτέ δεν όριζε το ποσό της αμοιβής του, έπαιρνε όσα του έδιναν. Μετά από κάθε επίσκεψη έφευγε βιαστικός για να μη φέρει σε δύσκολη θέση τους οικείους του αρρώστου.

«Το Σεπτέμβριο του 1920 εκλέχτηκε υποψήφιος βουλευτής του Σοσιαλιστικού κόμματος στο Βόλο. Το 1925 το Κ.Κ.Ε. παρουσίασε τον συνδυασμό του για τις δημοτικές εκλογές με προτεινόμενο δήμαρχο τον Κ. Στέλλο»⁵.

Στην περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά το 1936, τον συνέλαβε η αστυνομία ως «αριστερό» και επρόκειτο να μεταφερθεί με τρένο στο Βόλο για ανάκριση. Μόλις αυτό έγινε γνωστό στη μικρή κοινωνία της Αγριάς, πραγματοποιήθηκε μεγάλη συγκέντρωση στο σταθμό του τρένου από τους κατοίκους της Αγριάς που εμπόδισαν τον τρένο να ξεκινήσει. Μπροστά σε αυτή την αυθόρμητη εκδήλωση και την αγάπη του κόσμου ο γιατρός αφέθηκε ελεύθερος.

Το Σεπτέμβριο του 1942, γέρος πια και κουρασμένος υποβάλλει την παραίτησή του στο κοινοτικό συμβούλιο ως κοινοτικός γιατρός. Σε ηλικία 78 χρονών το 1951 φεύγει ήσυχα από τη ζωή αφήνοντας πίσω του την υστεροφημία για μια ζωή έντιμη και ηθική γεμάτη από χριστιανική καλοσύνη και συμβολή στην κοινωνική πρόοδο⁶.

⁵ Γιασιράνη-Κυρίτση Βασιλεία «Ο πηλιορείτης γιατρός Κώστας Στέλλος», Έκδοση Δήμου Αγριάς 2001, σελ 32.

⁶ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ. 226.

Ζήσης Κυρτσώνης: Ο ιατροφιλόσοφος της Δράκειας.

Γεννήθηκε στη Δράκεια το 1859 και μαθήτευσε στο σχολείο του γενέθλιου χωριού του. Πρώτα σπούδασε φιλολογία και ύστερα Ιατρική. Έγραψε πολλές γλωσσολογικές και λαογραφικές μελέτες σχετικά με τη λαϊκή γλώσσα του Πηλίου τις τοπωνυμίες του και πολλά λαϊκά έθιμα. Πέθανε στις 23 Ιανουαρίου του 1932⁷.

Νικόλαος Διανέλλος: (Γιατρουλάκης)

Η καταγωγή του ήταν από το Καραμπάσι (Άγιος Βλάσιος). Παντρεύτηκε στη Δράκεια την Κλεοπάτρα Ζαϊριανού. Ήταν ένας άνθρωπος αφιλοκερδής. Πέθανε την περίοδο της γρίπης του 1918-19 χωρίς να αφήσει περιουσία.

Άλλοι γιατροί ήταν ο **Αγησίλαος Παπαγεωργιάδης**, **Γεώργιος Σιγγόπουλος** και **Σπύρος Μάγγος**.

B. ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ**Ανδρέας Αποστολίδης:**

Γεννήθηκε στο Βόλο το 1895. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Οξφόρδης. Με δαπάνη του αναγέρθηκε το μνημείο των εκτελεσθέντων στη Δράκεια.

⁷ Τζαμτζής Α.Ι. ο.π. σελ 224-225.

Γεώργιος Σεϊτανίδης:

Καταγόταν από τη Δράκεια και διέμενε στην Κωνσταντινούπολη. Το 1890 πραγματοποίησε δωρεά 15 χιλιάδων δραχμών (600 λίρες) και κατασκευάστηκε το δίκτυο υδροδότησης της Αγριάς.

Ιωάννης Αντ. Καρτάλης:

Ανακηρύχθηκε ευεργέτης την 14 Σεπτεμβρίου 1906 με ψήφισμα του κοινοτικού συμβουλίου. Δώρισε 1500 δρχ. για την κατασκευή δύο τμημάτων του κοινοτικού δρόμου και 10.000 δρχ για την προμήθεια σιδηροσωλήνων του υδραγωγείου.

Ιωάννης Δημ. Καρτάλης:

Το 1914 δώρισε στην κοινότητα Δράκειας 600 λίρες Αγγλίας για βιβλία και ενδυμασίες των φτωχών μαθητών του σχολείου.

Ευθύμης Α. Γκούνης:

Γεννήθηκε στη Δράκεια και χάρη στην ευεργετικότητά του εξελίχθηκε σε εργολάβο μεγάλων τεχνικών έργων όπως η κατασκευή του δικτύου ηλεκτροφωτισμού όπως και η ανοικοδόμηση του σχολείου της Άνω συνοικίας.

Περικλής Γεωργιάδης:

Με διαθήκη του το 1932 δώρισε στην κοινότητα Δράκειας ένα σπίτι και δύο καστανοτόπια όπως επίσης και 200.000 δρχ. και 125.000 δρχ. για την αγορά σχολικού κινηματογράφου.

Γεώργιος Καραγιάννης:

Ελαιέμπορος στην Αγριά ο οποίος πρόσφερε ένα σημαντικό ποσό για την αποπεράτωση του διδακτηρίου στην Αγριά.

Νικόλαος και Ελένη Πορφυρογένη:

Οι ιδρυτές του Πνευματικού Κέντρου της Αγριάς.

Απόστολος Λάμπης:

Οικοδόμησε με έξοδά του την Εκκλησία των Ταξιαρχών του νεκροταφείου Αγριάς.

Τούλα Βέργου:

Δώρισε στην κοινότητα Αγριάς ένα οικόπεδο στο οποίο αναγέρθηκε το κτίριο του Λυκείου Αγριάς.

Γ. ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΕΣ**ΔΡΑΚΕΙΑ**

Γεωργάκης Αποστόλου, Σπύρος Ζαχαρογιάννης, Νικόλαος Διανέλλος, Απόστολος Παπαποστόλου, Νικόλαος Μιλιόρδος, Κωνσταντίνος Στρέγγλιας, Θεόφιλος Μούτος, Στράτος Μάγγος, Δημήτριος Κουμούτσης, Τάκης Κυρτσώνης, Αργύριος Λύτρας, Γεώργιος Μουστάκας, Γιάννης Μανόλης, Σπύρος Γεωργούσης, Γεώργιος Μπαλντούμης, Ιωάννης Θλιβερός, Γεώργιος Ζαμπάς.

ΑΓΡΙΑ

Χρήστος Βαγδάνος, Δημήτριος Τράντος, Δημήτριος Φωτόπουλος, Απόστολος Λάμπης, Ελευθέριος Κοντός, Νικηφόρος Σκοπελίτης.

Δ. ΙΕΡΑΡΧΕΣ

Εφημέριος της εκκλησίας του Αγ. Γεωργίου Αγριάς από το 1925 περίπου ήταν ο παπά Στέργιος Βισβίκης. Ακολούθησαν ο παπά Γιάννης ένας γραφικός τύπος από τον Άγιο Λαυρέντιο και στη συνέχεια ανέλαβαν οι Κωνσταντίνος Κατσόλας, ο Κωνσταντίνος Γωγοβίτης, Νικόλαος Τσούμας και σήμερα οι παπά Βασίλης Τάσιος και Λεωνίδα Αντωνάκης.

Στην εκκλησία των Αγίων Αποστόλων εφημερεύει ο παπά Κώστας Χατζηνικολάου. Στη Δράκεια εφημερεύει ο Κωνσταντίνος Σταμάτης.

Ε. ΙΕΡΟΨΑΛΤΕΣ

Βασίλης και Προκόπης Παπαδόπουλος, Κωνσταντίνος Πολυζόπουλος, Τρύφων Γερόπουλος, Αντώνης Σιούρας και σήμερα ιεροψάλτης είναι ο Μιχάλης.

ΣΤ. ΔΑΣΚΑΛΟΙ

Οι σημαντικότεροι δάσκαλοι που άφησαν πίσω τους σημαντικό έργο στα σχολειά της Αγριάς και της Δράκειας ήταν οι: Δημήτριος Φάλκος, Γεώργιος Καραμάνης, Πανέτσος Γαβαλάς, Αδαμάντιος Γρίβας, Απόστολος Πρίτζιπας, Γεώργιος Βασιλακόπουλος, Αναγνωστόπουλος, Τασόγλου, Γεώργιος Πετράτος, Κλεισθένης Ταμβάκης, Γεώργιος Γιαννουκάκης, Μάρθα Ηλιοπούλου

B'

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Β' ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

A. Η διαδικασία διεξαγωγής της Έρευνας

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1^η Καταγραφή: Μυλωνά Βαρβάρα

2^η Καταγραφή: Καραχότζα Κατίνα

3^η Καταγραφή: Φιλίππου Λαμπρινή

4^η Καταγραφή: Καλατζής Νικόλαος

5^η Καταγραφή: Χαρανά Σόνια

A decorative border of red floral motifs surrounds the page. The motifs are arranged in a grid-like pattern, with each row and column containing 15 elements. The flowers are stylized, resembling small sunbursts or starbursts.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

4.Β' ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας μου παρουσιάζεται η έρευνα που πραγματοποίησα για την καλύτερη μελέτη και εκπόνηση του θέματος της εργασίας αυτής που είναι η παρουσίαση της λαϊκής παράδοσης των χωριών Αγριάς και Δράκειας.

Στη συζήτηση που είχα με τον καθηγητή κ. Βασίλειο Αναγνωστόπουλο καταλήξαμε ότι ο καλύτερος τρόπος να προσεγγίσει κανείς το θέμα της λαϊκής παράδοσης οποιασδήποτε περιοχής, είναι η καταγραφή λαϊκών αφηγήσεων από απλούς και καθημερινούς ανθρώπους του λαού οι οποίοι είναι πραγματικά οι καλύτερες πηγές πληροφόρησης που μπορεί να έχει κανείς.

Μέσα από τις γνωριμίες της μητέρας μου κυρίως αλλά και από πολλούς κοινούς μας γνωστούς εντοπίσαμε κάποιους ανθρώπους που θα μπορούσαν να με βοηθήσουν στην έρευνα. Οι περισσότεροι από τους αφηγητές μου ήταν εντελώς άγνωστοι κι αυτό δημιούργησε κάποιες επιπλέον δυσκολίες.

Η μέθοδος καταγραφής που χρησιμοποίησα ήταν η μαγνητοφώνηση των αφηγήσεων.

Έτσι ,λοιπόν, έκανα στην αρχή αρκετές επισκέψεις στα σπίτια των συμμετεχόντων πριν δοθεί η τελική συνέντευξη, για να γνωριστούμε καλύτερα, να εξηγήσω το λόγο γι τον οποίο κάνω

την έρευνα αυτή, για να δημιουργηθεί τέλος πάντων ένα ευχάριστο και οικείο κλίμα ώστε να αισθανθούν άνετα οι συμμετέχοντες και να μου δώσουν τις πληροφορίες που γνώριζαν.

Τελικά όλα πήγαν μια χαρά, συγκέντρωσα αρκετές πληροφορίες γύρω από τη λαϊκή παράδοση της Αγριάς και της Δράκειας. Έθιμα των γάμων, των γιορτών, τραγούδια, παραμύθια, για το πώς ήταν η Αγριά πριν από πολλά χρόνια, για το τρενάκι του Πηλίου καθώς και μια ιστορική μαρτυρία της εκτελέσεως των 118 πατριωτών από τους Γερμανούς στη Δράκεια.

Αυτός ήταν ο τρόπος της διαδικασίας διεξαγωγής της έρευνας.

A decorative border of red floral motifs surrounds the page. The motifs are arranged in a rectangular frame, with a slightly larger margin on the left side.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1^Η

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Β΄ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.**2^Ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ****1^Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ****Στοιχεία αφηγητή:**

Όνοματεπώνυμο: Μυλωνά Βαρβάρα

Έτος Γέννησης: 1964

Τόπος Γέννησης: Αγριά

Τόπος Κατοικίας: Αγριά

Επάγγελμα: Οικιακά

Μόρφωση: Τελειόφοιτος Δημοτικού

Έναρξη αφήγησης

Φοιτήτρια: Καλησπέρα σας. Θα ήθελα στην αρχή να μιλήσουμε λίγο για τον εαυτό σας να μας πείτε δηλαδή λίγα πράγματα για να σας γνωρίσουμε καλύτερα.

Αφηγήτρια: Γεια σας! Λέγομαι Βαρβάρα Μυλωνά. Είμαι 42 ετών. Γεννήθηκα στην Αγριά και μένω στην Αγριά μέχρι σήμερα. Είμαι μητέρα τεσσάρων παιδιών και νοικοκυρά.

Φοιτήτρια: Οι γονείς σας από πού ήταν;

Αφηγήτρια: Ο πατέρας μου ήταν από την Καρδίτσα και η μητέρα μου από την Πύλη Τρικάλων. Ο πατέρας μου ήρθε εδώ στην Αγριά από 17 χρονών δουλεύοντας παραγιός στους τοπικούς αφεντάδες. Τη μητέρα μου την παντρεύτηκε σε ηλικία 41 χρονών από προξενιό. Έμειναν εδώ γιατί πλέον εδώ θεωρούσε ο πατέρας μου πατρίδα του κι έτσι γεννήθηκα εγώ και ο αδερφός μου.

Φοιτήτρια: Μιλήστε μας λίγο για τα παιδικά σας χρόνια.

Αφηγήτρια: Εμένα με μεγάλωσε μια γιαγιά γειτόνισσα την οποία αγαπούσα σαν πραγματική μου γιαγιά. Εκείνη δεν ήταν από εδώ ήταν από τον Άγιο Λαυρέντιο.

Φοιτήτρια: Σχολείο πήγατε;

Αφηγήτρια: Έβγαλα μόνο το δημοτικό. Στο γυμνάσιο δεν με άφησαν να προχωρήσω ενώ το ήθελα πάρα πολύ. Δεν με άφησαν επειδή όπως έλεγαν ήμουν κορίτσι και δεν χρειαζόταν. Μόλις τελείωσα το δημοτικό με έστειλαν να μάθω ραπτική που δεν μου άρεσε ποτέ. Από' κει να καταλάβεις κορίτσι μου, τι αντιλήψεις είχαν αυτοί οι άνθρωποι εκείνα τα χρόνια και πως σκεφτόντουσαν.

Φοιτήτρια: Μάλιστα. Όταν ήσασταν μικρή τι παιχνίδια παίζατε;

Αφηγήτρια: Παίζαμε πολλά παιχνίδια. Παίζαμε έξω στους δρόμους και στις αλάνες όχι όπως τώρα που τα παιδιά παίζουν κλεισμένα μέσα στα κομπιούτερ. Θες να σου πω μερικά;

Φοιτήτρια: Ναι, πείτε μου.

Αφηγήτρια: Ένα το λέγαμε «μάννα». Σ' αυτό κάποιο παιδί έκανε τη μάννα που κυνηγούσε να πιάσει όλα τα υπόλοιπα παιδιά κι αυτά για να προστατευτούν ακουμπούσαν σε ένα δέντρο. Ένα άλλο ήταν τα «κορκοτσέλια». Φτιάχναμε γουρνίτσες στο χώμα και προσπαθούσαμε να ρίξουμε μέσα τη μπάλα. Κι άλλα πολλά βέβαια που είναι γνωστά σε όλους, κρυφτό, κυνηγητό...

Φοιτήτρια: Κανένα παραδοσιακό έθιμο της Αγριάς ή του Πηλίου γενικότερα ξέρετε;

Αφηγήτρια: Ξέρω μερικά τα οποία σχετίζονται με τους αρραβώνες και τους γάμους. Στους αρραβώνες, ας πούμε, μαζεύονταν στο σπίτι της νύφης, τα σόγια, οι συγγενείς δηλαδή. Ο πατέρας της νύφης έπαιρνε τις βέρες τις σταύρωνε μπροστά στο εικόνισμα της Παναγίας και τις φορούσε στο ζευγάρι. Μετά ακολουθούσε γλέντι. Στο γάμο εδώ στο Πήλιο κανα δυο βδομάδες πριν μαζεύονταν οι «μπρατίμισσες», που έπλεναν και σιδέρωναν τα προικιά. Έφτιαχναν το μπακλαβά που μοιραζόταν στους καλεσμένους που έφερναν τα δώρα. Ο γάμος τότε γινόταν μόνο Κυριακές. Την Παρασκευή ας πούμε, έπαιρναν τα προικιά της νύφης με χορούς και τραγούδια και τα πήγαιναν στο σπίτι του γαμπρού. Προηγουμένως η νύφη έκανε έκθεση τα προικιά της και το νυφικό της στο οποίο της έβαζαν λεφτά. Το Σάββατο γινόταν το μεγάλο γλέντι και την Κυριακή μετά το γάμο περίμενε η πεθερά τη νύφη με γλυκό του κουταλιού και βάζοντας ένα μέταλλο στο κατώφλι του σπιτιού το πατούσε και

έμπαινε για να είναι σιδερένια. Στο δικό μου γάμο θυμάμαι που έλεγαν και ένα τραγούδι Θέλεις να σ' το πω; Δε θα το τραγουδήσω όμως γιατί ντρέπομαι. Θα σου πω τα λόγια:

*Απόψε μανούλα μου,
Απόψε που κοιμόμουνα
Ονειρευόμουνα,
Σε ψηλόνε πύργο ανέβαινα.
Και δυο, λέει, μανούλα μου
Και δυο ποτάμια με νερό
Κρασί για το συμπεθεριό
Ο πύργος είναι ο άντρας μου
Το περιβόλι ο γάμος μου
Και δυο ποτάμια με νερό
Τα δάκρυα που θα χύσω εγώ*

Φοιτήτρια: Παροιμίες, αινίγματα εδώ του Πηλίου γνωρίζετε;

Αφηγήτρια: Α ναι! Από τέτοια ένα σωρό! Μισό λεπτό να θυμηθώ:

Ο λύκος με μηνύματα ποτέ αρνί δε τρώει.

ή

Απ' όλα τα μυρωδικά κάλλιο μυρίζει η μάνα

Όταν ρωτάς δεν χάνεις

Φύλαξε το φίδι το χειμώνα , να σε φάει το καλοκαίρι.

Αυτό το λένε για την αχαριστία. Για τους τεμπέληδες λέγανε:

Γάτα που κοιμάται, ποντίκια δεν πιάνει.

Ένα άλλο ήτανε

Όποιος λυπάται το φτωχό θα το βρει από το Θεό.

Α! να σου πω και κανένα αίνιγμα που μας λέγανε μικρά οι παππούδες.

Τριχιές απλώνουν κουβάρια μαζεύουν.

Είναι η κολοκυθιά και

Χιλιότροπος χιλιόκομπος χιλιοκομποδεμένος

Χίλια να πεις δε το πετυχαίνεις.

Είναι το δίχτυ. Ξέρω και κάποια γιατροσόφια παλιά που γίνονται από βότανα εδώ του Πηλίου. Με έμαθε πολλά η γιαγιά που σας έλεγα ότι με μεγάλωσε. Θέλεις να σου πω λίγα;

Φοιτήτρια: Βεβαίως, πείτε μου.

Αφηνήτρια: Λοιπόν το χαμομήλι το τσάι, το φασκόμηλο είναι γνωστά για το κρυολόγημα. Το χαμομήλι όμως παλιά το έβραζαν και το έπιναν και για την πίεση και για ηρεμιστικό. Την τσουκνίδα την έβραζαν για να θεραπεύουν την τριχόπτωση. Λούζονταν, δηλαδή, ξέπλεναν τα μαλλιά τους με το νερό και την ουσία που έβγαζε η τσουκνίδα. Τα αγκιναρόφυλλα τα βράζανε για τη χολή και με καλαμποκάλευρο θεράπευαν τη χοληστερίνη. Ένα άλλο γιατρικό που είναι ένα και ένα για τις πληγές είναι το σπαθόχορτο. Το φτιάχνουμε με ελαιόλαδο και το αφήνουμε στον ήλιο για δύο μήνες περίπου. Και πολλά ακόμη που αν τα πούμε θα γεμίσεις ολόκληρο βιβλίο.

Φοιτήτρια: Γνωρίζετε κάποιο παραδοσιακό φαγητό;

Αφηνήτρια: Εγώ ξέρω πολλά τα οποία γίνονται γενικά στο Πήλιο. Δεν είναι κάποιο που να είναι μόνο της Αγριάς. Γιατί εδώ είμαστε από πολλά μέρη. Ένα φαγητό πηλιορείτικο παραδοσιακό είναι το μπουμπάρι, το οποίο φτιάχνεται από έντερο τράγου ή γίδας το γεμίζουμε με κιμά από πνευμόνι και καρδιά και ρύζι. Το δένουμε στις άκρες και το ψήνουμε στο ταψί με πατάτες.

Το σπετζοφαί το οποίο γίνεται με πικάντικο χωριάτικο λουκάνικο, πιπεριές και φρέσκια ντομάτα. Πίτες φτιάχνουμε εδώ πολλές. Γλυκά του κουταλιού με φρούτα και λαχανικά, όπως κεράσι-φράουλα, πορτοκάλι, κάστανο, μελιτζανάκι και βέβαια μπακλαβά ο οποίος είναι παράδοση αιώνων σε γάμους σε γιορτές... Όπως γίνεται εδώ στο Πήλιο δεν γίνεται σε κανένα άλλο μέρος της Ελλάδας. Γίνεται περίπου 10 με 2 πόντους πολύ χοντρός με καρύδι και αμύγδαλο με φρέσκο βούτυρο καλοψημένος και καλοσιροπιασμένος.

Φοιτήτρια: Κανένα παραμύθι καμιά ιστορία μήπως θυμάστε που να σας έλεγε η γιαγιά που σας μεγάλωσε;

Αφηνήτρια: Μας έλεγε πολλά. Δυστυχώς δεν τα θυμάμαι καλά για να σας τα αφηγηθώ. Το μόνο που θυμάμαι και δεν το ξεχνάω ποτέ είναι η ιστορία του Αγίου Αποστόλου του Νέου που έχουμε στον Άγιο Λαυρέντιο.

« Ο Νέος Απόστολος ήταν από τον Άγιο Λαυρέντιο. Το σπίτι του υπάρχει μέχρι και σήμερα δίπλα από την εκκλησία. Έμεινε με τη μητέρα του και όταν έφτασε 18 χρονών έφυγε για την

Κωνσταντινούπολη για να δουλέψει. Εκεί μαθεύτηκε ότι ήταν χριστιανόπουλο και ο σουλτάνος έβαλε να τον συλλάβουν. Τον ρώτησαν αν θέλει να αλλάξει την πίστη του αλλιώς θα τόν αποκεφάλιζαν. Εκείνος δεν είπε τίποτα μόνο έσκυψε το κεφάλι. Κι οι τούρκοι τον αποκεφάλισαν. Το σώμα του το πέταξαν. Το κεφάλι του και λίγα ρούχα τα βρήκαν κάποιοι τα έβαλαν σε μια βάρκα και την άφησαν. Η βάρκα μετά από πολλές μέρες Βγήκε στο λιμανάκι της Αγριάς. Όταν πλησίαζαν οι ψαράδες να δουν τι είναι αυτή η βάρκα, η βάρκα απομακρυνόταν. Κατάλαβαν ότι κάτι άλλο είναι κι έτσι έφεραν τους παπάδες που άρχισαν να ψέλνουν. Όσο έψελναν η βάρκα έβγαινε στην ακτή. Στο τέλος πήραν την αγία κάρα και τα ρούχα του Νέου και τα πήγαν στο χωριό όπου σιγά-σιγά οι χωριανοί έχτισαν την εκκλησία. Ακόμη και σήμερα όποιος πάει έξω από το ναό, νύχτα, μπορεί να ακούσει τα βήματα του Αγίου , μέσα».

Φοιτήτρια: Σας ευχαριστώ πολύ! Θα θέλατε να μου πείτε κάτι για να κλείσουμε;

Αφηγήτρια: Θα ήθελα να πω ότι χάρηκα που τα είπαμε όλα αυτά. Μακάρι να θυμόμουν περισσότερα και να πω ότι μ' αρέσουν πολύ τα ήθη και τα έθιμα όχι μόνο του τόπου μου αλλά και από όλη την Ελλάδα. Είναι κρίμα να χάνονται με τα χρόνια γιατί είναι ένας πολιτισμός που πρέπει εμείς οι νεότεροι να προσπαθούμε να τον διατηρούμε ζωντανό. Σε ευχαριστώ και εγώ πολύ ,κορίτσι μου, να είσαι καλά.

Φοιτήτρια: Και σεις. Γεια σας!

Γλωσσάριο:

μάινα-παιδικό παιχνίδι

κορκοτσέλια- παιδικό παιχνίδι

μπρατίμισσες- κορίτσια ανύπαντρα που βοηθούσαν στο γάμο

τσουκνίδα-είδος φυτού

σπαθόχορτο-είδος φυτού

μπουμπάρι-τοπικό φαγητό

σπετζοφάι-τοπικό φαγητό

2^Η

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

2^Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Στοιχεία αφηγητή:

Όνοματεπώνυμο: Κατίνα Καραχότζα

Έτος γέννησης: 1936

Τόπος Γέννησης: Δράκεια

Τόπος Κατοικίας: Αγριά

Επάγγελμα: Συνταξιούχος καταστηματάρχης

Μόρφωση: τελειόφοιτος δημοτικού

Έναρξη αφήγησης

«Θυμάμαι παιδί μου, εκείνα τα χρόνια οι γονείς μας έφευγαν. Δεν είχε τότε ταβέρνες και τέτοια πράγματα, πηγαίναν στα σπίτια. Κι εμάς μας αφήναν. Κι αφού ήμασταν μόνα μας πηγαίναμε στη γιαγιά. Κι είχε ένα κεράκι τότε ήταν αυτά με τα τέσσερα τα κεράκια που βάζαν τα φυτίλια και τα άναβε εκεί και μεις ξαπλώναμε στο κρεβάτι τριγύρω και μα έλεγε, η καημένη, ποιηματάκια, παραμύθια, όπως το:

Αρνάκι άσπρο και παχύ

της μάνας του καμάρι

εβγήκε εις την εξοχή

και στο χλωρό χορτάρι.

Απ' τη χαρά του την πολλή

απρόσεχτο πηδούσε
της μάνας του τη συμβουλή
καθόλου δεν τήρούσε.
Καθώς πετούσες σαν πουλί
και σαν ελάφι τρέχεις
θα κακοπάθεις συ, μπορείς
και πρέπει να προσέχεις
χαντάκι βρέθηκε βαθύ
ορμάς σαν παλικάρι
να το πηδήσει προσπαθεί
και σπάζει το ποδάρι...

Μετά θυμάμαι μας έλεγε ένα τραγούδι:

Πετεινάρι τρελό,
πουλί το παρδαλό,
πως ξυπνάς το Λενιώ,
πως ξυπνάς το Λενιώ.

Τα φτερά σου τινάζεις
κι θωρείς και φωνάζεις
τι να αυτά μέχρι εκεί
ξου ξου ξου σιωπή!
Πως ξυπνάς το Λενιώ,
πως ξυπνάς το Λενιώ!

Ένα άλλο ποίημα που μας έλεγε η γιαγιά:

*Ένας κόκορας όλο άσπρος
με ψηλό ψηλό λειρί
καμαρώνει και φουσκώνει
την κοιλιά του την πολλή!
Και θαρρείς πως το κοτέτσι
μόλις τον χωρεί.
Ξάφνου βλέπει ένα γεράκι
Α! την ώρα αυτή!
Θα στραφεί μες το κοτέτσι
τρέχει να κρυφτεί!*

Τώρα θα σου πω για την Αγριά. Τότε δεν υπήρχαν αυτοκίνητα. Υπήρχαν οι σούστες. Όλη νύχτα τάκα-τάκα ακουγόνταν οι σούστες. Εν τω μεταξύ δεν υπήρχαν λεφτά τότε ούτε αυτοκίνητα όπου ήθελες πήγαινες με τα πόδια στο χωριό. Στο Βόλο πηγαίναμε με τη σούστα.

Η Αγριά τότε ήταν πολύ ωραία. Μπορεί να μην είχε την ομορφιά που έχει τώρα... Φυτεύαν πολλοί τότε εδώ. Κι έρχονταν τα καϊκια και πέρναν τα φρούτα και τα πηγαίναν Θεσσαλονίκη Αθήνα. Τότε όλο με τα καϊκια, πολύ πράγμα. Γινόταν κόσμος δουλεύανε, είχε αποθήκες πολλά πράγματα. Στη γιορτή των Αγίων Αποστόλων το Δεκαπενταύγουστο ερχόταν με τα καϊκια ο κόσμος. Κατεβαίναν στη σκάλα και πηγαίναν με τα πόδια στο Νέο. Όχι όπως τώρα που δεν μπορείς να πας από τα πολλά αυτοκίνητα. Δεν υπήρχε τότε μέσο να πας

μακριά. Η Αγριά δεν ξέρω αν το έχεις ακούσει είχε αγριάδα πολύ γι' αυτό πήρε το όνομα. Μετά θυμάμαι στη Δράκεια. Καλά εγώ στη δράκεια πήγαινα συχνά γιατί ήταν ο πατέρας μου από εκεί. Ε, τότε όλος ο κόσμος ήταν με τα ζώα. Με τα ζώα φορτώναν. Ας πούμε σήμερα θα ερχόταν στο δικό σου το χτήμα όλα. Τρεις τέσσερις φίλοι μαζευόμασταν. Δεν πληρώναμε μετά ας πούμε θα πηγαίναμε στις Μαρίας το κτήμα. Μετά θυμάμαι μαγειρεύαμε στο χτήμα μαζεύαμε μήλα. Αυτό δεν το ξεχνάω. Μαγειρεύαμε έξω τρώγαμε στο χτήμα, γυρίζαμε. Τελειώναμε την παρτίδα αυτουνού με τα μήλα. Ήταν τα φιρίκια τότε τα στούδια. Τώρα δεν υπάρχουν τα στούδια πάνε αυτά. Έτσι λοιπόν μαζεύαμε από τον έναν πηγαίναμε στον άλλον.

Μετά η Δράκεια έτσι των Φώτων εκεί ήταν όλοι πολλοί αστείοι. Ο κόσμος τα πίστευε όλα τότε. Λέγαμε ότι Βγαίνουν τα Καρκατζάλια. Βγαίνουν τα Καρκατζάλια την παραμονή των Φώτων. Τη νύχτα βγαίνουν ντυνόταν με τα άσπρα σεντόνια, κουβέρτες μαύρες παίρναν και το θυμιατό και γυρίζαν ντάκα-ντούκα ντάκα-ντούκα! Ξέραμε ότι απόψε θα βγούνε. Ο κόσμος τα πίστευε. Τι γέλια μετά! Κάθε χρόνο όλοι το φχαριστιόνταν. Εκεί όλο τέτοια πράγματα κάνανε. Κι όταν χιόνιζε. Κατέβαιναν με τα κύθηρα. Δεν υπήρχαν παπούτσια για το χιόνι περπατούσαν με τα κύθηρα έτσι τα λέγανε.

Όταν γινόταν γάμος θυμάμαι τότε δεν μπορούσαμε να κοιμηθούμε. Βγαίνουν με τα νταούλια κι από' κει που ξεκινούσε ο γάμος έπαιρναν τσουβάλια με αλεύρι και όποιος πήγαινε γιατί

τότε πήγαιναν όλοι στο γάμο, ήταν όλο το χωριό. Όταν ξεκινούσε αλευρώνονταν. Πουφ! Αλεύρι σε γεμίζανε και γινόταν χαμός με το αλεύρι και γλεντούσαν από το Σάββατο μέχρι Κυριακή ξημερώματα και μετά γινόταν ο γάμος την Κυριακή. Αυτό το θυμάμαι γινόταν και στην Αγριά κάτω από το σπίτι μας. Εμείς ήμασταν μικρά και πηγαίναμε και βλέπαμε τα αλευρώματα από μακριά όμως. Και γινόταν χαμός με το αλεύρι αυτό. Γλεντούσαν όλο τη νύχτα βιολιά, μεζέδες, ...Αφού δεν μπορούσες να κοιμηθείς. Ήταν τα βιολιά και τα κλαρίνα συνέχεια. Κι ο κόσμος τότε δεν κουράζονταν ήταν πολύ...

Τα Χριστούγεννα εντάξει κάναμε εδώ στο σπίτι. Μαγειρεύαμε την γαλοπούλα, την κότα. Η μαμά μου θυμάμαι την έφτιαχνε το βράδυ τη γέμιζε και το πρωί πηγαίναμε στην εκκλησία. Ήταν πολύ ωραία τότε μαζευόμασταν όλοι τρώγαμε όλοι μαζί. Τώρα αυτά γίνονται σπάνια. Σηκωνόμασταν πρωί πρωί να πάμε στην εκκλησία. Την πρωτοχρονιά φτιάχνανε τις κουλούρες και πηγαίναν το βράδυ στα σπίτια και γλεντούσαν. Κι ο γάμος τότε γινόταν στα σπίτια. Αφού κι η θεία μου που παντρεύτηκε στο σπίτι το θυμάμαι σαν τώρα. Εγώ ήμην πέντε χρονών και στο σπίτι παντρεύτηκε. Βαφτίσια επίσης γινόνταν στο σπίτι.

Μετά των Φώτων την παραμονή εγώ σηκωνόμουνα τη νύχτα και κοίταζα αυτούς που τραγουδούσαν, μ' άρεζε πολύ! Πηγαίναμε το πρωί στην εκκλησία και παίρναμε το αγίασμα και γυρνώντας σπίτι φτιάχναμε λουκουμάδες.

Την παραμονή των Φώτων τραγουδούσαν όλη νύχτα, τώρα έρχονται και βαριένται. Λέγανε κάλαντα όπως:

Σήμερα τα Φώτα κι ο Φωτισμός

Και ερχονται στον κόσμο και ο στολισμός...

Δεν θυμάμαι κι εγώ παρακάτω. Και του Χρόνου! Φωνάζανε όλοι μαζί. Ήταν ωραία αυτά.

Την ψαράδικη βραδιά τότε στην Αγριά δεν πλήρωναν. Παίρναν τα ψάρια δωρεάν. Έπαιρνες τη σούπα που φτιάχναν ο Θεωδωρής ο Σάμιαλης κι άλλοι πιο παλιοί φτιάχναν στα τηγάνια ψάρια, φτιάχναν τη σούπα. Κι έπαιρνε ο κόσμος, δεν πλήρωναν. Τώρα πας και τακ πληρώνεις να φας τη σούπα, τα ψάρια. Ενώ τότε τα' φέρναν τα καΐκια. Περιμέναν να έρθουν πρώτα τα καΐκια και μετά να κάνουν την ψαράδικη βραδιά. Στις 20 Ιουλίου ας πούμε. Γερνάν τα τελάρα να κάνουν τη σούπα, πήγαινε ο κόσμος πιο ωραία να πάρουν τη σούπα, καλαμάρια. Τώρα είναι ένα διαφορετικό παζάρι πιο στημένο ας πούμε.

Η Αγριά ήταν πιο απλή. Έγινε καλά τώρα αλλά...ήμασταν πιο ωραία. Θα κάναμε τη βόλτα μας δεν είχε να πας πιο πέρα. Έρχονταν από τα Λεχώνια το Βόλο όλοι εδώ. Ήτανε γεμάτη. Δεν είχε πολλή κίνηση. Πού και πού περνούσε κανένα αυτοκίνητο.

Τις Απόκριες είχαμε το τρενάκι. Ντυνόταν στολισμένο, μέσα ήταν όλοι γνωστοί. Περνούσαν από όλη την Αγριά.

Σταματούσαν στου Ματσάγγου για καφέ και συνέχιζαν. Καρναβάλια μέσα τσιγγάνες...Φορτωμένο από κόσμο. Πολύ ωραία ήταν. Το περιμέναμε κάθε χρόνο!

Υπήρχαν κι άλλα πράγματα τότε που τώρα έπαψαν να υπάρχουν. Πολλά επαγγέλματα ας πούμε, όπως ο γανωτής, ο γαλατάς που περνούσε σε κάθε σπίτι κι άφηνε το γάλα, ο σαλεπιτζής Φώναζε Σαλέπ'! Σαλέπ'! Ο παπλωματάς που άμα χαλούσε το πάπλωμα αυτός το μπάλωνε, το φτιανε.

Αυτά θυμάμαι κορίτσι μου. Ευχαριστώ που ήρθες άμα θυμηθώ άλλα θα σε πω!

Γλωσσάριο:

σούστα-όχημα με δύο τροχούς που σερνόταν από άλογο

φιρίκια- ποικιλία μήλων

στούδια- είδος μήλων φιρικιών

Καρκατζάλια- οι Καλικάτζαροι

γανωτής- αυτός που επικάλυπτε χάλκινα σκεύη με κασσίτερο

3^Η

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

3^Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣτοιχεία αφηγητή:Όνοματεπώνυμο: Φιλίππου ΛαμπρινήΈτος Γέννησης: 1924Τόπος Γέννησης: Μυρόφυλλο ΚαρδίτσαςΤόπος Κατοικίας: ΑγριάΕπάγγελμα: ΑγρότισσαΜόρφωση: Δεν πήγε σχολείοΈναρξη αφήγησης

«Τότες τα Χριστούγεννα φτιάναμε κλούρα, ψωμί πως να σ' πω και εβάναμαν μέσα όλα αυτά, εβάζαμαν καλαμπόκ', στάρ' βάναμαν πουρνάρ' για να γέρονται τα πράγματα μέσα, κατάλαβες; Τα' βανε η μακαρίτισσα η μάνα μ', η πεθερά μ' δεν φτιάναμε τότε αυτήν την κλούρα. Φτιάναμε ψωμί. Ύστερα θα βράζαμαν την κότα μας θα τη γεμίζαμε όπως κι εδώ, θ φτιάναμαν τη σούπα μας για να φάμε το μεσημέρι

Στ'ς αρραβώνες απ' λες εσύ εμείς δεν αρραβωνιάζαμε για να έχουμε γιούδες, συγγενείς, φίλοι δύο χρόνια όπως κάνουνε τώρα. Σήμερα ας. Πούμε δώσαμε λόγο πήγαν οι δικοί μου στο γαμπρό κατ' στο σπίτι του γαμπρού να δώσουμε λόγο και βέρα

να ιδούμε πως θα γένει η δ' λειά. Πότε θα κανονίσουμε γάμο ούτε δαχλίδια ούτε τίποτα. Καλά...

Την άλλη Κυριακή ήταν οι υπόλοιποι απάνου και ας ήμασταν δεν ήμασταν και μακριά με το παιδί βρισκόμασταν αλλά δε μιλούσαμε. Δεν είχαμε σχέσεις ότι θα παρθούμε γιατί...ήμασταν πιο αυτό και δεν γίνονταν έτσι η δ' λεια. Ήρθαν άλλα παιδιά γαμπροί δυο τρεις προξενιές είχε χαλάσ' ο μακαρίτ'ς ο πατέρας μ'. Ιδώ στα Στουρναρέικα θα ήμαν δεν θέλησι ο πατέρας μ' να φύγει τόσο μακριά το κορίτσ'. Ήρθε άλλος απ' την Άρτα ούτε κι εκεί θέλησε. Ίσα που έρχονταν ο κόσμος περίμεναν πέντε έξι άτομα το βραδ' και να βρέχ'! Και να' χουμε δυο δωματιάκια. Ήταν τάχα χωριά και τι χωριά τότες! Ούτε φως ούτε τηλέφωνο ούτε τίποτα. Μεσ στο τζάκ' μαγέρεψε η μακαρίτισσα η μάνα μ' μεσ στο τζάκ'. Οκάδες έπαιρνε τότε όχι κιλό οκάδες, τότε. Και μαγέρεψε κριάς στιφάδο τα' βαλε σε μια κατσαρόλα κι έφτιασε και μια πίτα για να περιμένουμε τους προξενητάδες. Ήρθαν ο κόσμος αυτός, ταχυδρόμος, καλά ήταν. Δεν ήθελαν πάλι. Κι εγώ δεν ήθελα γιατί ήταν μακριά να μην βλέπω τα αδέρφια μ'. Δεν ήθελα εγώ στην Άρτα.

Ο πεθερός μ' ήταν ένας...Και πήγε στο χωριό στον παπά να ρωτήσ' να ιδεί τι κορίτσ' ήμαν εγώ. Είναι καλό αυτό το κορίτσ' για να το πάρουμε εκεί κατ'; Κι είπε ο παπάς «Άμα θα στο δώσουν να πας να βγάλεις και το φουστάνι αυτό απ' έχει να το πάρεις άλλο φουστάνι να φορέσ'. Τέτοιο κορίτσ' είναι. Φιλότιμο, άξιο έρχεται εδώ κάθε μέρα στη παπαδιά και τη

βοηθάει». Πήγαινα εγώ εκεί έτσι έκαμαν εκεί στα χωριά. Άιντε πάει χάλασε κι αυτό.

Μετά απ' ένα χρόνο ο πεθερός μ' είπε στον άντρα μ' τον Παναγιώτ' «Άμα θα παντρευτείς αυτό το κορίτσ' θα πάρς. Είναι για σπιτ' για νοικοκυριό όλα τα ξερ'.» Θα πάενα στα χωράφια στα πράματα. Τέτοια ήταν τα κορίτσα τότε παιδάκι μ'. Θα πάενες στο χωράφ', θα πάενες στα γίδια, στα πρόβατα. Κάθε μέρα ήταν ο πεθερός μ' άλλα θα πήγαινες καμιά φορά κι εσύ.

Τελειώσαμε λοιπόν, τη μια βδομάδα, δυο σ' ένα μήνα στεφανωθήκαμε. Πήγαμε ψωνίσαμε αυτά που χρειαζόμασταν τα μπαούλα τέτοια παίρναμε μπαούλα για να βάνουμε τα πράματα μέσα. Το νυφικό το πήρε η νονά μ' γιατί τότες που με βάφτιζε αυτήν δεν είχε η γυναίκα δεν ξέρω και μ' είπε «Εγώ θα τα' αφήσω και θα σου πάρω φουστάνι όταν θα παντρευτείς». Ήθελε ύφασμα και πήγα σε μια μοδίστρα κι εγώ και πήραμε αυτά που θέλαμε. Σε ένα μήνα έγινε ο γάμος. Εμείς έκαμαν στο σπιτ' γάμο το βράδ' ούλη νύχτα εγώ να'χω ένα πυρετό! Αφήστε με λέω. Εγώ ήμαν και μεγάλη απ' ήμαν.

Το άλλο βράδυ πριν γίνει ο γάμος έπρεπε να κάθεται εκεί τη νύχτα να περάσ' το συμπεθεριό ούλο να το κρατήσεις να χορέψ'. Πρώτα θα χόρευα εγώ με το γαμπρό κι ύστερα όλοι αυτοί. Απ' έξω έβραζαν τα καζάνια το φαγητό, βραστό όλο. Τι εξυπηρέτημα! Τι δλεις!

Το νυφικό το' χα κοντέψει εγώ το πήγα σε μοδίστρα γιατί ήταν μακρύ. Ύστερα τα' άφησα κι έγιναν άλλες δυο νυφάδες.

Έτσι ήταν τότε. Άμα δεν είχες εσύ, δεν πήγαινες να αγοράσεις, έπαιρνες το δικό μου. Τρεις νυφάδες, εγώ κι άλλες δυο. Ύστερα το κόντεψα εγώ. Άλλη φορά θα το φόραγα; Όχι. Το πήγα στη μοδίστρα και το ‘ραψα όπως ήταν στη μόδα.

Πήγαμε κάτ’ απ’ λες στο σπιτ’ της πεθεράς μ’ καβάλα στο άλογο, να μην ήταν κι ένας φωτογράφος να’ χα μια φωτογραφία να θυμάμαι κι εγώ τα νιάτα μ’ απ’ λες! Ο κόσμος να με χαιρετάει από κάτω. Θα σε σήκωνε ο κουνιάδος, όρθια απάν’ στο μλαρι να έχεις το μήλο σκασμένο με λεφτά μέσα και να το ρίξεις σταυρωτά. Ποιος θα το πιασ’! Αν είναι παιδί ή κορίτσ’ θα παντρεύονταν γρήγορα και θα πάενε καλά. Έτσι το είχαν. Μετά έπρεπε να προσκυνήσεις όρθια στο μλαρι τρεις φορές! Αμάν έκανα να κατέβω από ‘κει κι ας ήμαν και μαθημένη πήγαινα στα μουλάρια καβάλα. Μετά με κατέβασε ο κουνιάδος μ’. Μετά με έβαλε η πεθερά μ’ μέσα σ’ ένα άσπρο μαντίλι κι από κάτω στην πόρτα έβαλε σίδερο για να πατήσουμε κι οι δυο και να μπούμε στο σπιτ’. Και μας κερνούσε γλυκό κόκκινο κεράσ’ ,το θυμάμαι σαν τώρα, κι εγώ θα έπρεπε να είμαι «εντάξ’». Κι εγώ να ντρέπομαι! Αφού μετά με λυπήθηκε κι η πεθερά μ’.

Μην κοιτάς τώρα που ξέρς τον άλλον θα τον κουβεντιάεις θα τον κάνεις...είναι αλλιώς τα πράματα. Τότε ήταν πολύ...Έπρεπε να είσαι «εντάξ’» άμα δεν ήσαν... «εντάξ’! Τι φτιάχναμε! Το πρωί θα πηγαίναμαν στο ποτάμ’ να πλύνουμε το σεντόν’. Ένα ρέμα ήταν τότε δεν είχαμε νερό μέσα όπως τώρα βρύσες. Θα πηγαίναμε στο ποτάμ’ θα ερχόταν η πεθερά μ’ να

ιδεί το σεντόν'. Άμα ήμαν «καλή» το έπλενε το σιδέρωνε κι όλα εντάξ'. Άμα δεν ήσαν «καλή» μπορεί και να σε χώριζε.

Παλιοεθίματα παιδί μ' να μη βρεθείς να μην κουβεντιάσεις νά πεις κάτι με τον άντρα σ'. Μπροστά με το παιδί αποκλείονταν! Ούτε από τη μάνα μ', ούτε από τον πατέρα μ', ούτε από την πεθερά μ'.

Στις Αποκριές μαζευόμασταν όλοι τρώγαμε, πίναμε είχαμε κρέατα, φτιάχναμε πίτες. Δεν έκαμαν γλέντια και τέτοια. Απλά μαζευόμασταν στα σπίτια και τρώγαμε. Όλη η γειτονιά, μόνοι μας τραγουδούσαμε και χορεύαμε. Δικά μας τραγούδια σαν τη Βλάχα, σάμπως τα θμάμαι; Να έλεγε:

*Μια βλάχα, μια παλιόβλαχα
και του Νταβέλη η μάνα,
πέτρα σε πέτρα περπατεί
λιθάρι σε λιθάρι...*

Και άλλα πολλά...Είχαμε κι ένα γραμμόφωνο με πλάκες και ακούγαμε και κανένα τραγουδάκι. Ξεφλουδίζαμε καλαμπόκια και τραγουδούσαμε.

Και στους γάμους αυτά είχαμε, θα έρχονταν να πάρουν τη νύφη με κλαρίνα και βιολιά. Και στους γάμους όταν πηγαίναμε φτιάχναμε κλούρια κεντητά που φτιάχναμε και το Πάσχα. Τότε δεν μπορούσες να πας δώρο. Εάν πάενες δώρο θα το' φτιαχνες στον αργαλειό, μαξιλάρια, ντορβάδες, ντορβάδες με σχοινιά και τέτοια...Αυτά θμάμαι κορίτσι μ'».

Γλωσσάριο:

κλούρα- κουλούρα

εβάζαμαν-βάζαμε

γιούδες-γιοι

δλεια-δουλειά

εφτιάναμαν-φτιάχναμε

πράματα-τα ζώα

κριάς-κρέας

παρς-πάρεις

μλαρ'- μουλάρι

ντορβάδες- είδη σάκων

4^η

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

4^Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Στοιχεία αφηγητή

Όνοματεπώνυμο: Καλατζής Νικόλαος

Έτος Γέννησης: 1923

Τόπος Γέννησης: Δράκεια

Τόπος Κατοικίας: Δράκεια

Επάγγελμα: Εργάτης

Μόρφωση: Τελειόφοιτος δημοτικού

Έναρξη αφήγησης

«Στον πόλεμο του '40 εγώ ήμανε 18 χρονών. Το '23 γεννηθείς. Κηρύχτηκε πόλεμος. Δεν πήγα φαντάρος γιατί δεν με έπαιρνε η ηλικία. Ήρθαν οι Γερμανοί, ήρθαν πρώτα οι Ιταλοί, κοντά ήρθαν οι Γερμανοί.

Εν τω μεταξύ μετά από ένα χρόνο από το σαράντα δυο και πέρα άρχισαν να γέρονται οργανωμένοι πόλεμοι. Οργανώνονταν να πολεμήσουν εναντίον στο... όπως μπορούσαν. Έτσι ήρθε και το μήνυμα απ' όλα τα κράτη από τη Ρωσία, από την Αγγλία. Εδώ ήρθαν οι Εγγλέζοι, εδώ. Τους φροντίσαμε εμείς τους Εγγλέζους. Εγώ τότε ήμανε το σαράντα τρία που έγινε η εκτέλεση ήμανε 20 χρονών. Ήμανε οργανωμένος τότε. Ήμαν πρώτα στην ΕΠΟΝ και μετά πήγα στο ΕΑΜ-ΕΛΛΑΣ. Όταν ήρθανε όταν σκοτώσανε τον κόσμο τον πολύν, ήρθανε οι

Γερμανοί εδώ. Είχανε διαταγή οι αντάρτες να καθυστερήσουν τους Γερμανούς γιατί πίσω ήταν τα καΐκια, είχανε καΐκια εκεί με Εγγλέζοι και φέρανε-κουβαλήσανε πράματα για τους αντάρτες. Και θεωρήσαν καλό να στήσανε μια ενέδρα να χτυπήσανε τους Γερμανούς γιατί αυτού πηγαίνουν για εκκαθάριση. Και στήσανε μια ενέδρα πιο πίσω από την Αλικόπετρα μεταξύ Πορταριάς και Δράκειας. Εν τω μεταξύ είχε χιόνι. Έριξε ένα χιονάκι το βράδ'. Το πρωί τους χτυπήσανε τους Γερμανούς και σκότωσαν ένα ή δυο Γερμανοί και έναν άλλον τον τραυματίσανε. Ε όλη μέρα ήρθαν εδώ οι Γερμανοί πέρασαν απάν είχαν όλη μέρα δεν πήγαιναν προς τα πίσω. Καθυστερήσανε. Ιγώ είχα τότε ένα μουλάρ', το φορτώνουμε μήλα και τα πηγαίναμε στην αγριά στις αποθήκες. Με κοφίνια όχι με τελάρα. Με κοφίνια. Πήγαμε προς τα κατ' βρήκαμε έναν αγροφύλακα ήμασταν είκοσ' μλάρια πέρα κει. Βρήκαμε έναν αγροφύλακα μας λέει « Να πάτε να ξεφορτώσετε και να φύγετε! Σκοτώσανε τους Γερμανούς απάν εδώ», λέει. «Να μην κατέβτε στο χωριό». Επήγαμε στην αγριά εμείς πήγαμε στην αποθήκη εκεί ξεφορτώσαμε, πήραμε αυτό κι ήρθαμε εδώ. Ε! Πάει βράδ'. Όταν φορτώσαμε να φύγουμε από' δω βάλανε με τα πολυβόλα αυτού σα παν με τις ριπές μες στο χωριό, όχι μέσα αλλά ρίχναν στον αγέρα. Πήγαμε ήρθαμε το βράδυ, ήτανε 18 Δεκεμβρίου παραμονή. Μόλις ήφερνε μια χιονιά. Ο κόσμος ήτανε πολύς κόσμος. Η Δράκεια έχε δυόμισι χιλιάδες κατοίκους. Μαζεύτηκαν στα καφενεία ήταν γιομάτα μέσα.

Εγώ πήγα με έναν άλλον μαζί ήμασταν οργανωμένοι τότε, πήγαμε σ' ένα κτίριο εκεί απέναντι απ' την πλατεία τη μεγάλη και είχαμε το τηλέφωνο εκεί κι ήταν κι ένας υπεύθυνος και μας είχε συγκεντρωμένοι εκείνο το βράδ'. Κι ήταν κι απ' το ΕΛΛΑΣ το θρυλικό ΕΛΛΑΣ. Κατέβαινα με ένα συμπέθερο εγώ. Νεαρός ήταν κάνα δυο χρόνια μεγαλύτερος. Κασούδας λεγόταν. Πήγαμε στο ένα το καφενείο δεν είχε και πολλοί. Το άλλο ήτανε γιομάτο μέσα. Αλλά μας είχανε πει από την άλλη βραδιά, ότι θα συγκεντρωθούμε αύριο βράδ' εδώ. Πήγαμε μέσα στο ένα, ένα κτίριο μεγάλο εδώ πέρα είχε και σκάλες ανεβαίναμε άπαν. Εκεί από κατ' στο ρέμα ήτανε ένα γραφείο ραφτάδικο που ήταν υπεύθυνος μέσα ο πολιτικός υπεύθυνος. Με λέει εμένα «Πήγαινε άπαν εσύ, με λέει, κι εγώ θα περάσω μέσα στο γραφείο, εδώ λίγο και θα'ρθω κι εγώ». Πήγα εγώ απάν αυτός μπήκε μέσα κι εγώ πήγα απάν. Ήταν έτσι από κατ' ήταν έτσι το γραφείο κι απάν ήταν το κτίριο αυτό. Ήτανε δρόμος. Πηγαίνω απάν . δεν πρόλαβα να πάω απάν κι είχαν ένα μαγκάλι εκεί με φωτιά και το τηλέφωνο. Ακούμε μια πιστολιά. Μπαμ! Φτάσανε οι Γερμανοί με το μπαμ. Αυτός απ' ήμασταν μαζί, ο Κασούδας, άνοιξε η πόρτα μας είδαν κι με το φεύγα απ' έκανε τον ρίξανε πολυβόλο rrrr! Ριπή! Ο άλλος που ήταν ράπτης, σίβισε το φως. Άνοιξε να κατέβ' κατ' τον είδαν από την πλατεία. Ήτανε από κατ' και τον ρίξανε και αυτόνε και τον σκότωσαν. Εγώ μόλις άκουσα το όπλο...κατέβηκαν όλα τα παιδιά κατ' και κάναμε τον ανήφορο εκεί. Ήτανε νύχτα δεν

βλέπαμε. Κι χιόνιζε κιόλας, ήφερνε ψιλοχιονιά. Βγήκαμε απάν. Πέρασαμε πέρα στο άλλο μέρος εκεί πέρα στη ρεματιά, ήρθαμε. Κατεβήκαμε πάλι εκεί. Το απόγεμα ήρθε ένας και μας είπε ότι «Σύρτε περα, λέει, τους σκοτώσανε ούλοι». Πω! Πω!

Ερχόμαστε σα δώθε. Παένουμε, ήρθα εδώ να δω πρώτα, αν ήταν ο πατέρας μου, ο πατέρας μου με τα κορίτσα ήτανε. Τέσσερα κορίτσα ήτανε μικρότερα από μένα. Έρχομαι εδώ ήταν σών και αβλαβείς. Παένω σα κατ'. Τι να ιδώ! Ήτανε, τους βγάζαν από το ρέμα και τους είχανε εκεί στην εκκλησία μπροστά. Πτώματα ολόκληρα! Άλλος παραμορφωμένος, άλλος μάτια βγαλμένα από τις ριπές, άλλος ήταν τρυπημένος εδώ¹ (μέτωπο) άλλοι πέφτανε κάνα δυο μπροστά πριν και κάθονταν μέσα στα πτώματα αλλά βλέπανε, ήταν χαράματα. Μερικοί πάθαν ασφυξία. Γλιτώσαν κάνα δυο. Ένας ο Γιάννης ο Κάρμπαρης, πέρασε η σφαίρα από' δω και βγήκε από την άλλη μπάντα²! Δεν τον έκανε τίποτα. Άλλος ένας ήτανε μέσα στα πτώματα και γάνιασε το πρωί θα λα σκάσει δε μπορούσε άλλο. Έκατσε κει μέσα τον επάτσασαν. Άλλος ένας έκοψε δρόμο και έφευγε. Γλίτωσε τον ετραυμάτισαν κι εκείνον. Οι άλλοι σχεδόν... Κι άλλος ένας γλίτωσε ο Γιώργος του Λευτέρη κι αυτός ήτανε μέσα στα πτώματα εκεί. Άμα δεν ψάχναν τα πτώματα θα λα γλιτώσει πολύς κόσμος. Ήτανε τραυματίες πολλοί. Μετά φτιάσαν μια γούρνα εκεί μεγάλη τους βάνανε μέσα σαπάν σαπάν. Σεντόνια εκεί! Δράμα!

¹ ενν. στο μέτωπο

² ενν. από το ένα μάγουλο στο άλλο

Γλωσσάριο

κοντά-μετά

απάν- επάνω

κοφίνια-πλεχτά σκεύη από καλάμια

μαγκάλι- σκεύος μεταλλικό όπου τοποθετούνταν κάρβουνα για
θέρμανση

σα δώθε- προς τα εδώ

μπάντα- πλευρά

γάνιασε-ταλαιπωρήθηκε

5^Η

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

5^Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣτοιχεία αφηγητή:

Όνοματεπώνυμο: Χαράνα Σόνια

Έτος Γέννησης: 1927

Τόπος Γέννησης: Νάουσα

Τόπος Κατοικίας: Αγριά

Επάγγελμα: Εργάτρια

Μόρφωση: Τελειόφοιτος Δημοτικού

Έναρξη αφήγησης 1^ο παραμυθιού.

«Μια φορά κι έναν καιρό ήτανε ένας βασιλιάς κι είχε τρεις θυγατέρες, κορίτσα δηλαδή. Μια μέρα θεώρησε μόλις μεγαλώσανε λέει, «θα τα μάσω τα κορίτσα να τα ρωτήσω αν μ' αγαπούνε». Ε, τα φώναξε ο βασιλιάς τα κορίτσα. « Ελάτε, τους λέει, να σας μιλήσω. Πρώτα είπε τη μεγάλη:

- Θέλω να μου πεις πόσο μ' αγαπάς. Λέει αυτή:
- Εγώ, σ' αγαπώ σαν το χρυσάφι. Εντάξει, μετά γυρίζει και ρωτά τη δεύτερη:
- Εσύ, της λέει, πόσο μ' αγαπάς;
- Εγώ σ' αγαπώ σαν το ασήμι. Χάρηκε!
- Εσύ η μικρότερη πόσο μ' αγαπάς;
- Εγώ σ' αγαπώ σαν το αλάτι!, είπε.

Αυτός τότε θύμωσε. Φώναξε «Ωστε τόσο μ' αγαπάς εμένα σαν το αλάτι;» Και την έδιωξε. Η καημένη έφυγε. Πήρε το δάσος βάδιζε-βάδιζε, κάπου βρήκε έτσι ένα καλυβάκι. Κι επειδή νύχτωσε μπήκε εκεί και κοιμήθηκε. Εκείνη την ώρα βγήκε ότι χόρτα έβρισκε έτρωγε. Μέχρι να βρει τρόπο πού να πάει. Νύχτωσε, ξαναπηγαίνει σε άλλο καλύβι. Κοιμήθηκε δεύτερη φορά. Μετά βγαίνοντας το πρωί κίνησε πάλι να πάρει δρόμο. Βρίσκει ένα παλικάρι μέσα στο δάσος, κυνηγό. Μόλις τον είδε φοβήθηκε για πρώτη φορά και λέει «Θα πάω να δω κάπου πρέπει να πάω. Τι θα κάνω στο βουνό;» Πηγαίνει, αλλά και αυτός μόλις την είδε...αμέσως ήταν μια πεντάμορφη. Την είδε ωραία τη ρώτησε:

- Τι δλεια έχεις εσύ εδώ στο δάσος;, της είπε.

- Έχω ιστορία, του λέει εκείνη.

Δεν του είπε ότι είναι βασιλοκόριτσο. Του είπε μόνο ότι «έφυγα με έδιωξαν από το σπίτι μου. Και τώρα θέλω να με πάρετε μαζί σας, όπου είστε εσείς να πάω να βρω μια δουλειά να ζήσω».

- Τότε θα σε πάρω στο σπίτι μας, γιατί κι εμείς χρειαζόμαστε μια κοπέλα στο σπίτι.

Έφυγε μαζί του, πήγανε στου βασιλιά το παλάτι και πήγε στη μάνα του και στον πατέρα του και τους είπε: «Βρήκα ένα κορίτσι στο δάσος που θέλει δουλειά. Κρίμα είναι το καημένο!». Ο βασιλιάς είπε ας καθίσει να εργασθεί σε μας. Αυτή δεν είπε όμως ότι ήταν βασιλοκόριτσο. Δούλεψε

κάμποσο, αυτός την αγάπησε όμως από την αρχή μόλις την είδε την αγάπησε. Λέει μια μέρα στον πατέρα του:

- Θα μου κάνεις μια χάρη;
- Τι χάρη;
- Αυτή την κοπέλα πολύ την αγαπάω, την θέλω.
- Μα πως θα την πάρεις αυτή είναι φτωχό κορίτσι.
- Εγώ δεν ξέρω τι θα κάνεις εγώ αυτή θα πάρω. Θα την πάρω και θα φύγω.

Αναγκαστήκανε, σου λέει, μοναχογιός να φύγει; Την αρραβωνιάσανε και μετά την ετοιμάσανε για γάμο.

Τότε είπε ο πατέρας του να καλέσουνε όλους τους βασιλιάδες που ήτανε στα κράτη. Λέει «Θα καλέσω όλους τους βασιλιάδες να έρθουν στο γάμο του παιδιού μου». Βασιλιάς ήταν και του κοριτσιού ο πατέρας, τον φώναξαν μαζί με τις κόρες και τη μητέρα. Όταν ήρθαν αυτή τους είδε αλλά δεν παρουσιάστηκε καθόλου. Λέει η κοπέλα στον υπηρέτη: «Σ' αυτόν μόνο σ' αυτόν όχι στους αλλουνούς θα τον βάλεις το πιάτο να είναι χρυσό και η σαλάτα του ασήμι το πιάτο και δε θα βάλεις αλάτι καθόλου. Έτσι θα του τα δώσεις να φάει. Έχω το σκοπό μου». Πράγματι έγινε. Οι άλλοι τρώγανε κανονικά αλλά αυτοί ήταν χρυσό και ασήμι το πιάτο. Όλοι λέγανε τι ωραίο φαγητό κι αυτός έλεγε δεν είναι καθόλου καλό το φαγητό σας.

- Μα πώς όλοι τρων και σε όλους αρέσει.

Κι όλοι φώναξαν πως το φαγητό ήταν πολύ νόστιμο. Το δικό του όμως ήταν άνοστο.

- Μα δεν είναι ωραίο, έλεγε πάλι.

Δοκιμάζουν άλλοι για να δούνε, πράγματι το φαγητό ήταν άνοστο δεν είχε αλάτι. Τότες αμέσως πάρει ο βασιλιάς να δει ποιος το έκανε. Πήγε μέσα λέει ο υπηρέτης, «Εγώ το έκανα». «Μα τι έκανες, του λέει, μας ντρόπιασες!». «Διέταξε η νύφη».

- Γιατί το έκανες αυτό; , τη ρωτά ο βασιλιάς.
- Έχω το σκοπό μου. Είπε.

Τότες παρουσιάστηκε και μόλις την είδε ο πατέρας της έτσι έμεινε! Σου λέει, πού βρέθηκε αυτός τη νόμιζε για χαμένη.

- Γιατί μπαμπά δε σου αρέσει το φαγητό;

Τότες όλοι έτσι μείνανε σου λέει ήταν βασιλοκόριτσο κι αυτό. Κι αυτός έτσι έμεινε ο πεθερός της.

- Γιατί δεν σου αρέσει το φαγητό;
- Είναι πού άνοστο δεν είναι ωραίο.
- Όταν σ' έχω πιάτο χρυσό και ασήμι τη σαλάτα.
- Ναι αυτά είναι, αλλά το φαγητό δεν είναι ωραίο.
- Όταν ρώτησες εμένα πόσο σ' αγαπώ και σ' είπα σαν το αλάτι εσύ γιατί τότε σε κακοφάνηκε και μ' έδιωξες από το σπίτι;

Κι ήταν όλοι τώρα καλεσμένοι.

- Έχεις δίκιο κορίτσι μου. Άρα εσύ μ' αγαπούσες περισσότερο απ' όλες.

Την αγκαλιάσανε, την φίλησαν οι αδερφές της όλες και μετά έγινε χαμός! Χοροί κι έτσι ζήσαν αυτοί καλά και μεις καλύτερα!

Έναρξη αφήγησης 2^{ου} παραυθιού.

«Μια φορά κι ένα καιρό, ήταν ένας βασιλιάς κι είχε μια μοναχοκόρη. Μεγάλωσε, λέει μια μέρα στη γυναίκα του:

- Ξέρεις τι σκέφτηκα γυναίκα; Πρέπει να βρούμε ένα γαμπρό για το κορίτσι μας. Πρέπει να την παντρέψουμε γιατί εγώ θα μεγαλώσω και πρέπει να πάρει αυτή το θρόνο. Και ξέρεις τι σκέφτηκα; Θα καλέσω όλους τους πλουσίους από αυτό το μέρος και θα 'ρθουνε στην αυλή μου. Αφού θα 'ρθουνε στην αυλή μου αυτοί, θα βαδίζουνε προς τα μέσα και θα βάλω το κορίτσι επάνω στο μπαλκόνι μ' ένα μήλο και θα το ρίξει το μήλο και σε όποιον κεφάλι πάει το μήλο εκείνον θα πάρει.

Ε, τότες, έτσι είπε έτσι έκανε.

Κάποιος φτωχός ,όχι ήτανε πολύ φτωχός έκανε το φτωχό, κι έκανε και τον κουτσό ότι κουτσαίνει λέει σε έναν άλλον εκεί:

- Τι γίνεται εδώ;, λέει.
- Έτσι κι έτσι, κάλεσε ο βασιλιάς όλους τους αυτούς και σε όποιον πέσει το μήλο θα τον πάρει για γαμπρό.
- Θα πάω κι εγώ, τον είπε αυτός τον άλλον.
- Χαζός είσαι εσένα θα δεχτεί; Εκεί θα' ναι όλοι τους πλούσιοι εσύ που θα πας. Μην πας!
- Εγώ θα πάω!

Πάει που λες, πέρασε πέφτει το μήλο πάνω στο δικό του το κεφάλι. Μόλις γύρισε αυτός «Αμάν!, λέει ο βασιλιάς, σ' αυτόν έπεσε το μήλο; Λάθος ήτανε.

Αυτή μόλις όμως τον είδε τον αγάπησε. Ήταν πολύ όμορφος αυτός. Δεύτερη φορά περνά κι αυτός μέσα πάλι σ' αυτόν έπεσε το μήλο. Τρίτη φορά πάλι σ' αυτόν το μήλο. Τότες είπε ο πατέρας:

- Άρα είναι τυχερό αυτόν να πάρει.

Αλλά δεν μπορούσε να κάνει και διαφορετικά σε λέει τρίτη φορά να πέσει το μήλο πάνω του; Τον έκανε γαμπρό. Παντρευτήκανε, χοροί, γλέντια όλα αυτά. Όλοι ήτανε κύριοι πλούσιοι βασιλιάδες αυτόν ντρεπότανε να τον παρουσιάσει αλλά και τι να 'κανε; Για χατίρι για το κορίτσι. Αυτός μιλούσε με τη γυναίκα του καλά αυτά, ο βασιλιάς όμως όλο έλεγε:

- Ε μωρέ! Σ' αυτόν έτυχε να πέσει το μήλο!

Πάντα το είχε καημό γιατί δηλαδή έπεσε σ' αυτόν

Μια μέρα έκαναν πόλεμο το ένα κράτος στο άλλο. Έπρεπε να παν να πολεμήσουν. Πήγανε, που λες, λέει η κόρη στο βασιλιά:

- Να 'ρθει κι ο άντρας μου.
- Που να 'ρθει ρε αυτός! Ποτ μπορεί να 'ρθει αυτός; Α, θα τον δώσω αυτό το κουτσό άλογο κι ας έρθει. Για να μη σε χαλάσω το χατίρι.

Αυτός με το κουτσό το άλογο μπήκε μες στις λάσπες εκεί... «Ε, του λεν οι άλλοι, εσύ φύγε εμείς θα πάμε». Εκεί όμως στον πόλεμο τους νικούσε ο εχθρός αυτούς. Αλλά αυτός τι έκανε,

είχε ένα ραβδί μαγικό. Το χτυπάει μια φορά έτσι και παρουσιάζεται η μάγισσα.

- Θέλω να φέρεις το καλύτερο άλογο με στολίδια με χρυσάφι και τα καλύτερα ρούχα σαν αξιωματούχος. Του τα 'φερε η μάγισσα, ντύθηκε, πήρε το άλογο αλλά τόσο γρήγορα έφυγε που πρόλαβε. Πάει μπροστά στον πόλεμο τάκα-τάκα έριξε τους οπισθοχώρησε τους εχθρούς. Μόλις τον είδε ο βασιλιάς είπε «Ποιος να τον έστειλε αυτόν;» αλλά δεν τον γνώρισε γιατί ήταν ντυμένος με αυτά δεν τον γνώρισε. Νικήσανε. Έφυγε αυτός πάλι ήρθε χτυπά το ραβδί και τα αφήνει εκεί σε μια άκρη. Πηγαίνει παίρνει πάλι το άλογο απ' τις λάσπες. Αφού γύρισε ο βασιλιάς όλοι νικητές «Α!, τον λέει, εμείς νικήσαμε κι εσύ ακόμα εδώ είσαι;, του είπε. Αλλά τέτοιον άχρηστο πήρε η θυγατέρα μου!».

Έφυγε μετά πήγε στο σπίτι κι έλεγε την ιστορία πως πολεμήσανε και πως βρέθηκε ένας... λέει:

- Θέλω να τον δω αυτόν τον άνθρωπο. Λεβεντιά! Μπήκε μπροστά τους διέλυσε όλους!.

Τα έλεγε στο γλέντι αφού νικήσανε. Γυρίζει στη θυγατέρα του και λέει:

- Αλλά ο άντρας σου, πού! Τάχα ήρθε κι αυτός, εμείς εδώ τον βρήκαμε!

Πάλι τον κατηγορούσε. Πετάγεται αυτό φεύγει και πηγαίνει πάλι εκεί στα ρούχα. Ντύνεται όπως ήταν αξιωματικός με το άλογο και έρχεται μέσα εκεί στο τραπέζι.

- Να αυτός ήτανε που μας γλίτωσε από τον πόλεμο και τους κερδίσαμε!

Η γυναίκα του είπε:

- Αυτός σαν τον άντρα μου είναι.
- Αυτός ήταν!

Γυρίζει τον κοίταξε απλά και του λέει:

- Εγώ ήμουν!
- Πως εσύ;
- Τα έκανα αυτά για να δείτε τι αξία είχα. Εσείς νομίζατε ότι ήμουν αυτός που πιστεύατε.
- Εσύ κούτσαζες.
- Έκανα τον κουτσό. Να δω τι θα προσφέρατε για μένα αλλά με είχατε στην άκρη.

Χαρά αυτός! Σου λέει τέτοιο γαμπρό έκανα;. τον αγκαλιάζει καλέσανε κι άλλους και κάνανε γλέντι μέχρι το πρωί. Κι έτσι ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φωτογραφικό υλικό από την
περιοχή της Αγριάς και της
Δράκειας.

Πηλιορείτικο ζευγάρι με νεόνιες
ευδυμασίες 19ος αιώνας.

Σάκεια νέοι της μεταβατικής εποχής.
Σρακιάς και ψαλιδοκόβοι.

Πηλιορείτικη ενδυμασία
νέου του 19ου αιώνα.

Γυναικείες τόνικες ενδυμασίες.

Δράκεια, κληρωτά τα ιππικά
το 1896.

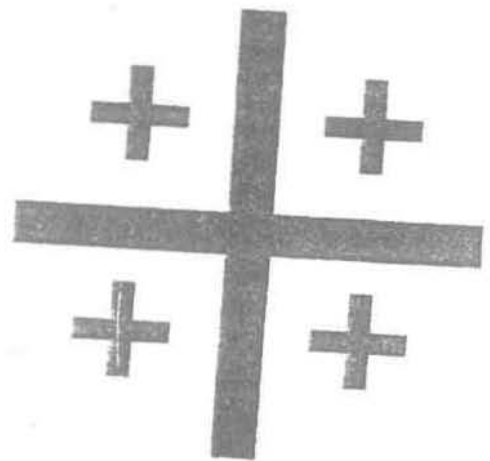
Γρακιώτης πολεμιστής του πολέμου 1912-13.

Δράκεια, οικογένεια
φωτογραφία του μεσο-
πολέμου.

«Οι εφημερίδες της Κοινότητας Αρχαίας και της Κοινότητας Αγίας».

«Η εφημερίδα της Επανάστασης».

Η σημαία της Επανάστασης του 1821 του Αδριανού Γαζή.

Εργάτες στο διάλεγμα της ελιάς.

Το εργατικό
προβλητικό μας
ελευθερωτικό στο
Ασπιά στο μεσοπόλε-
μο.

Διάλεγμα ελαιών
6ε αποθήκη.

Εσωτερικό ελαιουργείου
Προετοιμασία βαρελιών
για εξαγωγή.

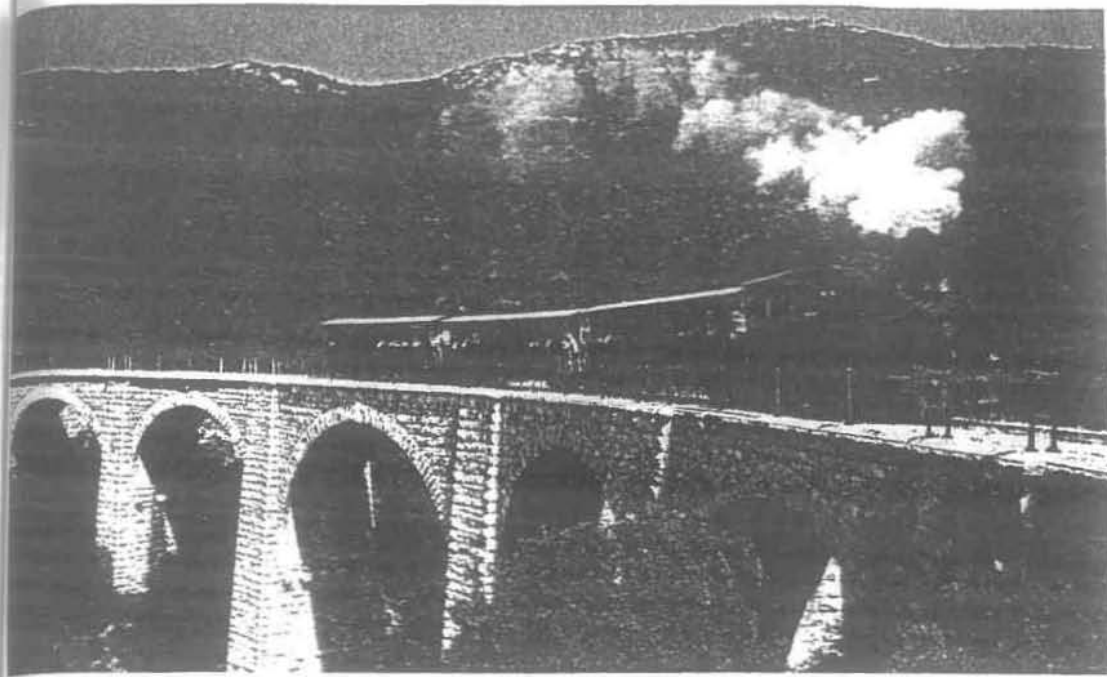

ΑΓΡΙΑ 1930

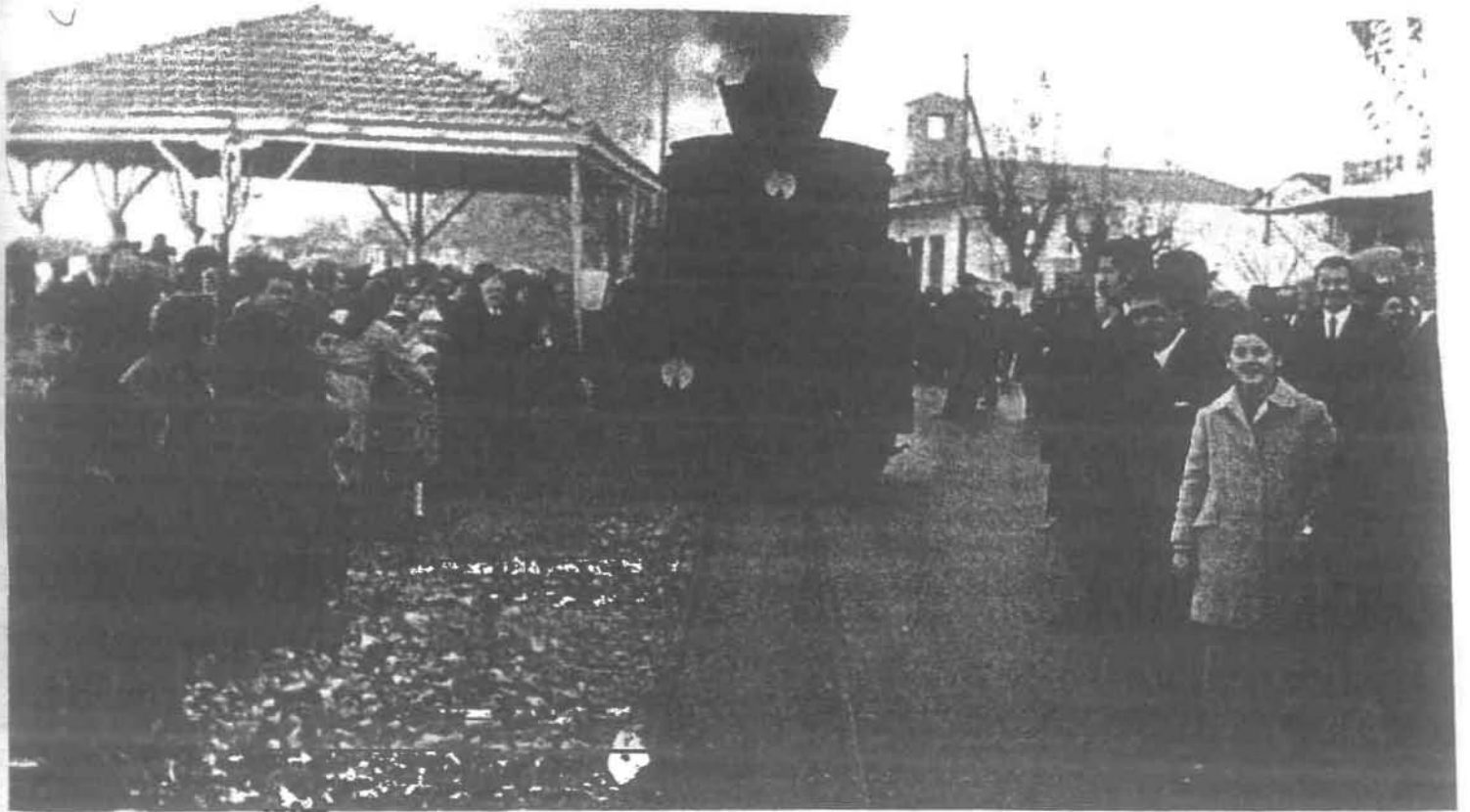
Προετοιμασία βαρελιών για φόρωση

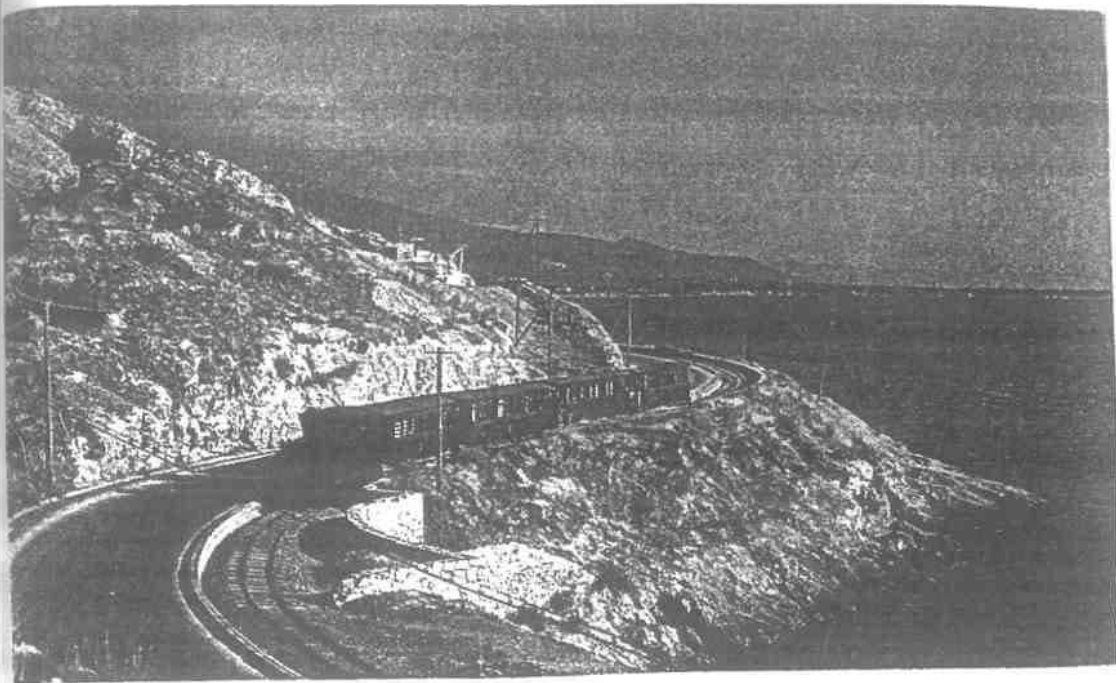
Το προσωπικό μας
ελασματούχων στην Αγρία
στο μεσοπόλεμο.

Το τρανιάκι στην πε-
ντατόξη γέφυρα της
Κουφαλίας.

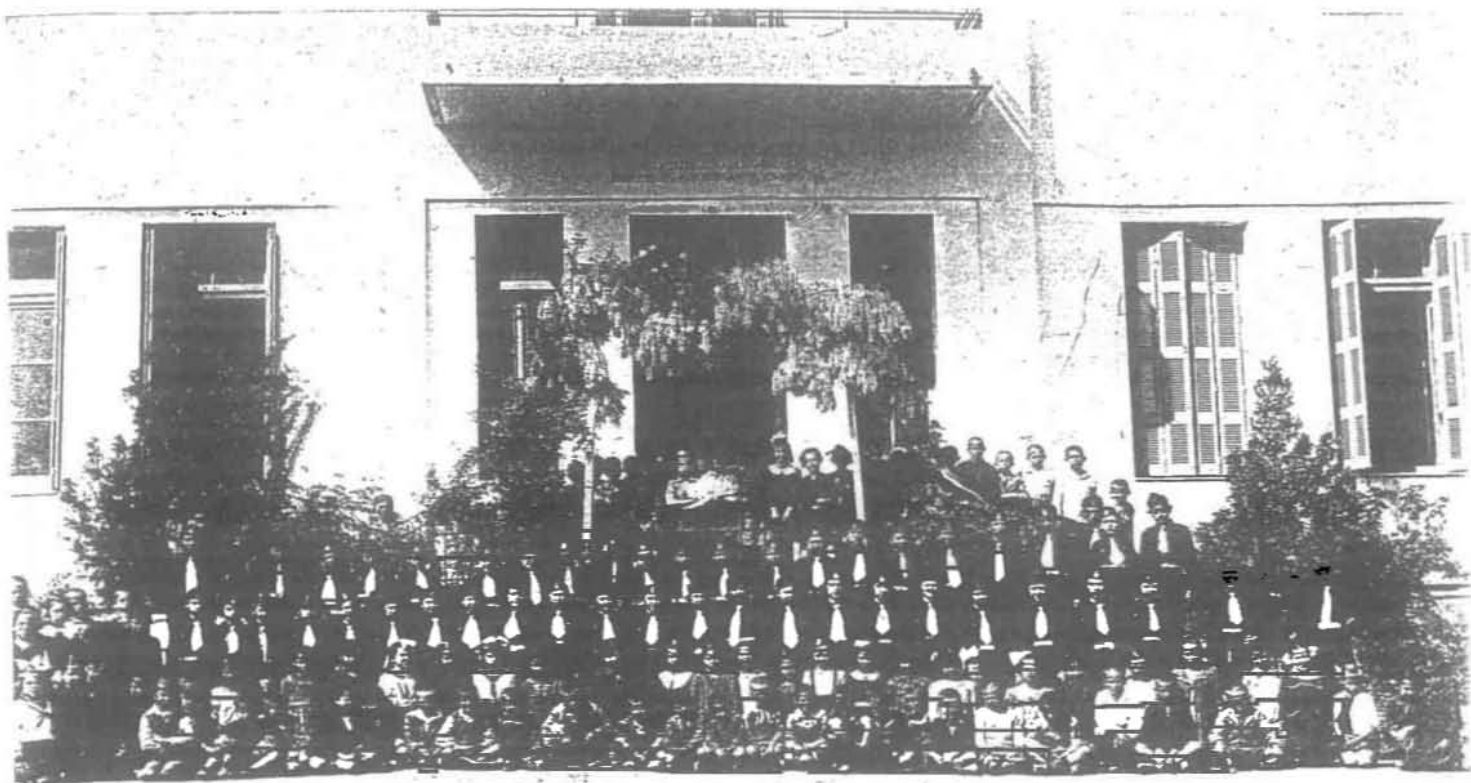
Αγριά, περιμένοντας την άφιξη κάποιου Ερίστημου.

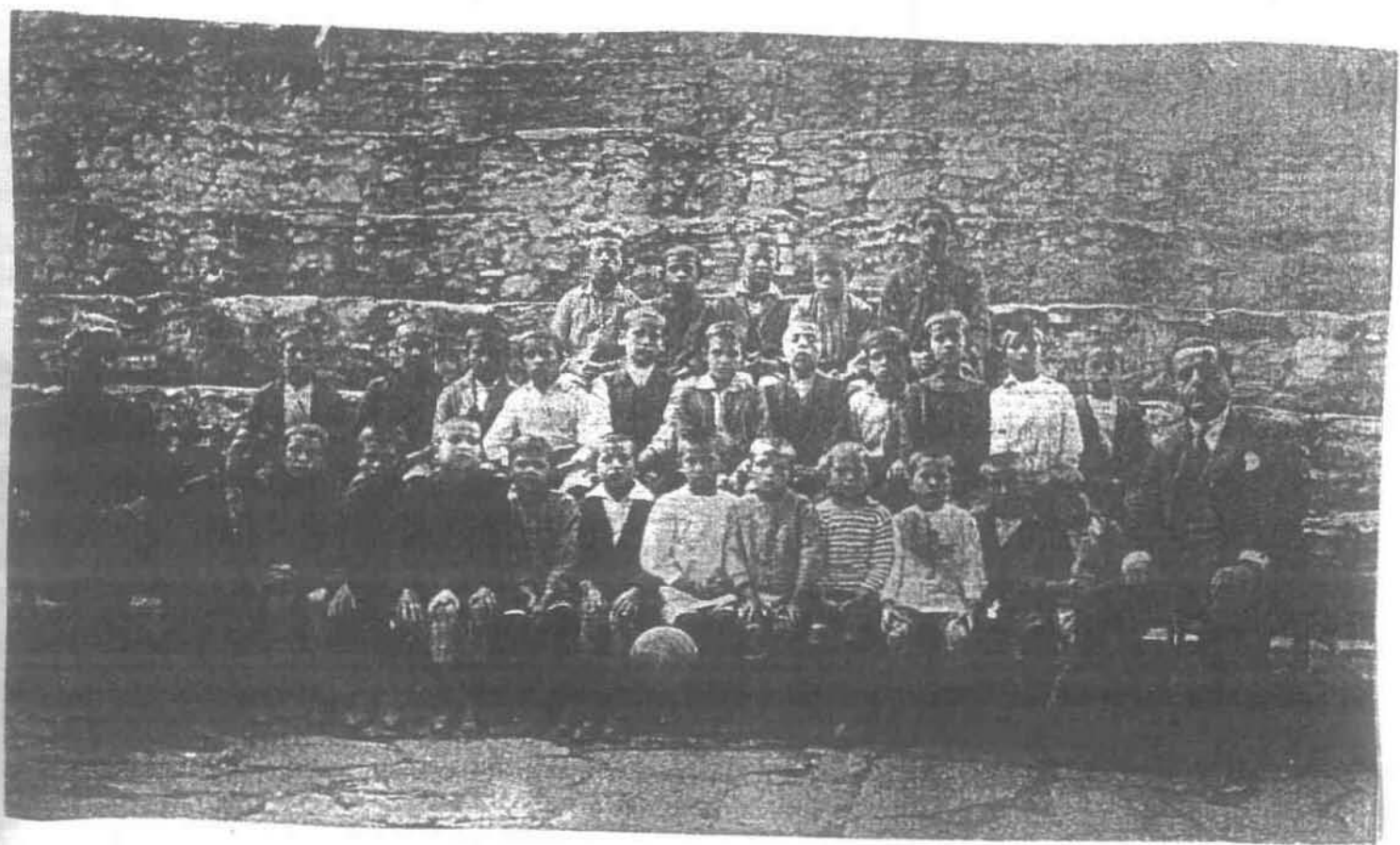
Το τρένο 67η
Γορίτσα.

Αρχαίο εισιτήριο
παρεκκείναι για το
τρένο κ.

Ληροσικόν Σχολείον Ασπίδος
1939.

Αράκεια, μαθητές του Ληροσικαίου Σχολείου,
δεκαετία του '20.

Μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Αφριάς με τον διευθυντή
Α. Αρχιμανδρίτη.

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ *Αφριάς*

Αριθ. _____

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΝ

Ὁ μαθητής *Μηκκουζαγιαῆτων Η* πατὸς *Μηκκουζαγιαῆτων Η* διακύσας τὰ
ἐν τῇ *Γ* τάξει τῆς Σχολῆς τὸν ἐπίμαθον διδαχθέντα μὴ *κατὰ* καὶ δημοσίᾳ κατὰ τὸ
τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους εἰς αὐτὰ ἐξετασθεὶς ἠξιώθη τοῦ βαθμοῦ *3. καλῶς*

Ἡ ἐν τῇ Σχολῇ διαγωγή του ὑπῆρξεν *ἀριστα*

Ἐν *Αφριάς* τῇ 4 Ἰουλίου 1893

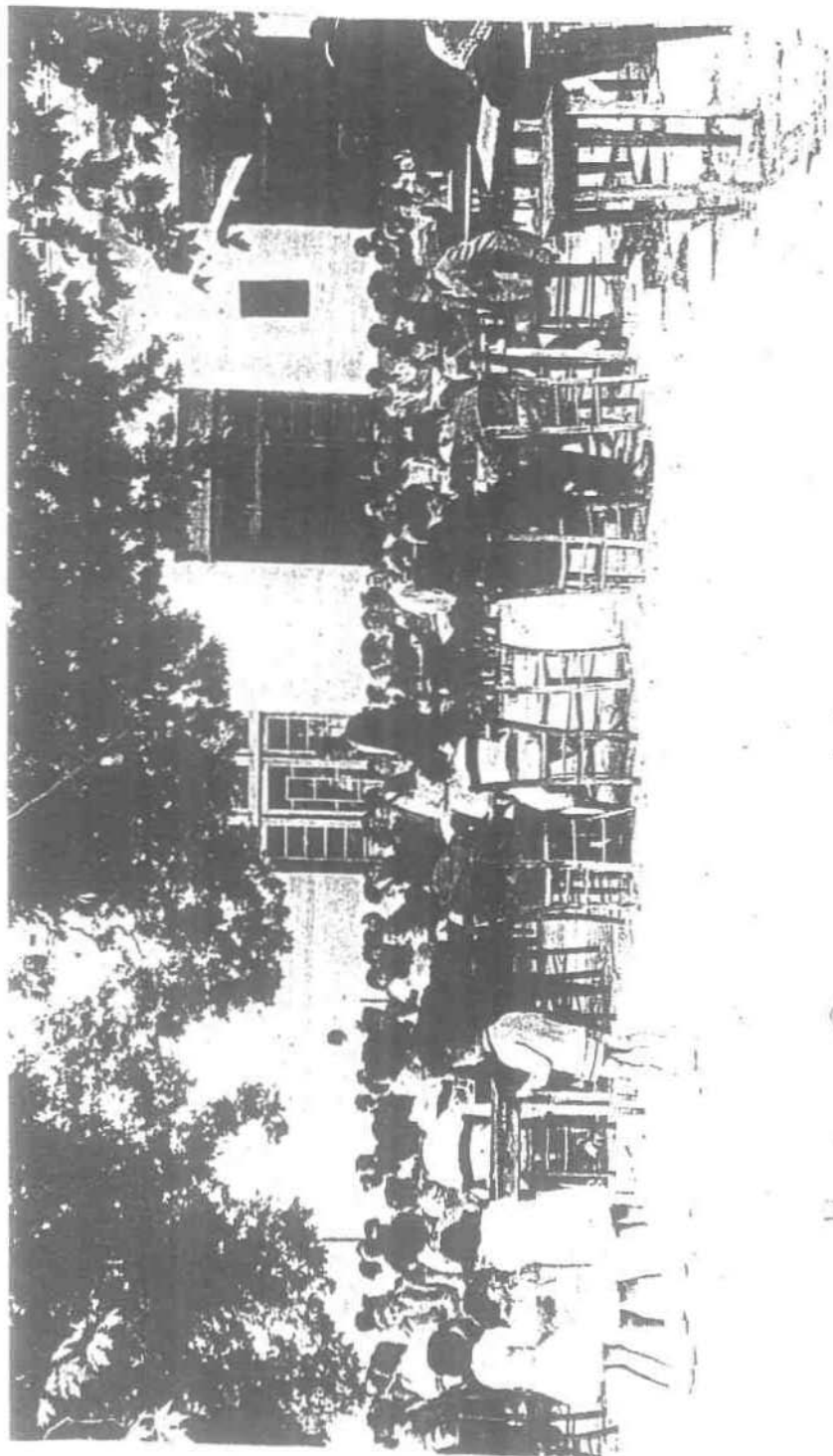
Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

Α. Βασιλοπούλου

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

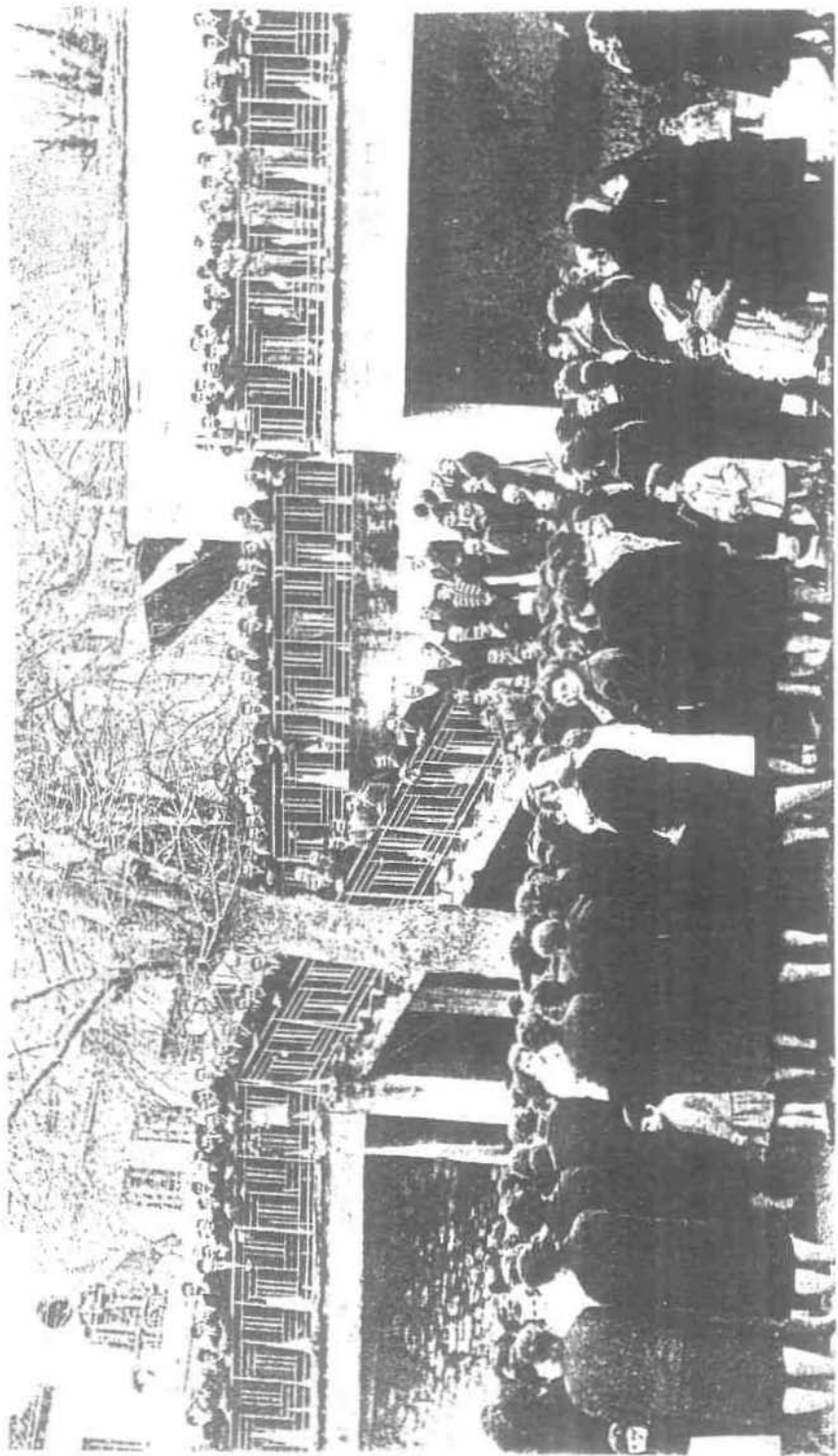
Αρχιμανδρίτης

Αφριάς, ενδεικτικό Δημοτικό Σχολείου, 1893.

Η κώμη η Γαρεία τῆς Αρκαδίας.

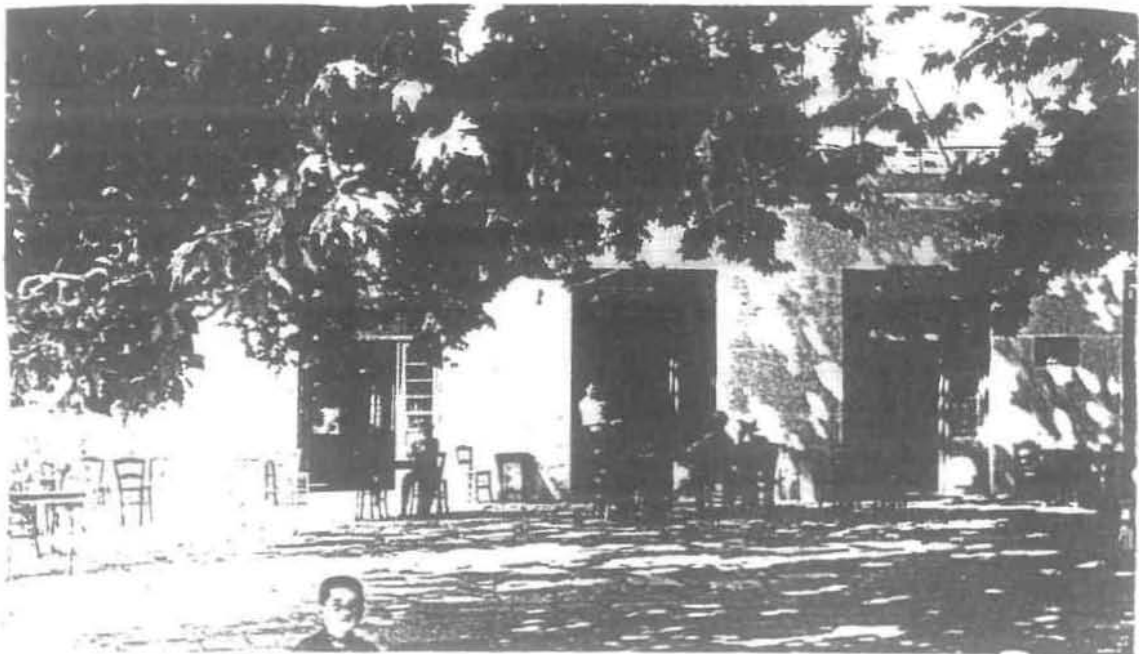
Συγκέντρωση στην Κιάτση Πλατεία της Αθήνας.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΚΩΝ. ΑΔΑΜ
 ΚΩΝΣΤ. ΑΝΑΣΤ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
 ΑΝΑΣΤ. ΚΩΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
 ΦΑΝΟΥΡ ΑΘ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ
 ΓΕΩΡ. ΙΩΑΝ. ΑΡΑΒΙΔΗΣ
 ΝΙΚΗΦ. Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
 ΔΗΜ. ΧΑΡ. ΑΡΕΦΑΣ
 ΙΩΑΝ. ΑΘ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ
 ΓΕΩΡ. ΚΩΝ. ΒΟΥΚΟΥΡΑΣ
 ΔΗΜ. ΙΩΑΝ. ΒΟΛΩΤΗΣ
 ΑΝΤ. ΧΑΡ. ΒΕΛΕΤΣΑΚΟΣ
 ΚΩΝ. ΝΙΚ. ΒΟΥΔΑΝΟΥ
 ΔΗΜ. ΙΩΑΝ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
 ΝΙΚ. ΧΑΡ. ΠΑΝΝΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
 ΚΩΝ. Γ. ΚΑΡΑΓΓΟΥΝΗΣ
 ΚΩΝ. ΑΝΤ. ΔΟΥΚΑΣ
 ΚΩΝ. Γ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ
 ΝΙΚ. Κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ
 ΧΡΙΣΤΟΦ. ΑΠ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ
 ΙΩΑΝ. ΔΗΜ. ΖΑΜΠΑΛΟΣ
 ΑΘ. ΔΗΜ. ΖΑΜΠΑΛΟΣ
 ΙΩΑΝ. ΑΘ. ΖΑΜΠΑΡΔΙΚΟΣ
 ΚΩΝ. ΑΘ. ΖΑΜΠΑΡΔΙΚΟΣ
 ΓΕΩΡ. ΑΘ. ΖΑΜΠΑΡΔΙΚΟΣ
 ΧΑΡΑΛ. ΑΝΤ. ΖΑΜΠΑΖ
 ΓΕΩΡ. ΑΝΤ. ΖΑΜΠΑΖ
 ΙΩΑΝ. Δ. ΖΑΜΠΑΡΔΙΚΟΣ
 ΝΙΚ. Δ. ΖΑΜΠΑΡΔΙΚΟΣ
 ΚΩΝ. Ν. ΟΛΙΒΕΡΟΣ
 ΑΘΑΝ. Ν. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
 ΑΝΤ. Ν. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
 ΚΩΝ. Γ. ΚΑΛΑΜΝΙΚΟΣ
 ΔΗΜ. Γ. ΚΕΦΑΛΑΣ
 ΧΑΡΑΛ. Ν. ΚΕΦΑΛΑΣ
 ΚΩΝ. Χ. ΚΕΦΑΛΑΣ
 ΣΠΥΡ. Μ. ΚΕΦΑΛΑΣ
 ΝΙΚ. Γ. ΚΕΦΑΛΑΣ
 ΔΗΜ. ΤΡΙΑΝ. ΚΑΒΟΥΡΑΣ
 ΑΠ. Π. ΚΑΒΕΛΑΡΗΣ
 ΝΙΚ. Γ. ΚΩΣΤΗΣ
 ΝΙΚ. Γ. ΚΟΥΤΣΟΜΗΤΡΟΣ
 ΚΩΝ. Δ. ΚΟΥΤΣΟΜΗΤΡΟΣ
 ΣΠΥΡ. Σ. ΚΟΥΤΣΟΜΗΤΡΟΣ
 ΣΤ. Σ. ΚΟΥΤΣΟΜΗΤΡΟΣ
 ΑΘ. Ζ. ΚΟΥΤΣΟΜΗΤΡΟΣ
 ΚΩΝ. ΣΤ. ΚΟΥΤΣΟΥΔΑΣ
 ΠΑΝΤ. Δ. ΚΟΖΑΒΕΤΗΣ
 ΠΑΝΤ. Β. ΚΑΜΠΑΖ
 ΔΗΜ. Γ. ΚΟΥΜΟΥΤΣΗΣ
 ΝΙΚ. Α. ΚΑΡΑΒΕΛΗΣ
 ΚΩΝ. Φ. ΚΑΡΑΒΕΛΑΣ
 ΣΤ. Κ. ΚΑΡΑΪΩΛΗΣ
 ΑΠ. Δ. ΚΟΥΤΣΙΝΑΡΗΣ
 ΔΗΜ. Π. ΛΙΑΤΣΙΚΑΣ
 ΑΝ. Δ. ΛΙΑΤΣΙΚΑΣ
 ΕΣ. Α. ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ
 ΕΠΙΜΑΣΤΡΟΝΙΚΟΛΑΟΥ
 ΛΥΚ. Π. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
 ΓΕΩΡ. ΑΘ. ΜΟΥΤΟΣ

ΘΩΜ. ΙΩΑΝ. ΜΙΤΖΕΛΟΣ
 ΧΡΙΣΤ. ΑΠ. ΜΙΧΟΠΟΥΛΟΣ
 ΚΩΝ. ΓΕΩΡ. ΜΑΣΤΡΟΚΩΣΤΑΣ
 ΚΩΝ. ΑΘΑΝ. ΜΑΓΓΟΣ
 ΔΗΜ. ΓΕΩΡ. ΜΑΓΓΟΣ
 ΔΗΜ. ΑΠΟΣΤ. ΜΑΡΚΑΣ
 ΙΩΑΝ. ΑΠ. ΜΑΡΚΑΣ
 ΧΑΡΙΤ. ΑΠ. ΜΑΡΚΑΣ
 ΓΕΩΡ. ΔΗΜ. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ
 ΣΠΥΡ. ΔΗΜ. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ
 ΠΡΩΤΕΣΙΛΑΟΣ ΑΘ. ΜΙΤΖΕΛΟΣ
 ΚΩΝ. ΓΕΩΡ. ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ
 ΑΝΕΣΤΗΣ ΙΩ. ΜΠΑΛΤΟΥΜΗΣ
 ΙΩΑΝ. ΚΩΝ. ΠΑΝΤΑΖΑΚΗΣ
 ΣΠΥΡ. ΚΩΝ. ΠΑΝΤΑΖΑΚΗΣ
 ΝΙΚ. ΔΗΜ. ΠΕΤΑΛΑΣ
 ΓΕΩΡ. ΑΘΑΝ. ΠΑΤΡΩΝΗΣ
 ΝΙΚ. ΑΠΟΣΤ. ΠΑΤΡΩΝΗΣ
 ΓΕΩΡ. ΑΠΟΣΤ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
 ΔΗΜ. ΑΠΟΣΤ. ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ
 ΑΝΑΣΤ. ΚΩΝ. ΠΑΠΑΣ
 ΓΕΩΡ. ΑΝΑΣΤ. ΠΑΠΑΣ
 ΓΕΩΡ. ΑΝΤ. ΡΕΝΤΙΝΙΩΤΗΣ
 ΘΕΩΦ. ΚΩΝ. ΡΕΝΤΙΝΙΩΤΗΣ
 ΑΝΤ. ΚΩΝ. ΡΑΧΟΥΛΗΣ
 ΣΤΗ. ΙΩΑΝ. ΣΤΑΜΟΣ
 ΔΗΜ. ΝΙΚ. ΣΦΥΡΑΣ
 ΓΕΩΡ. ΔΗΜ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ
 ΘΕΩΦ. ΔΙΩΜ. ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗΣ
 ΚΩΝ. ΑΓΓΕΛ. ΧΤΕΡΕΙΟΥ
 ΧΑΡ. ΑΡΙΣΤ. ΤΑΓΑΡΑΣ
 ΓΕΩΡ. ΑΡΙΣΤ. ΤΑΓΑΡΑΣ
 ΑΡΓΥΡ. ΔΗΜ. ΤΣΟΛΑΚΗΣ
 ΟΡΕΣΤ. ΙΩΑΝ. ΤΣΟΠΟΤΟΣ
 ΝΙΚ. ΙΩΑΝ. ΤΡΑΝΤΟΣ
 ΣΠΥΡ. ΒΑΣ. ΤΣΙΑΜΤΖΗΣ
 ΝΙΚ. ΒΑΣ. ΤΣΙΑΜΤΖΗΣ
 ΧΑΡ. ΓΕΩΡ. ΤΣΙΑΡΑΣ
 ΚΩΝ. ΑΘΑΝ. ΤΣΙΑΡΑΣ
 ΒΑΣ. ΑΘΑΝ. ΤΣΙΑΡΑΣ
 ΑΘΑΝ. ΔΗΜ. ΦΑΣΙΑΚΑΣ
 ΔΗΜ. ΝΙΚ. ΧΑΛΚΙΑΣ
 ΑΝΑΣΤ. ΑΘΑΝ. ΧΑΛΚΙΑΣ
 ΘΕΩΦ. ΑΘΑΝ. ΧΑΛΚΙΑΣ
 ΣΠΥΡ. ΜΙΑΤ. ΧΑΤΖΗΓΕΡΓΟΡΙΟΥ
 ΕΛΕΥΘ. ΖΩΩ. ΖΕΤΤΑΝΗΣ
 ΚΩΝ. ΙΩΑΝ. ΔΑΠΑΠΟΥΣΤΟΛΟΥ
 ΚΑΤΑΜΟΝΟΙ ΕΚ ΣΕΣΚΛΙΑΣ
 ΒΑΣ. ΔΗΜ. ΚΟΛΙΜΗΤΡΟΣ
 ΔΗΜ. ΒΑΣ. ΚΟΛΙΜΗΤΡΟΣ
 ΑΠΟΣΤ. ΠΙΑΜΗΣ
 ΓΕΩΡ. ΝΙΚ. ΜΠΕΑΣ
 ΑΘΑΝ. ΚΩΝ. ΜΠΕΚΟΣ
 ΝΙΚ. ΔΗΜ. ΜΑΡΑΣ
 ΧΡΙΣΤ. ΝΙΚ. ΜΑΡΑΣ
 ΧΡΙΣΤ. ΑΔΑΜ. ΤΑΜΗΤΑΣ

ΚΑΤΑΜΟΝΟΙ ΕΣ ΑΓ. ΘΝΟΥΩΡΙΟΥ
 ΚΩΝ. ΑΛ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Τα ονόματα των
 εκτελεσθέντων από τα
 Γερμανούς στις 18
 Δεκεμβρίου 1943
 στην πλακά του μιν
 μέγω.

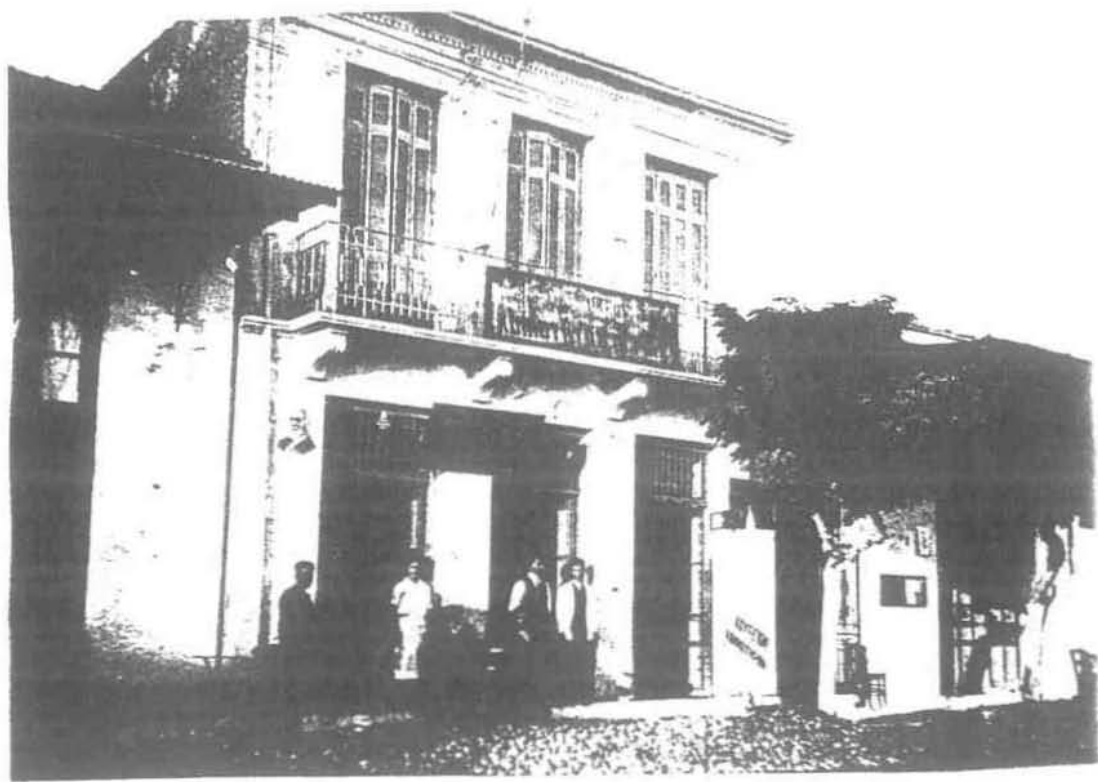
Το καφέ της
 κάτω πλακίας της
 άρκαδας επί όπου ο
 Γερμανοί συγκέντρωσε
 τους χωριανούς πριν
 από την εκτέλεση.

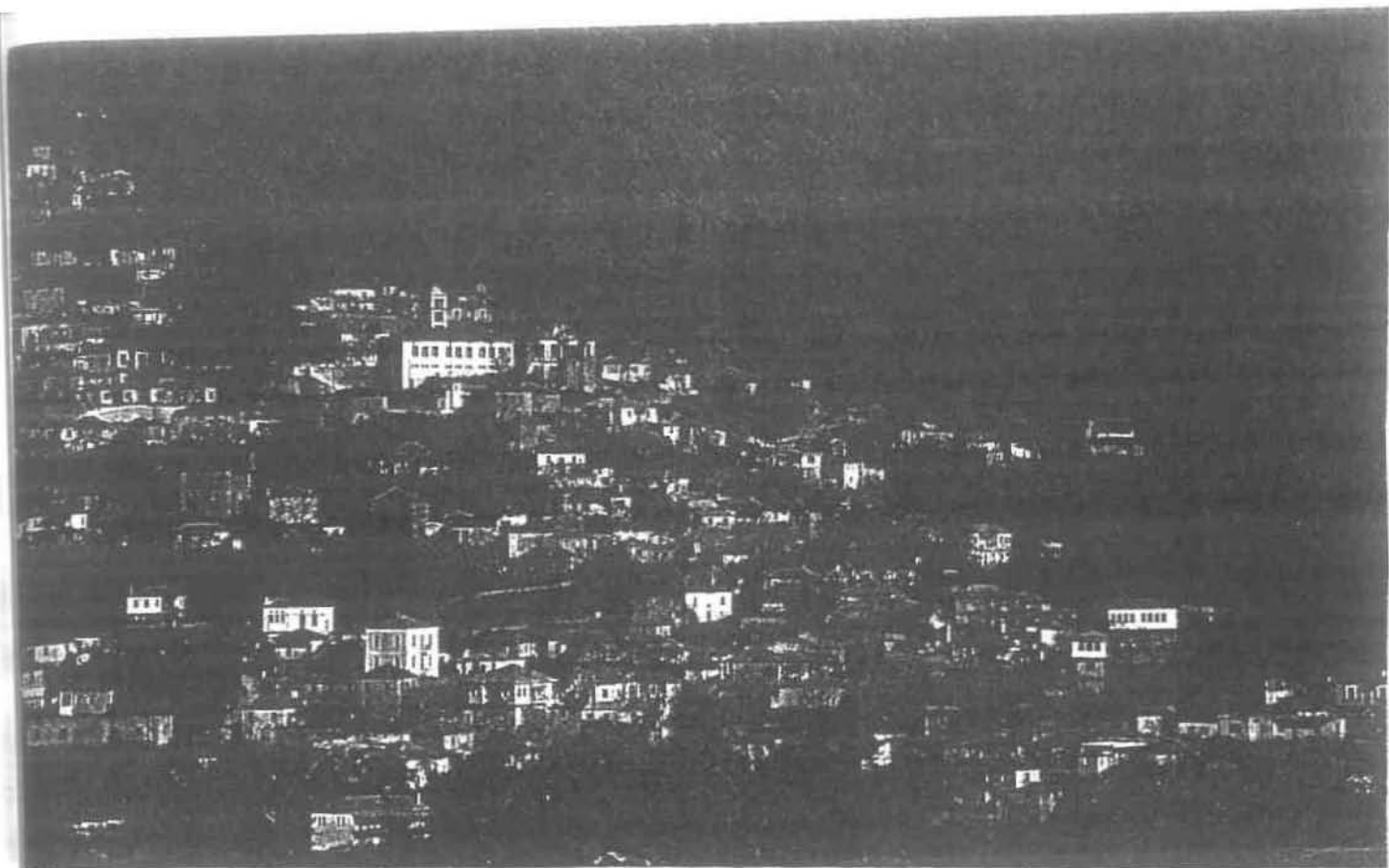
Το καφενείο του Κ. Σαραντοπούλου στην Αθήνα.

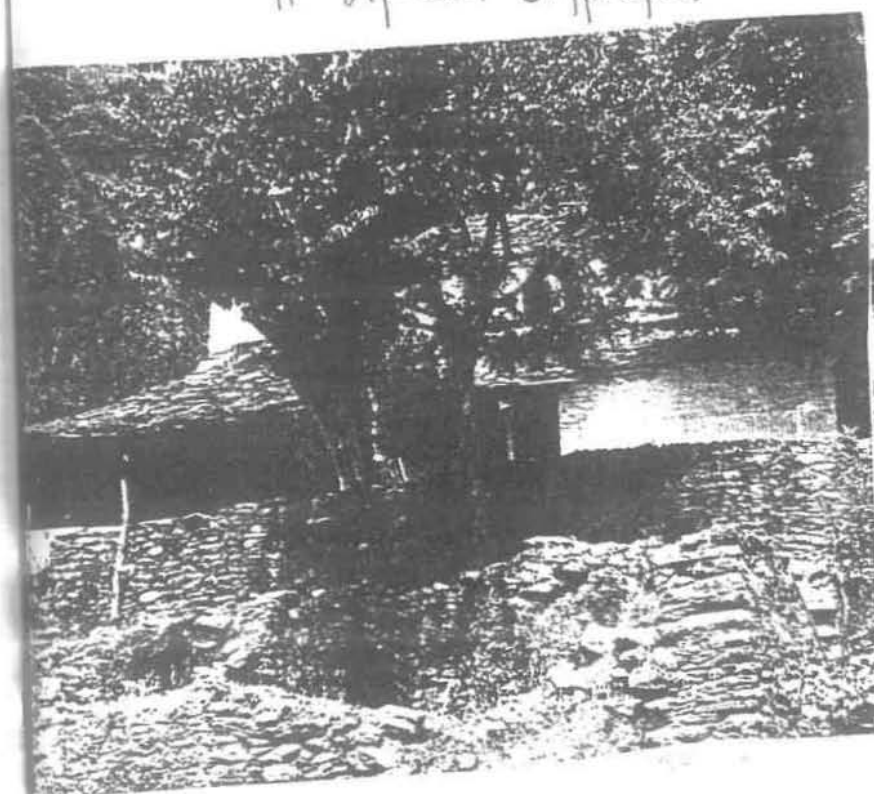
Κωνσταντίνος Τράντας
Πρόεδρος Αθηνών
1934-1940.

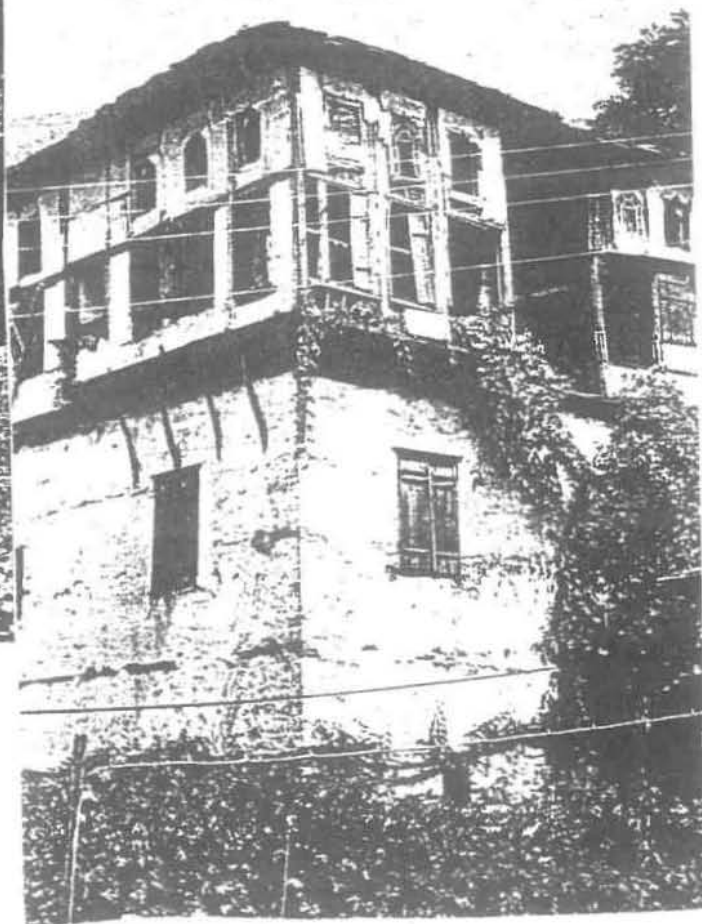
Το παλιό γραφείο της Κοινότητας
Αθηνών.

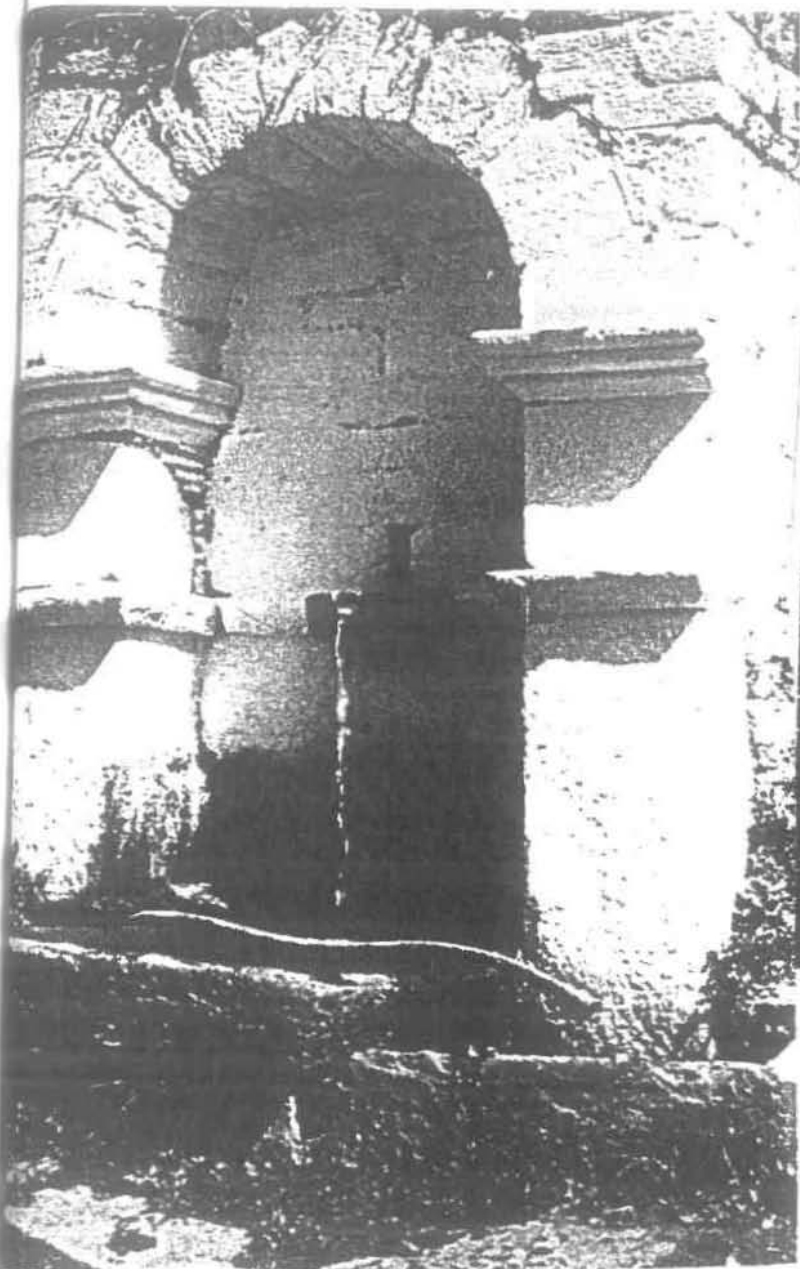
Η Λράκεια σήμερα.

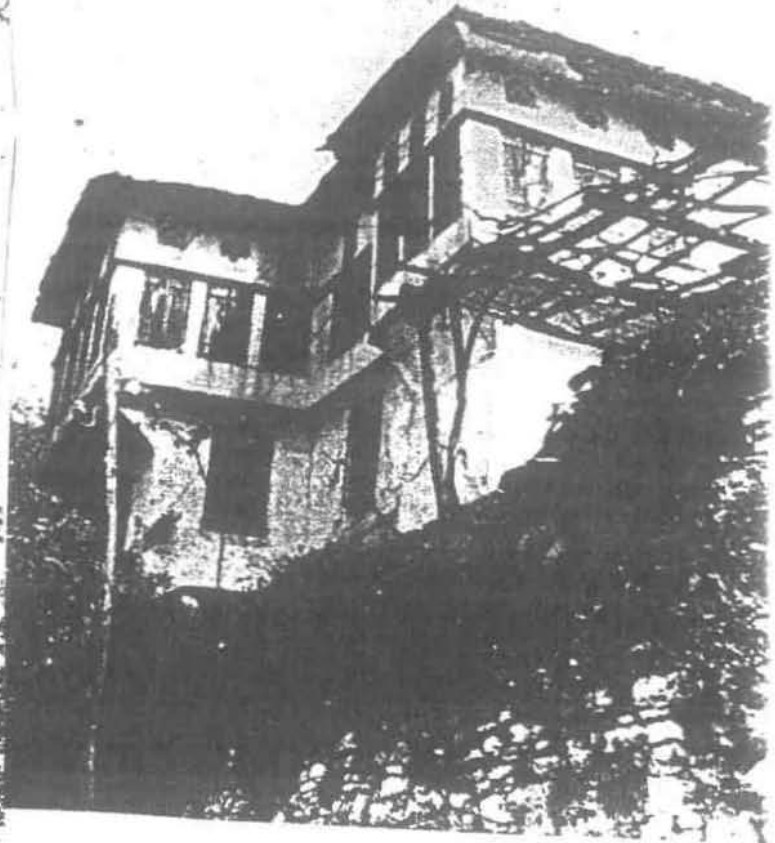
Λράκεια, εβραϊκή οδός Αγ. Σπυρίδωνος.

Λράκεια, ερειπωμένο παλιό αρχοντικό.

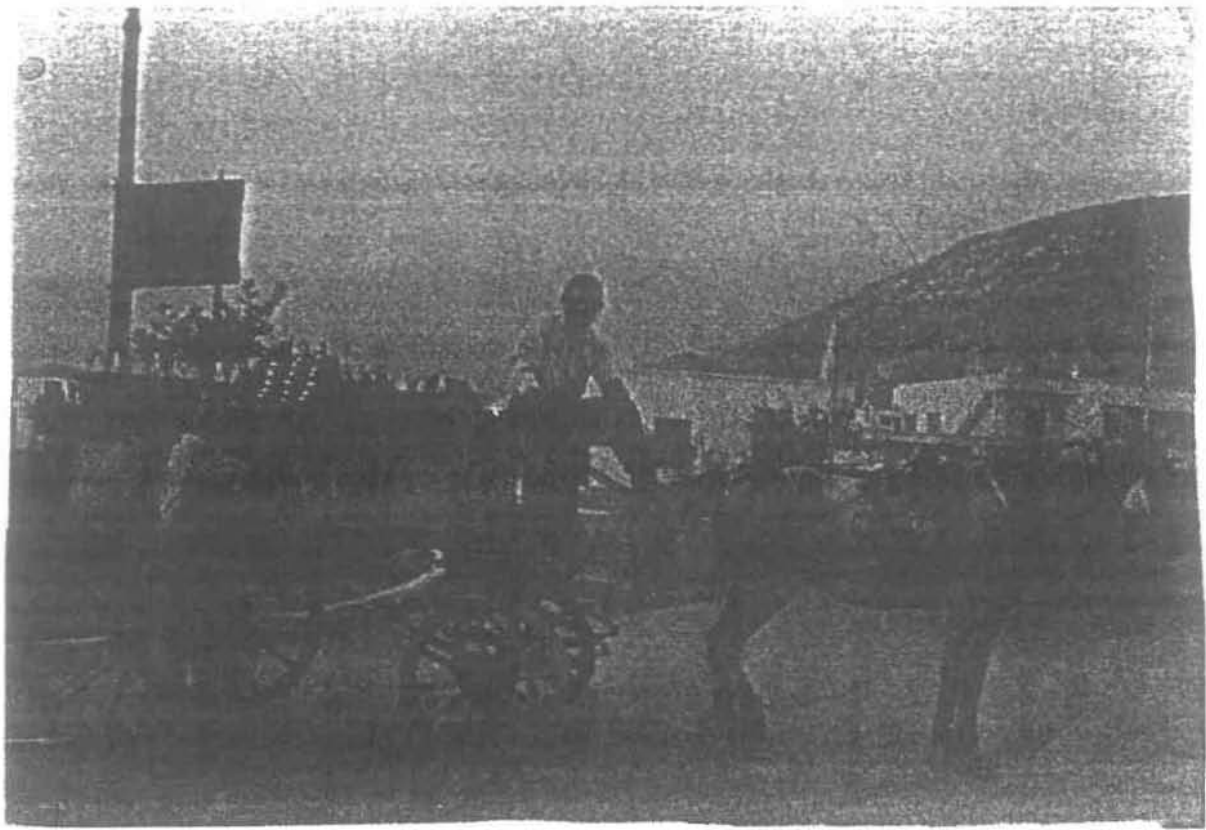
Αράκεια, βρύση στον Άγιο Σπυρίδωνα.

Παλιό αρχοντικό στη
Αράκεια.

Η παραλία της Αγρίας το 1940.

Προσληπτικός τρόπος μεταφοράς
Γεμάτος Αγριάς.

Παλιά διαφήμιση, για την ΕΨΑ.

ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ
ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΡΑΚΕΙΑΣ.

Κώστας Στέλλας.

Ο Κώστας Σερμηνίας.

Ευθύμιος Γκαβίνος.

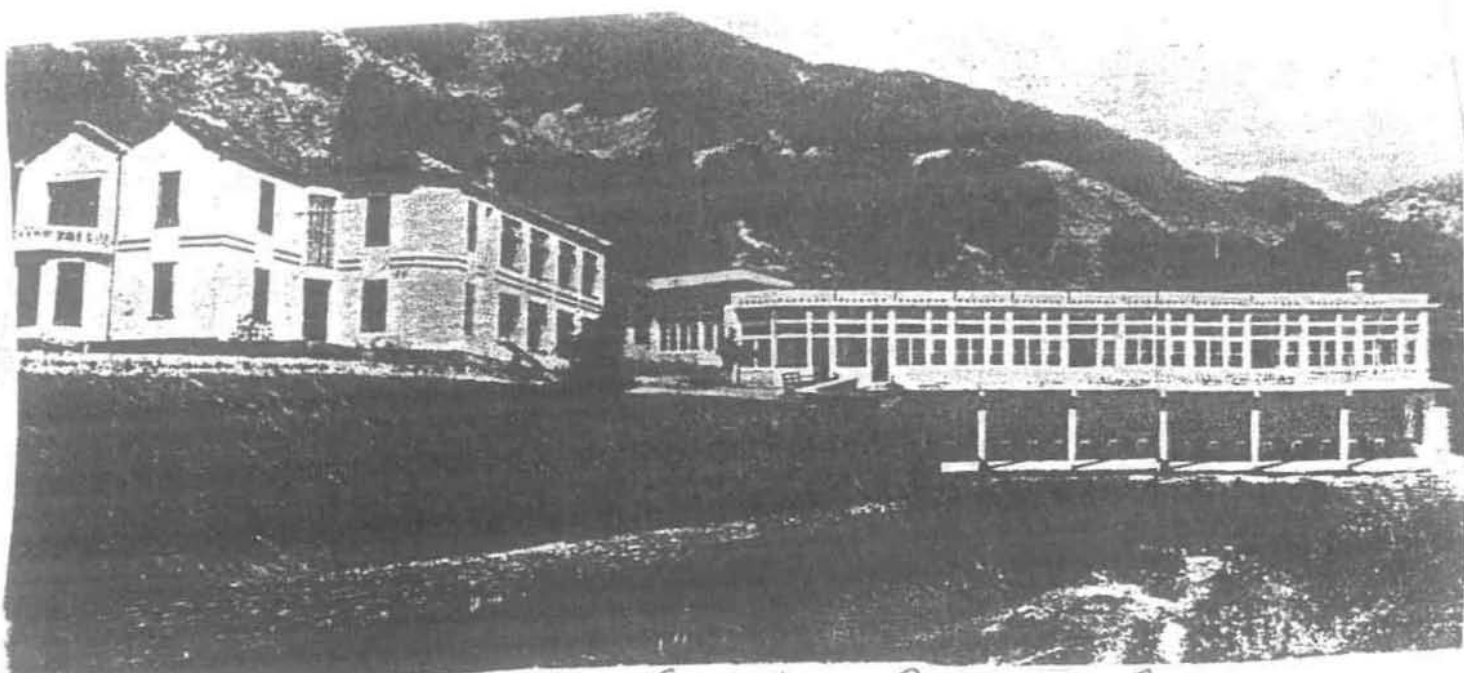
Περικλής Γεωργιάδης.

Ο Ανάστωλος Λαμυρίης

Ο Γεώργιος
Καραγιάννης.

Το Σανατόριο «Βιοδοχός Πηγή»
του Γεωργίου Καραμάνη στα Χάνια - Πηγία

Ο Γεωργιος Καραμάνης

Η Ελένη και ο Νίκος
Πορφυρογεωργίσης.

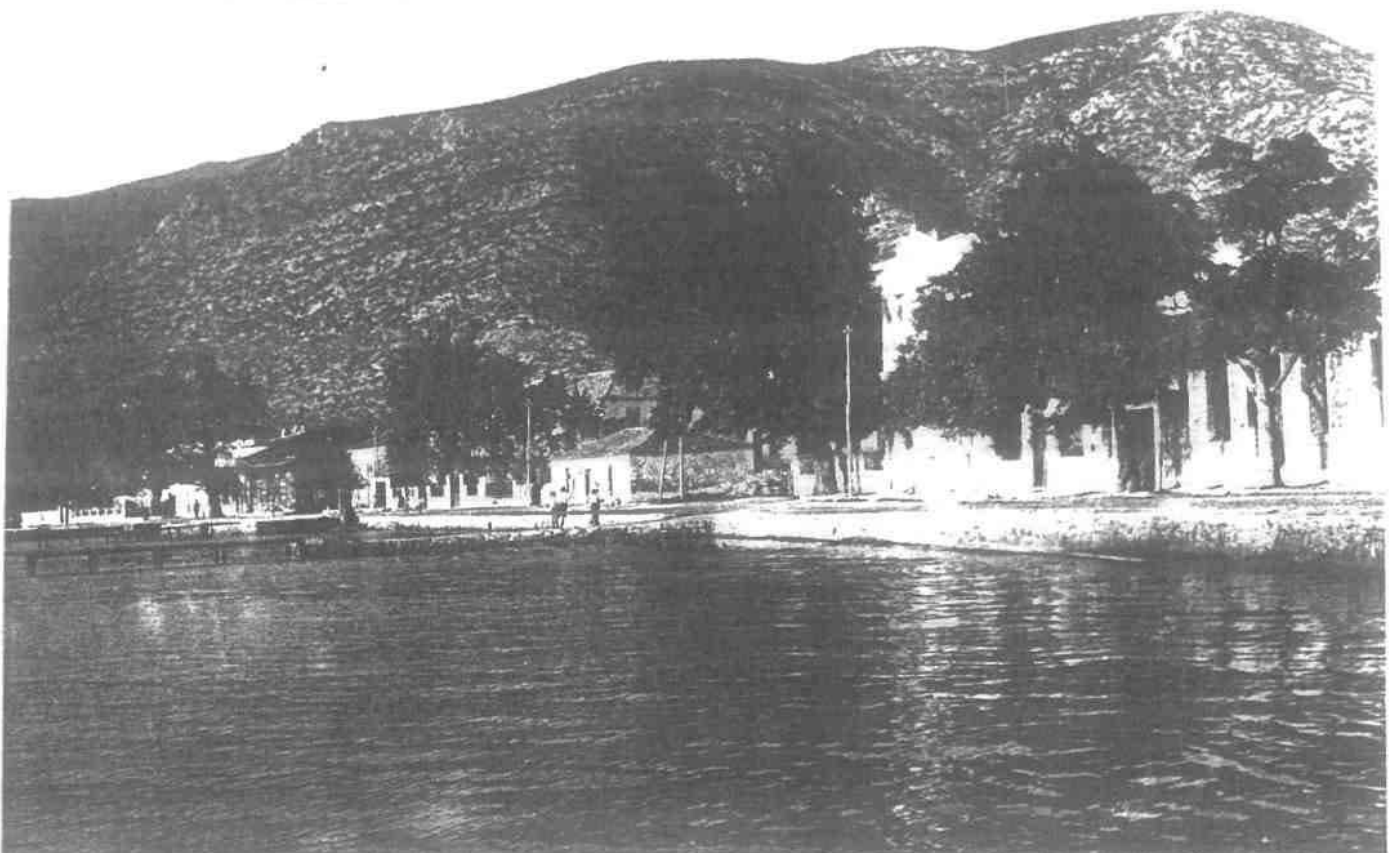

ΑΓΡΙΑ 1962
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΥΧΤΙΩΝ ΜΠΡΟΣ ΞΤΗΝ ΟΙΚΙΑΝ
ΤΟΥ ΚΑΡΕΤΑΝ Γ. ΔΕΤΣΗ.

'Αγεία 1930

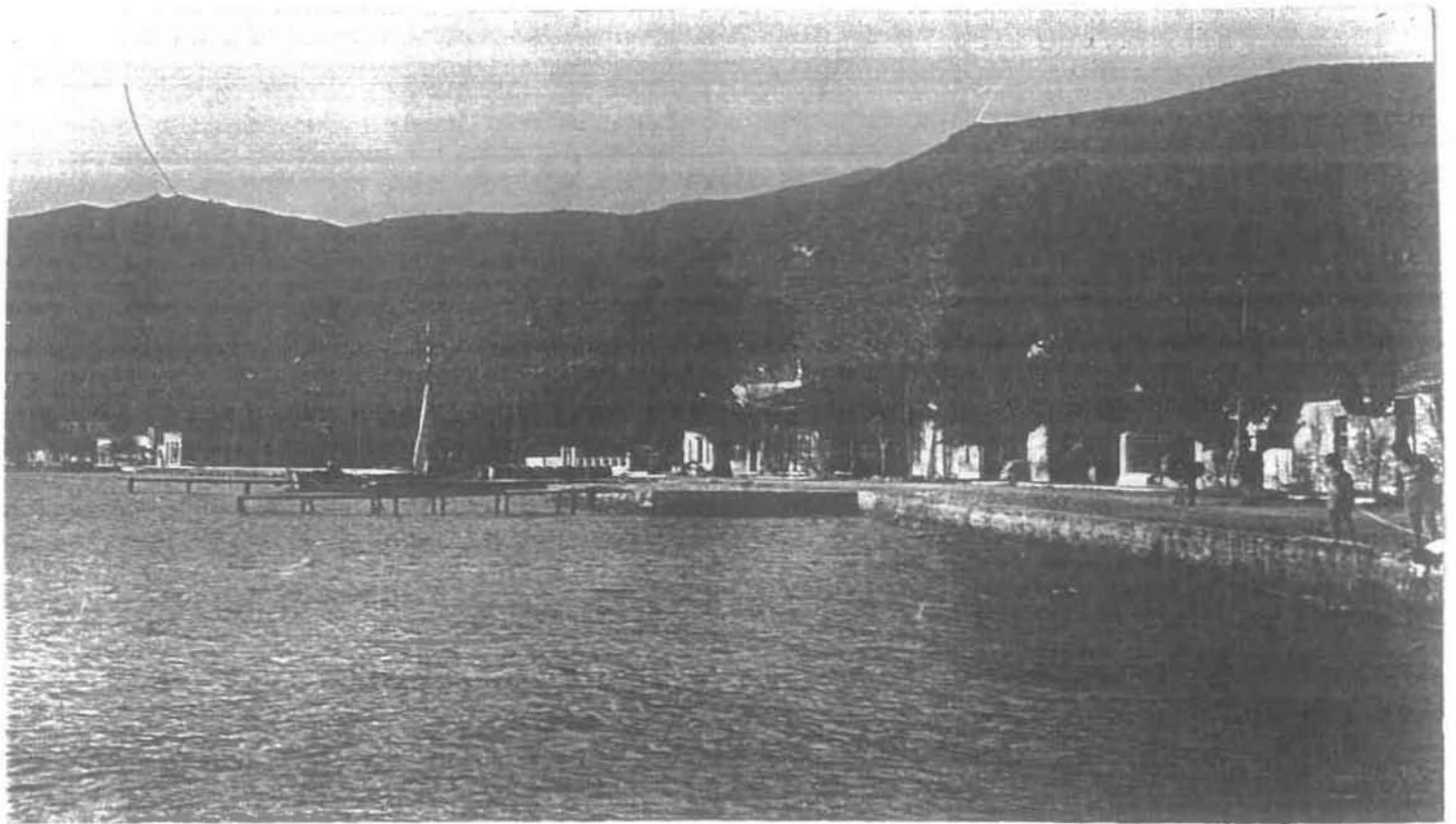
Ζημερτής Βονοφ

'Αγεία 1930

Ζημερτής - Βονοφ

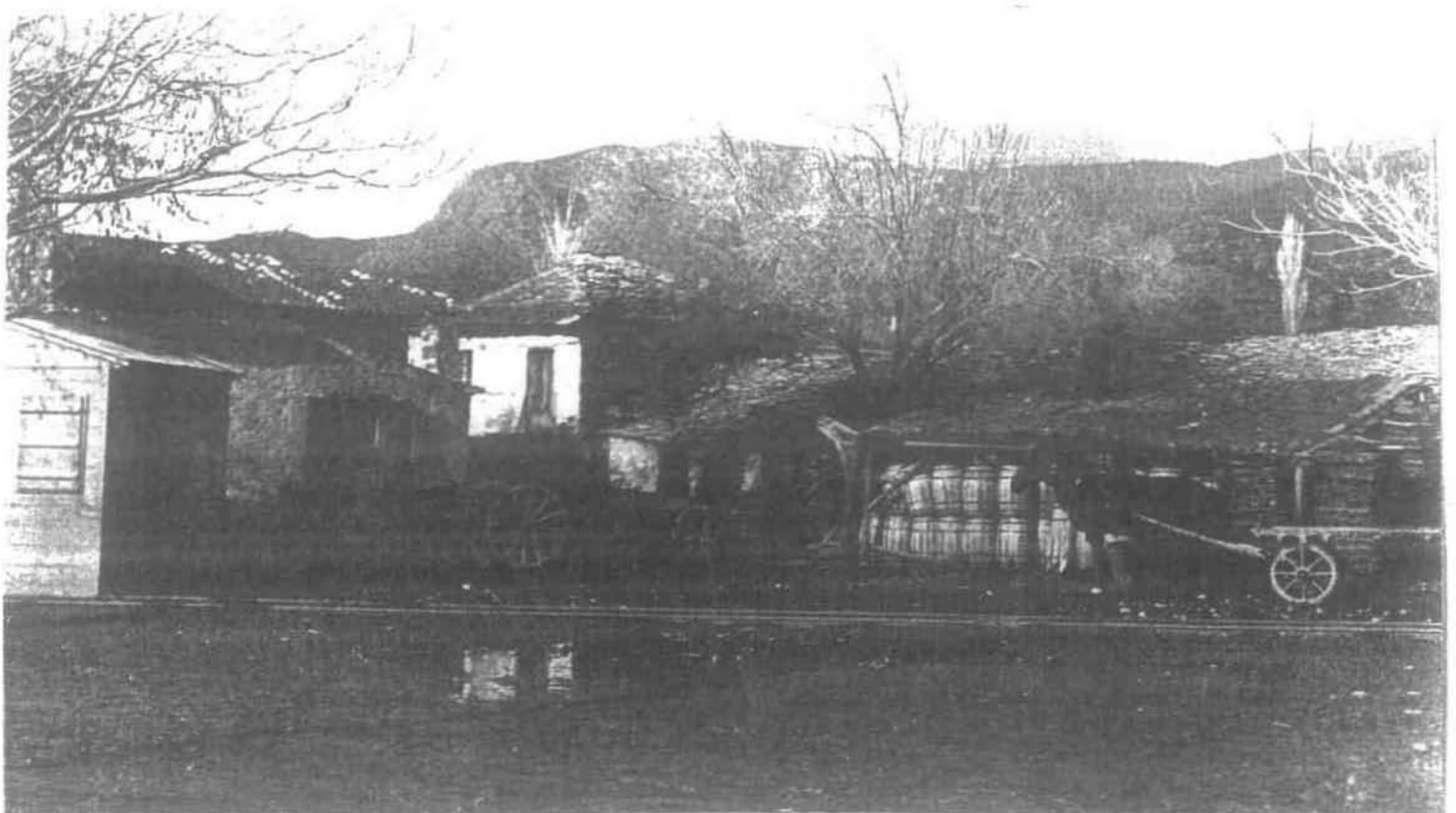
Η παραλία της Αγείας το 1930.

Άγρια 1930

ΖΗΜΕΡΗ/ΒΟΛΟΣ

Η παραλία της Αγριάς το 1930.

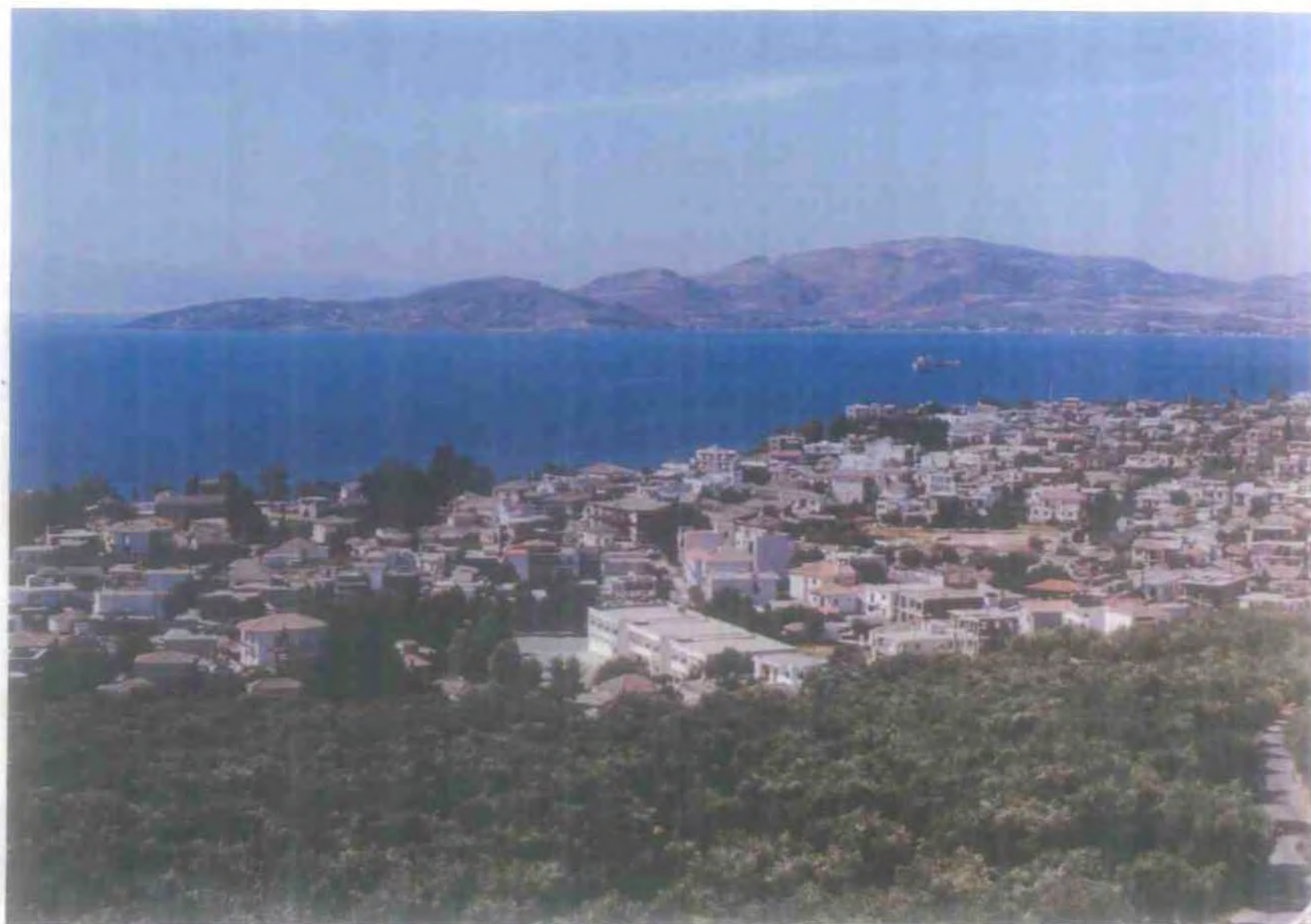
Άγριά 1930

ΖΗΜΕΡΗ/ΒΟΛΟΣ

Αποθήκη βαρελιών και «δύρες» για την κατασκευή τους.

Η Αγία Επιφάνεια.

Η Αγριά Ομήρου.

Η παραλία της Αγριάς σήμερα.

Το «Γιμανάκι» της Αγίας.

Ο σταθμός του τρένου στην Αγριά, Ελλάδα.

Αγρία, η βρύση του «Γιαυυή».

A decorative border of red, stylized floral motifs surrounds the page. The motifs are arranged in a grid pattern, with a larger floral element at each corner.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

6.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

- ❖ **Αναγνωστόπουλος Βασίλειος**, «Θέματα Παιδικής λογοτεχνίας. Α' Ανιχνεύσεις», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987.
- ❖ **Αναγνωστόπουλος Βασίλειος**, «Λαϊκή Παράδοση. Επιβίωση και αναβίωση. Προβλήματα και Προβληματισμοί», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2005.
- ❖ **Αναγνωστόπουλος Βασίλειος**, « Τέχνη και τεχνική του Παραμυθιού», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1997.
- ❖ **Αυδίκος Ευάγγελος**, «Το Λαϊκό Παραμύθι. Θεωρητικές Προσεγγίσεις», Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1994.
- ❖ **Βαρβούνης, Μ.Γ.**, «Θεωρητικά της Ελληνικής Λαογραφίας», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997.
- ❖ **Γιασιράνη-Κυρίτση Βασιλεία**, «Ο Πηλιορείτης γιατρός Κώστας Στέλλος», Έκδοση Δήμου Αγριάς, 2001.
- ❖ **Ήμελλου, Δ. Στεφάνου**, «Λαογραφικά: Δημώδεις Παραδόσεις», Αθήνα 1988.
- ❖ **Καπλάνογλου Μαριάνθη**, «Ελληνική Λαϊκή Παράδοση. Τα παραμύθια στα περιοδικά για παιδιά και νέους (1836-1922)». Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998.

- ❖ **Καρακάντζα, Ε.Δ.**, «Αρχαίοι Ελληνικοί Μύθοι. Ο θεωρητικός λόγος του 20^{ου} αιώνα για τη φύση και την ερμηνεία τους», Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- ❖ **Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου**, «Η Τέχνη της Αφήγησης», Επιμέλεια Κουλουμπή-Παπαπετροπούλου Κούλα, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1996.
- ❖ **Αύκειο Αγριάς**, «Πηλιορείτικες Σελίδες», Βόλος 1993.
- ❖ **Αύκειο Αγριάς**, «Το τρενάκι του Πηλίου», Βόλος 2001.
- ❖ **Μάτσας Νέστορας**, Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός και Παράδοση. Το περιβόλι με τα χαμένα παραμύθια», Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1973.
- ❖ **Μουγογιάννης Γιάννης**, «Ο Γεώργιος Καραμάνης και το σανατόριο Πηλίου», Έκδοση δήμου Αγριάς 1999.
- ❖ **Σκουβαράς Βαγγέλης**, «Από το λειμώνι της παράδοσης: Πηλιορείτικα Β΄», Εκδόσεις Αστήρ, Αθήνα 1983.
- ❖ **Τζαμτζής Α. Ι.**, «Αγριά-Δράκια. Παράλληλοι βίοι δύο πηλιορείτικων χωριών», Έκδοση Δήμου Αγριάς 2005.
- ❖ **Τζαμτζής Α. Ι.**, «Ένα χρονικό της Αγριάς», Εφημερίδα «Η Θεσσαλία», 27-31 Ιανουαρίου 1980.
- ❖ **Φάτσης Γιάννης**, «Ποιητικά Άπαντα. Η φωνή μου δεν καίγεται.» Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2005.